

podoby chudoby

Ať dýdžej nebalí gramce / Dorota Masłowska

Loňskou polskou literární cenu Nike dostala Dorota Masłowska za parodický básnický epos Královna šavle (Paw królowej). Ukázkou z knihy a portrétem autorky zahajujeme babí léto a seriál Současní světoví spisovatelé.

Prosinec, rok dva tisíce čtvrtý, město Varšava, stát polský, pražská architektura – konec („vy tu bydlíte!“ ptá se Slávek Sierakowský a ukazuje na náš byt s gestem „dej jim pánbů jiný stolec“), ale teď bacha, psst, někdo jede na kole ulicí Jagelonskou, skřípot kol křivých kola skládacího neznámý značky Kolbe a možná vám to nepřijde vůbec zajímavý, ale vážně jsem to já, MC Dorota Masłowska, postava u kritiků oblíbená, divnejma bedýnkama obložená, jenže detaily tu jsou nepodstatný, jde vo to, že u budovy prokuratury nějakýho chlápka znenadání přemohly sny, jenže to bylo sakra rychlý, aby to bylo z jeho strany cílený, alkoholovým oparem cloumá času zvolání, rezignuješ z pozice vertikální nezvykle a znenadání, chodník do lůna temnýho tě vábí, a je si dobře vědom převahy své, gravitace zemský, v tu chvíli ti v hlavě naskočí rozhodnutí, a ty o tom ještě nevíš, protože samo o sobě už je za tebe rozhodnutý, a ihned černá alkoholická pohltí tě do vřavy své, vždyť to dobře znáš, když se pře-

chlastáš, a neříkej, že nevíš, jaký to je, takže zkrátka tenhle chlápek na bok otočil se, proti všem pravidlům etikety pomočil se, protože že se nemá chcát do trenek, to každé člověk ví, dokonce i týpek silně neinteligentní, od takovech činů pochybných se každé z nás za všech okolností pozdrží, vysvětlí to ale tamtomu u budovy prokuratury na ulici Jagelonský, když už je skoro cool kid of death, vymrzlá ratolest smrti, i když smrdí čerstvou močí a poslouchat teď o nuancích kulturního chování se mu přičí, falešný dilema, jestli pochcat se je dobrý nebo se to nemá.

A možná ti to nepřijde vůbec zajímavý, ale ulicí Jagelonskou si to MC Doris kolmo smaží, na kole značky Kolbe neznámý, jakýsi bedýnky podivný, s nějakým ovocem sváží, vidí, jak on tam na mrazu leží, sám sobě napospas zanechán, v zimě prosincový sám, a sněží a děti ze školy nazvané po Jadvize nedaleký jsou venku a mají z chlápka bžundu, pronášej ohledně jeho pomočení poznámky nemíst-

ný, a využívaj toho, že má voči zavřený, já se chci taky s nějakou náhodnou kolemjdoucí na situaci podílet, všichni však pocit ukrivdní mají, že to je jen řákej úlet nebo padoucnice, jo, kdyby byl aspoň mrtvej, ale on je jenom vožralej, jako každé jinej, koneckonců za chvíli mi jede tank, za chvíli mi jede tramvaj, musím už letět, baj baj.

MC Doris na skládačce jede, zvoní, v duchu se jí slova děsný honí, že citovat to nejde: penis a pochva, touží po tom zapomenout, kde proboha žije, ve státě úděsným, Polsko se jmenuje, tam snad ještě pořád nekončící válka trvá, a je totálně neprůchodná, páč teda tady tohle, a pak taky tamto, tady někdo leží, náký sklo, něco je rozbitý, někdo tady omdlel, smrad po moči, špína a zlatý voči, ať se s tím vožralou svět pod nohama nezatočí, aby si nohy nezlámal o první prosincově zimní led, zmrdnout na sračky, než bys řek švec a pizdēc.

Pokračování na s. 26

obsah téma čísla: podoby chudoby

- 5 **Kultura chudoby, nebo etnický původ? / Ladislav Toušek**
- 19 **Bída, nebo venkovská idyla? Mýtus o chudobě ve Vikanticích / Alexandr Budka**
- 20 **Ramallah Paillade. Nostalgie, bohatství i chudoba trhu na francouzském předměstí / Felix Xaver**
- 21 **Po nás přijde potopa. Kultura závislosti v Tichomoří / André Vltchek**
- 23 **Boj proti epidemii a chudobě. Nemocným AIDS v Namibii jen léky nepomohou / Zdeňka Hauková**

beletrie

- 1 Ať dýdžej nebalí gramce / Dorota Masłowska

báseň

- 5 *** / Miroslav Salava

literatura

- 6 Starý dobrý expresionismus. Držice v drzých držkách cigarety / Jan Hon
- 7 Fantasy? Určitě ne! Magická Británie podle Susanny Clarkové / Antonín K. K. Kudláč
- 7 Schovat se před slovy. Mimo prázdnotu a vlezlost / literární zápisník Jana Štolby

výtvarné umění

- 8 Křehké bloky. Jiří Kornatovský a Jasan Zoubek v Roudnici / Radan Wagner

fotografie

- 9 Odtajnění Lukasova kufříku. Juvenilie fotografova díla / Josef Moucha

tanec

- 11 Tančíme, když na to je. Festival jako zrcadlo kulturní politiky / Nina Vangeli

film

- 12 Zidane. Fotbal (znovu) jako nikdy předtím / Jindřiška Bláhová
- 13 Ex Drummer. Největší kokot v Belgii / Antonín Tesař

rozhovory

- 14 Recyklujeme média. S Coldcut nejen o vyžvekané elektronice / Ondřej Stratilík
- 15 Třiadvacet hodin denně spolu. CocoRosie potřebují jen zápisník a dobré pití / Ondřej Stratilík

média

- 16 Perský protipól stanice Fox. Zprávy made in Teherán / Cyril Bumbálek

společnost – domov

- 17 Přetahování o referendum. Nakolik zelení plní své sliby? / Lukáš Kantor
- 17 Na půli cesty z lokálu / veřejné osvětlení Petra Fischera
- 18 O největší menšině. Slovinci v ČR – bez mýtů / Vladimír Skalský, Naďa Vokušová

společnost – zahraničí

- 22 Go, Culture, Go! Pyramidální britská kulturní politika / Martin Cikánek

současní světoví spisovatelé

- 24 Zázračné dítě, které zlobí / Joanna Derdowska
- 25 Dorotina šavle. S Dorotou Masłowskou nejen o jejím druhém románu / Wojtek Staszewski

galerie

- 27 Laila Halilová / připravil Vincenc Lichnovský

nové knihy

CD a DVD

recenze týdne

- 31 Nedůsledný kronikář nedůsledné doby. Proč číst Martina Amise / Karolína Ryvolová

rubriky

- 3 tipy – A2 doporučuje zhlédnout či vyslechnout
- 5 zkratka – jednou větou z domova i ze zahraničí
- 16 přešlap – o mediálních nešvarech / Václav Burian
- 22 par avion – přehled zahraničního tisku / z arabských médií vybral Zdeněk Beránek
- 29 odjinud – výběr z literárních časopisů / František Knopp (ČR), Martin Burian (Rakousko)
- 29 soutěžní otázka
- 29 knihy v redakci
- 32 ovšem – glosy k uplynulému týdnu

editorial

Dámy a pánové, hlavní literární hrdinka čísla, Polka Dorota Masłowska, sarkasticky až drasticky pracuje s chudobou jazyka i uvažováním generace, jež se sytí směsí rapu, komerce a umění podporovaného Evropskou unií. Nejjasněji vyjádřenou pochvalu autorčina citu pro mluvenou řeč jsem kupodivu slyšela od třiašedesátiletého básníka Ryszarda Krynického, jenž je proslulý klasicistní uměřeností a tematizací ticha. – Dovolujeme si projevít skromnou radost, že i v letní sezoně náruživě reagujete na A2 témata, ať se jedná o slovenskou menšinu v českém rybníku, naši rozhádanou výtvarnou scénu, privatizaci jazyka nebo škrtící misi ministra kultury. Vše k vidění a komentáři na tydeníkA2.cz, rubrika diskuse. Z článků mimo hlavní téma, jež ohledává hranice bída, navrhuji k přečtení příspěvek Niny Vangeli o tanečním festivalu v Montpellier, kritický expresionistický výboj Jana Hona a filmový výkop Jindřišky Bláhové (Zidane se vrací do A2). Nárůst různorodých využití a zneužití vulgarismů v 32. čísle je čistě náhodný. – Dne 27. 7. jsme uzavřeli příjem příspěvků do mezinárodní soutěže Essay it!. Celkem přišlo 121 esejů, z toho 53 psaných maďarsky, 32 česky, 20 slovensky, 15 polsky a jeden anglicky. Národní poroty se do nich pouštějí a na podzim se můžeme těšit na vítězné úvahy o stavu středoevropských měst. Opulentní čtení! Libuše Bělunková

došlo

Ad Obrana jazyka (A2 č. 23/2007)

Článek M. Hausera mne přiměl k poněkud pesimistické, zdánlivě absurdní myšlence: je třeba bránit jazyk, ale je stejně nezbytné bránit se podle okolností před jazykem. Ano, jazyk je seismografem zaznamenávajícím otřesy a pohyby, jak píše pan Hauser, a zrcadlem, v němž se poznáváme. Jazyk je ale také účinným nástrojem, jímž lze vykonávat a kontrolovat moc. Filosof V. Bělohradský to vyjádřil na jedné své přednášce takto: „Jazyk nepopisuje svět, nýbrž předepisuje, jak má vypadat. Pojmy jsou mocenské koalice, za nimiž stojí armáda, která je brání.“

Vypůjčím si příklad z historie. Když za fašistické nadvlády podepisovaly německé instituce a pověřené osoby dokumenty o „konečném řešení židovské otázky“, přikrýval jazyk strašlivou skutečnost ve čtyřech slovech hned třemi eufemismy: „otázka“ je něco, co chce být „řešeno“, pokud možno s „konečnou“ platností. Ostatně George Orwell přesvědčivě ukázal manipulativní sílu jazyka ve svém románu 1984. Platí, že kdo pojmenovává, ten vládne.

Blíže k současnosti: teprve na konci tisíciletí se v mezinárodním právu etabloval pojem znásilnění jako válečný zločin; mimo jiné díky tlaku feministických společenských proudů.

Jazyk je dobrým sluhou; slova mohou povzbudit, pohladit, ujasnit si situaci a pomoci formulovat priority řešení. Jazyk je ale zlým pánem, spojencem mocných, kteří rozhodují o tom, jaké bude naše stanovisko k věcem, a v závislosti na něm, zda vůbec problém vnímáme, zda a jak jej chceme řešit.

Na konferenci o rodině v roce 2004 si účastník stěžoval, že jeho žena byla celý život na mateřské dovolené, vychovala osm dětí a nyní jí byl vyměřen důchod 2300 Kč. Není divu; ta paní vlastně „nikdy nepracovala“, a „kdo nepracuje, ať nejí...“. Pojem „práce“ zahrnuje placenou práci mimo dům a dotyčná jistě také dětem na otázku, kde je tatínek, odpovídala, že „je v práci“. Možná ji samu (a hlavně český stát) nenapadlo, že péče o osm dětí je také práce, nikoli „dovolená“...

Když jsem se ptala taxikáře na washingtonském letišti, jak se v jazyce jeho afrického kmene řekne dobrý den, odpověděl, že jinak zdraví náčelníka, jinak muže a statusově nejníže stojí oslovení ženy. V Česku sice zdravíme pokaždé stejně, avšak oslovení „slečno“ sděluje na setkání cosi o rodinném stavu; u mužů takové oslovení není. Český jazyk trénuje ženy být „tou druhou“ v mnoha směrech, jež by vydaly na mnohasetstránkovou knihu. Jedním ze spolehlivých mechanismů je takzvané generické maskulinum, které ženy „zahrnuje“ pod mužské tvary typu občan, volič, ekonom, právník, učitel apod. Nepojmenovává je; zahrnuje je. A to velmi nespolehlivě, neboť i vy si pod formulaci z inzerce pracovních příležitostí „přijmeme mladého dynamického právníka“ představíte muže v obleku. Když pak na dveře firmy zaklepe mladá žena, v duchu pomýšlíte na její mateřství a péči o nemocné děti. O to se také postaraly jazykové stereotypy ve vašich hlavách, které důsledně spojují pojmy žena-matka, žena-pečovatelka a muž-živitel.

Jazyk nám nejen dává „přehled“ o rolích, nýbrž také vyjadřuje, komu co patří. Nad ženami vykonávali v historii dozor muži (a v některých kulturách dodnes); žena právně podléhala otci, poručíkovi nebo manželo- vi. Tato skutečnost se odrazila například na

příponě -ová u českých příjmení. Žena nebyla nikdy svá, byla vždy něčí, -ová. Feministické výhrady vůči používání generického maskulina a vůči příponě -ová mají společný jmenovatel: usilují o jazykové osamostatnění žen. Bude-li inzerát znít „Přijmeme mladého dynamického právníka nebo právníčku“, znamená to, že je vítána i žena, a to je pro ženy nesmírně důležité. Dnes se ženy vydělují tehdy, když má pohlaví dodat informaci negativní podtón: též pan Hauser píše o „zvláštnostech některých publicistů, redaktorů a českých feministek (!)“, které údajně dělají z žen muže, když zavrhnou ženské koncovky.

Pesimistická úvaha by přece jen měla končit optimisticky: i oheň lze zkrotit. Takže se vlastně s panem Hauserem shodujeme v tom, že o způsob vyjadřování by se mělo pečovat.

Jana Valdrová

Veletrh Svět knihy v Brně už nebude

Vzhledem ke klesajícímu zájmu českých nakladatelů o účast na podzimním knižním veletrhu Svět knihy Brno nebudeme již nadále tuto akci pořádat. Bohužel, záměr vybudovat prestižní knižní podnik v našem druhém největším městě se nesetkal s předpokládaným ohlasem vystavovatelů a návštěvníků. Přestože akciová společnost Veletrhy Brno poskytovala pořadateli i vystavovatelům akce po čtyři roky přijatelné obchodní podmínky a vysoce profesionální služby a statutární město Brno finančně podporovalo doprovodný program veletrhu, na knižním trhu není nadále poptávka rozšiřovat již stávající veletržní nabídku. Ve srovnání s veletrhy ostatních, zejména průmyslových produktů je na knižní veletrh kladen ze strany většiny jeho vystavovatelů nárok bezprostřední a maximálně mož-

né návratnosti nákladů vložených do účasti. Počet vystavovatelů se tak rok od roku snižoval a v roce 2006, kdy mimořádně stoupla návštěvnost, neodpovídal počet a nabídka vystavovatelů našim představám o úspěšném veletrhu. Akce, jež se zavádí do povědomí regionu, může však tento požadavek splnit až v určitém perspektivním horizontu, toho však za stávajících podmínek nejsme schopni dosáhnout. Děkujeme všem nakladatelům a vystavovatelům jednotlivých ročníků veletrhu Svět knihy Brno za důvěru a podporu akce, návštěvníkům za zájem o knihy. Naše rozhodnutí veletrh ukončit nebylo lehké, neboť organizace jsme byli se spoluprací s brněnským výstavištěm a dalšími brněnskými dodavateli velmi spokojeni, byli jsme rovněž vděční za podporu města Brna a věřili jsme v dlouhodobý úspěch nového knižního veletrhu.

Svět knihy, s. r. o.

Soutěž

Správná odpověď na otázku z čísla 28 – Kde se v Praze nachází dům, kterému se říká U Tří divých mužů? – je: V Řetězové ulici č. 7, Praha 1 – Staré Město. Knihu Strážci pražských ulic posíláme Marii Široké ze Smíchova.

Odpověď na otázku z čísla 29 – Kde a kdy byl postaven první krytý zimní stadion v ČR? – zní: V Ostravě v roce 1951. Knihu posíláme Evě Kopřivové z Prahy 4 – Chodova.

Odpověď na otázku z čísla 30 – Jaké číslo měl skautský oddíl, jehož vůdcem byl po léta Jaroslav Foglar a který byl předobrazem oddílu v knize Hoši od Bobří řeky? – je: Pražská Dvojka. Výhru posíláme Pavlu Juráčkovi do Nového Jičína.

–mam–

divadlo

Jubilejní cirkus

Ještě jste neviděli inscenaci Evalda Schorma, Jana Švankmajera a Jiřího Srnce Kouzelný cirkus? Nebo jste ji viděli velmi dávno? Tak či tak máte možnost ji zhlédnout i o letošních prázdninách, v jubilejní třicáté sezoně. Inscenace měla premiéru 15. dubna 1977 a jen v hlavních rolích se za uplynulých 30 let vystřídalo přes dvacet skupin Veselých a Smutných klaunů, Svůdců a Venuší, tedy celkem 85 tanečníků a tanečnic. Kouzelný cirkus, v němž můžete spolu s dvěma klauny putovat za tajemnou krásou Venuše, je plný iluzí vytvářených pomocí tance, pantomimy a černého divadla. A protože cirkus patří k létu, můžete si ho v Laterně Magice (Národní 4, Praha 1) dopřávat od **13. do 18. 8.** každý večer ve 20.00. **–kv–**

Jiráskův Hronov

Nejstarší festival amatérského divadla v Evropě a pravděpodobně i na světě byl založen roku 1931 v Hronově, rodišti Aloise Jiráska. Do roku 1951 se také v rámci přehlídky tradičně uváděla alespoň jedna jeho hra. Od té doby se Jiráskův Hronov proměnil do podoby, v níž letos zhruba 400 účinkujících nabízí přes 30 inscenací. Na hronovských jevištích se odehrává divadlo činoherní, experimentální, studentské, pohybové i loutkové. Nabídka sestává z hlavního programu, jež tvoří nejúspěšnější inscenace z celostátních druhových přehlídek a zahraniční hosté, a z tzv. doplňkového programu, který zahrnuje výstavy, koncerty a další divadelní produkce. Kromě tuzemských souborů vystoupí v Hronově tři zahraniční neprofesionální divadla, a to z Chorvatska, Polska a Slovenska. V rámci festivalu se uskuteční též několik tematických seminářů a dílen a tzv. Problémový club – veřejné fórum, jež reflektuje inscenace uvedené v programu a zároveň tyto inscenace přesahuje a zabírá se různými aspekty současné divadelní tvorby. Pro seminaristy je také vždy připravena herecká dílna se zahraničním lektorem. Letos jím bude chorvatská učitelka herectví Simona Dimitrov-Palatinušová, která působí v Záhřebu v Chorvatském centru pro dramatickou výchovu. Festival probíhá od pátku **3. do soboty 11. 8.** Program je k nalezení na www.hronov.cz. **–vmk–**

film

Faunův labyrint

Do domácích kin se konečně dostává kritiky oceňovaný a diváky zbožňovaný fantaskní příběh Faunův labyrint. Příběh je zasazen do roku 1944, kdy se ve Španělsku

dostává k moci generál Franco. Dívka Ofélie (Ivana Baguerová) uniká před hrůzami válečného světa do rozsáhlých fikčních světů své fantazie a zároveň nachází blízko vojenského tábora starý labyrint, který je nutno prozkoumat. Po kontaktu s Faunem musí Ofélie projít třemi náročnými zkouškami a zjistit tak, zda je Faunova dcera, nebo ne... Mexický režisér Guillermo del Toro (Ďáblova páteř, Hellboy) popustil v tomto projektu uzdu své fantazii naplno a vytvořil svěbytný filmový příběh, složený ze dvou ostře oddělených časoprostorů (naturalisticky krvavý válečný svět a svět bez hranic a zákonů „tam za zrcadlem“). Některé motivy filmu jsou inspirovány výtvarným dílem Franciska Goyi, specifický prostor labyrintu si del Toro osvojil četbou svého oblíbeného J. L. Borgese. Obrovské množství cen, které film po celém světě posbíral, katapultovalo režiséra mezi další dva mexické tvůrce, kteří vládnou současnému filmu – A. Cuaróna a A. G. Iñárritua. **Premiéra 9. 8.** **–jj–**

hudba

Skinny Puppy v Praze

Do pražského klubu Roxy dorazí kanadští vztekli psi Skinny Puppy. Kapela byla založena roku 1982 a jako jedna z prvních zkombinovala elektronické taneční rytmy s industriálním hlukem a dala tak vzniknout hudebnímu žánru „electronic body music“. Hlasitou hudbou a provokativními texty nutí své posluchače přemýšlet o určitých aspektech ekologie a politiky. Vrchol jejich tvorby nastal na přelomu osmdesátých a devadesátých let; jde především o nekompromisní alba VIVISectVI (1988) a Too Dark Park (1990). Drogové excesy vyvrcholily v roce 1995 při natáčení alba Process tragickým úmrtím multiinstrumentalisty Rudolpha D. Goettela a skupina se zdánlivě definitivně rozpadla. Roku 2004 se však náhle objevila nová deska The Greatest Wrong of the Right a přeživší členové (Nivek Ogre a cEvin Key), obohacení o čerstvou krev na rozlévání (Mark Walk), se vydali znovu na turné. V jeho rámci si odbyli českou premiéru a předvedli znamenité vystoupení na Love Planet 2005 v Táboře. Svůj úctyhodný návrat letos utvrdili albem Mythmaker, se kterým přijedou do Prahy. Roxy (Dlouhá 33, Praha 1), ve čtvrtek **9. 8.** v 19.00. **–jp–**

Hudba v ulicích Plzně

Po deset dní se v ulicích Plzně rapidně zvýší koncentrace hudebního dění ve veřejném prostoru. Bude se tam totiž konat již čtrnáctý ročník festivalu Na ulici. Na několika místech v centru města budou hrát interpreti více i méně známí z různých hudebních oblastí. Silně zastoupen bude především jazz (AghaRTA Gang feat. Štěpán Markovič, Milan Svoboda Quartet, Luboš Andršt Group, Matěj Benko Trio, Ondřej Pivec & Organic Quartet), dojde ovšem i na všelijaké cizokrajné příchutě (Persepolis, Vesna Cáceres, Czaldy Waldy Quartet) a rozličné písničkáře (Jana Věbrová, Vlasta Třešňák,

Vašek Koubek, Vladimír Merta). Večerní program budou doplňovat projekce koncertů (Bobby McFerrin – Live in Montreal, Herbie Hancock – Future to Future, Marcus Miller – Master of All Trades, Diana Krall – Live at Montreal) i filmů. Více informací najdete na www.naulici.cz. Plzeň, **od 7. do 16. 8.** **–mk–**

Devítipalcové hřebíky v Praze

Pro mnohé je to hudební událost letošního roku. Trent Reznor se po třinácti letech vrací se svým projektem **Nine Inch Nails** do Prahy, kde uvede své letošní album Year Zero. To má být příští rok doplněno druhou částí a měla by se tak uzavřít i stejnojmenná hra, kterou Reznor rozkrývá právě na koncertech, kde zanechává jako stopy své odkazy na utopistické webové stránky. Na koncertě se jistě dočkáme nejen energického Reznorova projevu, ale snad i velkolepé světelné show, která jeho vystoupení doprovází (kupř. světelné stěny, které vznikají před pódiem). Kromě nového alba tu jistě zazní i starší skladby s vylepšeným zvukem (to se týká především písní z jeho prvního alba Pretty Hate Machine). I díky dalšímu koncertu tento týden (kanadští Skinny Puppy) budou mít příznivci drsnější elektronické hudby co dělat. V roli předkapely se představí americká retrokytarovka The Dandy Warhols. Zimní stadion Eden, Praha, v pondělí **13. 8.** ve 20.00. **–jgr–**

výtvarné umění

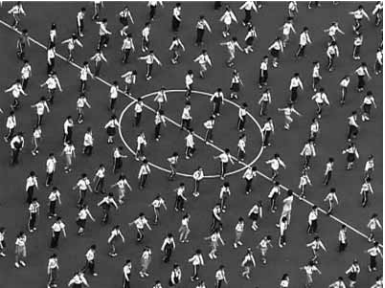
Backjumps

Berlín se znovu proměnil v pouliční galerii. V rámci třetího ročníku **mezinárodního festivalu pouličního umění** (street artu) Backjumps sem opět zavítalo množství streetartistů z celého světa. Nejde pouze o tvůrce graffiti, ale i o multimediální umělce, kteří pracují s městským prostorem a vytvářejí novou urbánní krajinu, přímo inspirování okolním prostředím. Backjumps je původně časopis, který, přenesen do ulic berlínského Kreuzbergu, v podstatě vychází „živě“, a lze se ho tedy skutečně zúčastnit. Pořadatelé vyhlásili soutěž o nejkrásnější procházku, citywalk, jejímž mottem je moment rozjímání a poznávání. Backjumps trvá **od 23. 6. do 19. 8.** a díla jeho účastníků jsou vystavena v Kunstraum Kreuzberg/ Bethanien (Mariennplatz 2, Berlín).

Bojiště na hřišti

Dublinká galerie Projects Art Center zorganizovala skupinovou výstavu **Play Safe**, která se zabývá kreativními aspekty hry, od dětské vynalézavosti a dobrodružství až po hry počítačové, jež umělci prozkoumávají prostřednictvím nových médií. Ačkoli se dnes hra

vyvinula v sofistikovaný prostředek simulování války, stala se také metodou mírumilovného protestu proti násilí a bezpráví. Ve stále centralizovanější společnosti je hra jednou z mála zbývajících oblastí, kde mohou být testovány různé scénáře bez nebezpečí cenzorského zásahu. Play Safe zahrnuje hry od nevinných dětských až po hraní dospělých, kteří se k nim vracejí a používají je jako politický nástroj. Mezinárodní výstavy se účastní pět umělců: **Yael Bartana, Ralph Borland, Joost Conijn, Gintaras Makarevicius a Axel Stockburger** a navštívit ji můžete v galerii Project Art Center (East Essen Street 39, Dublin) do **1. 9.**

Kouzelník každodennosti

Výstava laureáta Ceny Michala Ranného, umělce a pedagoga **Jiřího Kovandy** (1953) probíhá v Moravské galerii v Brně. Málokterý český žijící autor je známý i v zahraničí. Kovanda, který je od 70. let 20. století nenápadně, nicméně významně přítomen na české umělecké scéně, od roku 2000 vystavuje víceméně pravidelně ve světových galeriích (namátkou jen Tate Modern, Londýn; Galerie Krobath-Wimmer, Vídeň; Exit Art, New York). Jeho dílo je charakterizováno jako konceptuální umění a zdá se, že Kovandova tvorba, která se zjednodušeně řečeno zabývá „každodenností“, má snad právě proto potenciál oslovit jakékoliv uměnímilovné publikum bez ohledu na národnost. Minimálními prostředky, vytržením z kontextu a zasazením do jiného vytváří autor odkazy k prostým a známým životním situacím, které proměňuje a vtiskává jim jiný význam. Od černobílých koláží přes akce 80. let až po současné instalace, objekty, kresby a malby jde v Kovandově případě o inteligentní a vtipnou narážku na umění a každodenní realitu, mezi nimiž je vztyčena vysoká dělící zeď. Pražákův palác Moravské galerie (Husova 18, Brno) do **2. 9.**

Psychedelic screen saver...

Malíř expresivního gesta, dynamického rukopisu a syrové estetiky **Martin Šárovec** vystavuje v novém výstavním prostoru Icon Gallery. Netrpělivý **portrétista**, kterého inspirují mimicky „nadané“ tváře, jež zachycuje v momentech křečovitého prožitku či v emotivně vypjaté grimase, patří dnes už ke střední generaci malířů. Čerpá ze světa mediálně utvářené reality, světa dokonalého image, sportu, módy, filmu. Na plátna, rolety, dřevotřísku atd. přenáší vzpomínky z televizních pořadů svého dětství, tváře svých nejbližších i světových pop stars. Jeho malbu lze charakterizovat jako mix abstrakce a pop artu s narativním poselstvím. Icon Gallery (V Jámě 6, Praha 1) do **3. 9.** **–kvo–**

televize

Všichni prezidentovi muži

Rok 1972 navždy zůstane pro Spojené státy rokem, kdy začala lavina známá jako aféra Watergate. O dva roky později vše vyvrcholilo rezignací prezidenta Nixona. Je pochopitelné, že tato politická krize (a současně krize americké společnosti) poskytuje více domněnek než faktů. Jejich vzájemným hledáním a spojováním však lze získat napínavý thriller.

Toho si byl režisér Alan J. Pakula vědom. K thrillerům inklinoval po celou dobu své kariéry (např. Klute, Pohled společnosti Parallax, Podezření) a vždy dokázal s napětím pracovat, budovat jej pomalu, avšak bez možnosti oddechu. Oscarem ověřený scénář vycházel především ze získaných informací, rozhovorů, dobových materiálů. V epicentru příběhu figurují dva novináři, Robert Woodward (Robert Redford) a Carl Bernstein (Dustin Hoffman). Snímek tak vypovídá nejen o (ne)čistotě politiky, ale také o novinářské odvaze. Pod Pakulovým vedením se film obejde bez akčních scén, honiček a přestřelek, a přesto je dodnes dech beroucí podívanou. Prima, v neděli **12. 8.** v 11.05.

Profesionál

Filmografii režiséra Georgese Lautnera zdobí především komedie soustředěné na šarm ústředních hrdinů: proto častá spolupráce s **Jean-Paulem Belmondem** či Pierrem Richardem. V roce 1981 však dal světu jednu z nejlepších francouzským kriminálek. Postavena byla na pevných základech, konkrétně na vynikajícím románu Smrt šelmy s jemnou kůží od Patrica Alexandera. Scénář Michela Audiarda (podílel se na vzniku mnoha filmů s Belmondem) o tajném agentovi, který je vyslán do jisté země, aby zde spáchal atentát na diktátora Njalu, nestaví pouze na akčních scénách. Audiard si bere na mušku i politikáření, zkorumpovatelnost státních úředníků. Diktátor Njalu totiž najednou začne být pro francouzskou vládu akceptovatelný (resp. potřebný), proto tajná služba agenta Josselina zradí a nechá jej odsoudit za pokus o atentát. Josselinovi se však podaří po dvou letech z vězení uprchnout a vydává se do Francie splnit svůj úkol – Njalu totiž právě přijel na oficiální státní návštěvu. Profesionál je drsný příběh pomsty, poskytující Belmondovi jednu z nejlepších rolí. O všudypřítomné napětí a pocit těžko specifikovatelné stísněnosti se velkou měrou postaral svou hudební kompozicí Ennio Morricone. Nova, v neděli **12. 8.** ve 14.10. **–lg–**

rozhlas

Jak to bylo s Liehmem

Neznámí diplomaté bez pasu je výstižný podtitul pravidelného pořadu Dějiny sebevědomí na stanici Praha. Tento dokumentární cyklus se zabývá osudy osobností, které byly donuceny odejít z naší vlasti a naštěstí se jim podařilo prosadit se ve světě. Na řadě je rozporuplná postava Antonína Jaroslava Liehma, filmového a literárního publicisty. Patří mezi ty, kteří z komunistického režimu nejprve profitovali a po osmašedesátém se ocitli na opačné straně barikády. Po sovětské invazi utekl do Paříže, kde se z něj stal typický reprezentant intelektuála z východní Evropy, pro jaké měli Francouzi slabost: vypoklonkovaný ze stalinistického ráje, a přece komunisticky smýšlející. Snad se v pořadu podaří rozkrýt základní paradoxy

Liehmova života, včetně údajného posluhování tajné komunistické policii. Český rozhlas 2 – Praha, v sobotu **11. 8.** ve 12.05.

Život podle Casanovy

Od soboty si můžeme užívat příběhů vhodných pro letní večery: dvanáctkrát nám Luděk Munzar přečte vzpomínky Giacomu Casanovy z jeho knihy Můj útek z olověných kobek. Casanova psal tyto memoáry na konci života v českém Duchcově. Vypráví v nich o benátském vězení, kam se dostal pro svůj nevázaný život, o svých spoluvězních a především o svém neuvěřitelně romantickém útěku přes střechy renesančních paláců. Český rozhlas 3 – Vltava, **od 11. 8. do 22. 8.** vždy v 18.30.

Mozart meets Cuba

Čajovna, hodinový pořad „pro mladé“ na Vltavě, nabídne v sobotu ukázkou důkladného mixu ze dvou hudebních kultur. Několik kubánských souborů spojilo své síly, aby vytvořily parafrázi děl Wolfganga Amadea Mozarta. Největší z klasiků zazní tedy v afrokubánských rytmech,

což vzbuzuje naděje i obavy: výsledek může být nesmírně iritující nebo velice zábavný. Český rozhlas 3 – Vltava, v sobotu **11. 8.** v 19.00.

Jak pomoci českým Rumunům

A ještě jedna Čajovna. Asi každý zná někoho, kdo navštívil úžasné rumunské Karpaty a nadšeně o svém dobrodružství vyprávěl. V Česku je obzvláště proslulá oblast Banát, která je dosud z turistického hlediska takřka panenská, ale kde se dodnes mluví česky. Jenomže právě dávní přesídlenci z naší země, kteří žijí na tomto úchvatném místě, bojují se zásadními problémy. V šesti ryze českých vesnicích je dva tisíce obyvatel a každý rok jich značná část odchází pryč. Nedělní čajovna s koordinátorem Rozvojového programu Člověka v tísní v Banátu Ivo Dokoupilem by se měla dotknout otázky, zda by rozvíjení šetrného turismu nebylo Banátu spíše k dobru.

Český rozhlas 3 – Vltava, v neděli **12. 8.** v 19.00.

Obec a my

Český rozhlas 6, zaměřený na analýzy, rozhovory a publicistiku, týkající se zásadních otázek politických či společenských, můžete poslouchat na středních vlnách AM a na internetu. K pravidelným pořadům patří Člověk a obec, půlhodinka s jednotlivými hejtmany, starosty či radními. Je dobré nezapomínat pro „velkou“ a mediálně vděčnou politiku na obecní záležitosti, které jsou našim životům často mnohem blíže. Český rozhlas 6, každé pondělí ve 21.10. –ja–

ja – Jiří Adámek / **jgr** – Jiří G. Růžička / **jj** – Jan Jílek / **jp** – Jakub Pech / **kv** – Kateřina Veselovská / **kvo** – Klára Vomáčková / **lg** – Lukáš Gregor / **mk** – Matěj Kratochvíl / **vmk** – Veronika Musilová Kyrianová

INZERCE

zkrátka

rychlé, stručné, nezašifrované zprávy z kultury

www.tydenikA2.cz

A2 kulturní týdeník

EASTERN ALLIANCE - „NÁVRAT MRTVÉHO UMĚNÍ“

Prostor konečného nevyvanutí.
1. - 29. srpen 2007 galerie NoD
+ projekce a performance každý večer

Its fun to be Bohemian Lucha Libre, Lourdes Grobet (Mexiko)

1. - 7. 8.

7. 8. v 19:00

vernisáž a akce k vydání mexického čísla časopisu
Umělec, hudba: Los Amigos, Mariachi Azteca De Praga

Pa Titull (Albánie) 9. - 15. 8.

vernisáž 9. 8. v 19:00

Sterne aus Videopalast / Hvězdy z Videopaláce (Německo) 16 - 23. 8.

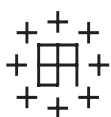
vernisáž 16. 8. v 19:00

Killing For Copany (Anglie) 24. - 29. 8.

vernisáž 24. 8. v 19:00

Experimentální prostor Roxy/NoD, Dlouhá 33, Praha 1,
otevřeno denně: po - pá 11 - 01, so - ne 13 - 01
program na: www.roxy.cz, www.easternalliance.org

Experimentální prostor Roxy/NoD je provozován za podpory hl.
města Prahy.

his VOICE

His Voice 2/2007
Terénní nahrávky

His Voice 3/2007
Hudba z Ruska

His Voice 4/2007
Poezie ve spárech hudby

Máme uši všude!

Předplatné zajišťuje SEND,
www.send.cz, předplatne@send.cz.

www.hisvoice.cz

Kultura chudoby, nebo etnický původ?

Co je vlastně „romské“? A kde jde pouze o bídu? Téma čísla otvíráme textem, který se zamýšlí nad tím, jak uchopit problém s obyvateli českých ghett.

LADISLAV TOUŠEK

Xenofobní výroky senátorky Liany Janáčkové či břevclavského zastupitele Tomáše Nepraše navrátily pozornost k občanům našeho státu žijícím v podmínkách sociálního vyloučení. Typické pro probíhající diskuse je, že při nich dochází k definování sociálního skrze etnické. A nemám tím na mysli pouze „černé ludry“ Tomáše Nepraše či „cikány“ Liany Janáčkové, nýbrž i „Romy“ Anny Šabatové.

Užívání etnických kategorií v souvislosti s „Romy“ je však problematické. Manipuluje se přitom s kolektivní identitou, která je jejím potenciálním nositelům připisována zvenčí, bez ohledu na skutečnost, zda je jim vůbec vlastní (antropolog Petr Lozoviuk hovoří o tzv. etnické indiferenci) či zda o ni alespoň stojí. Je-li je daná manipulace podložena lidovými přesudky a stereotypy, etnopolitickými zájmy či prostým humanismem, je přitom víceméně lhostejné. Pokud bychom totiž parafrázovali výrok vlivného norského antropologa Thomase Hyllanda Eriskena, ve všech zmínovaných případech se tak či onak dopouštíme „etnického terorismu“.

Etnizující praxe má negativní dopad přímo na životy konkrétních jedinců. Ti jsou používáním etnické nálepky šikováni do homogenních („problémových“) etnických („romských“) komunit, úrodného humusu rozličných ideologií etnické „odlišnosti“ a segregace, na kterých může rašit nejen „vysoká“ romská kultura, ale i xenofobní výroky na adresu domnělé etnické skupiny.

Etnická definice problému navíc zastírá jeho sociální aspekt, resp. původ. Vzorce chování typické pro tu kterou sociální situaci jsou zaměňovány za vzorce chování typické pro příslušníky té které etnické skupiny. Vzorce chování sociálně vyloučených jsou ovšem vel-

mi podobné – bez ohledu na to, zda se jedná o „Romy“ v Ústí nad Labem či „Portorikánce“ v New Yorku. Ilustrativně řečeno, novinářka Jarmila Balážová, jež sebe samu definuje jako „Romku“, sdílí zajisté mnohem více se mnou než s „Romem“ obývajícím předlické ghetto. Stejně tak hollywoodská hvězda Jennifer Lopezová, která se otevřeně hlásí ke svému „portorikánskému“ původu, má více společného s anglosaskými kolegy z branže než s typickým obyvatelem Bronxu, který je označován za příslušníka portorikánské menšiny. Každodenní žitý život jedince neodpovídá uměle vytvořeným hranicím kolektivních identit, jejichž propagátory jsou politické elity, ale spíše sociální pozici člověka. Pro porozumění lidskému jednání je tedy mého názoru podstatný sociální kontext, nikoli etnicita.

Namísto popisu sociálně zakotveného problému jako problému „etnického“ se naštěstí nabízejí i jiná řešení. V rámci sociálních věd vznikla řada teorií, které od diskreditované kategorie etnicity odhlízejí. Naopak kladou důraz právě na rovinu sociální. Jedním z takových konceptů je tzv. *kultura chudoby*. Termín již na konci padesátých let minulého století formuloval americký antropolog Oscar Lewis. Ve svých úvahách vycházel z předpokladu, že se chudí lidé na svoji marginální pozici v rámci majoritní společnosti racionálně adaptují. Výsledkem této (mal)adaptace na nevyhovující životní podmínky je podle Lewise fenomén *kultury chudoby*, který je definován jako specifický vzorec jednání, mezigeneračně předávaný v procesu učení (*socializace*). Srozumitelně řečeno, hovoříme-li o *kultuře chudoby*, máme na mysli charakteristiky, které si v podmínkách dlouhodobé chudoby a sociálního vylouče-

ní osvojí pravděpodobně každý, senátorku Janáčkovou a zastupitele Nepraše nevyjímaje. *Kultura chudoby* se od kultury sdílené většinovou společností výrazně liší, ačkoli je v určitém smyslu její součástí (jedná se tedy spíše o „subkulturu“). Své nositele v prostředí většinové kultury ale spíše diskvalifikuje. O co lépe se lidé orientují v „kultuře ghetta“, o to hůře a nepříjemněji jednají mimo ně. V důsledku toho jsou postiženi vysokou mírou dezorganizace, kriminality, nezaměstnanosti, negramotnosti, deprivace atp. Účast v institucích zřízených majoritou, které by byly s to jmenované problémy řešit, není z jejich stávajících společenských pozic možná. Slovy klasika sociologie Roberta K. Merton: dochází k disociaci mezi kulturně předepsanými aspiracemi a přípustnými cestami k jejich naplnění.

Jak ale podotýká politolog a teoretik multikulturalismu Pavel Barša, nahlížení na problematiku marginalizovaných skupin obyvatel (v daném kontextu „Romů“) jen skrze prizma konceptu kultury chudoby s sebou nese jedno úskalí. Může dojít k přehlížení symbolického aspektu vyloučení, tj. apriorní stigmatizaci jedinců na základě barvy pokožky. Je přitom ale problematické si myslet, že je stigmatizace jedinců odstranitelná vytvářením etnické kolektivní identity (potažmo národnosti) prostřednictvím vysoké kultury. V tomto procesu by totiž byly využívány stejné nástroje, jaké používají i ti, kteří se stigmatizace dopouštějí. Dochází při něm k potlačení individuality na úkor kolektivity.

Autor je sociální antropolog a působí v Centru aplikované antropologie a terénního výzkumu při Katedře antropologie FF ZČU.

zkratka

„Z hlediska mimo jiné i mezinárodní prestiže se samozřejmě nabízí preference opery a baletu jako žánru, který je nejkomunikativnější, a potlačení činoherního souboru,“ řekl HN nový ředitel Národního divadla v Brně Daniel Dvořák. / Na filmovém festivalu v Benátkách, který se uskuteční ve dnech 29. srpna až 8. září, uvedou v soutěži své nové filmy Ken Loach (*It's a Free World...*), Takashi Miike (*Sukiyaki Western Dango*), Nikita Michalkov (*12*), Eric Rohmer (*Les Amours d'Astrée et Céladon*), Ang Lee (*Se, Jei*), Wes Anderson (*The Darjeeling Limited*), Kenneth Branagh (*Sleuth*) nebo Peter Greenaway (*Nightwatching*). Mimo soutěž pak Woody Allen (*Cassandra's Dream*), Claude Chabrol (*La Fille coupée en deux*) nebo Takeshi Kitano (*Kantoku banzai!*). / Filmové studio Disney oznámilo, že se v jeho filmech nebude objevovat kouření. / Karlovy Vary miní změnit podmínky pronájmu městského divadla provozovatelům pražského Divadla bez zábradlí – manželům Heřmánkovým. Zároveň jim sníží městské dotace. / Nejnavštěvovanějším blogem na světě jsou stránky čínského herce a režiséra Xu Jingleie (sina.com.cz), které každou vteřinu navštíví sto lidí. Za poslední dva roky je navštívilo na sto milionů uživatelů internetu. / Nový román Orhana Pamuka, nositele Nobelovy ceny za literaturu, by měl vyjít v lednu a bude se jmenovat *Masumiyet Müzesi* (Muzeum nevinnosti). /

Režisér Quentin Tarantino oznámil, že jeho dalším filmem bude spaghetti western odehrávající se za 2. světové války v Paříži. / V Brně vznikne pravidelný (obroční) festival Janáčkovo Brno. / Podle konceptuálního alba Greendale Neila Younga by měl v dohledné době vzniknout komiks. / Nejlepším filmem na festivalu Fantasia byl vyhlášen snímek *Memories of Matsuko* (Tetsuya Nakashima), režisérem Feng Xiaogang (*The Banquet*), scenáristou Han Jae-rim (*The Show Must Go On*), kameramanem Li Zhang (*The Banquet*), hercem Song Kang-ho (*The Show Must Go On*) a Ryu Deok-hwan (*Like a Virgin*) a herečkou Mary McCormacková (*Right at Your Door*). / Zemřel Miroslaw Nahacz (narozený 1984), velká naděje nejmladší polské prózy, oznámila iliteratura.cz. / Zemřel švédský básník Lars Forssell, člen Švédské akademie, jež uděluje Nobelovu cenu za literaturu. / Zemřel Ingmar Bergman. / Zemřel Michelangelo Antonioni. –jgr–, –lb–

Miroslav Salava

* * *

Po cestách kterým vládnou zrůdy

nevíme kam a netušíme kudy

Starý dobrý expresionismus

Držíce v drzých držkách cigarety

Nový výbor z veršů německého expresionismu, sestavený a přeložený Radkem Malým, vnucuje mimo jiné otázku, zda se při recepci tohoto směru neocitáme v zajetí stereotypů a jestli nenastává čas k novému přístupu.

JAN HON

Překladatel a editor nejnovějšího českého výboru z básní německého expresionismu *Držíce v drzých držkách cigarety* píše, že se jeho kniha „svým podtitulem vymezuje vůči „velké antologii“, monumentálnímu opusu překladatele a editora Ludvíka Kundery s názvem *Haló, je tady víchř – víchřice!*“. Vzhledem k roli, jakou v českém prostředí tato „velká“ antologie sehrála, to vlastně ani jinak nejde.

Opojení expresionismem

Že čas k takovému kroku dávno dozrál, potvrzuje i Ludvík Kundera: „Zásadou německé píle, ba posedlosti,“ řekl před půldruhým rokem v měsíčníku Plav, „se za těch 36 roků enormně rozrostla primární i sekundární literatura o expresionismu. Vyšly zapomenuté jediné sbírky básníků, kteří po roce 1914 padli, někdy to jsou básníci jediné, ale oslnivé básně, vyšly všelike memoáry, soubory korespondence, dílčí monografie, proporce se narušily, ne-li změnily; má tehdejší studie, jakkoli obsáhlá, je povážlivě děravá, volá po nejednom zpřesnění, po škrtech, ale hlavně po doplňcích.“ Kdo se tedy do expresionismu pustí nově, měl by si položit tři otázky: Jak zohlednit ony posunuté proporce ve výběru básní? Jak se s expresionisty vyrovnat (nově) překladatelsky? A – co o nich vůbec říct nového?

Robert Musil, jeden z nejbystřejších komentátorů evropské kulturní situace počátku 20. století, charakterizoval ve svém *Muži bez vlastností* expresionismus takto: „Nebylo možno přesně určit, co to je, ale bylo to, jak to slovo napovídalo, jakési vytlačování; možná konstruktivních vizí, ty ovšem ve srovnání

s uměleckým ztvárněním byly zároveň destruktivní, a proto je můžeme nazývat jednoduše struktivními, což k ničemu nezavazuje a struktivní světový názor, to zní docela účtyhodně.“ Musil jako by zde popsal hranice, ale i půvab výboru Radka Malého. Tomu nejde – bohužel – o reprezentativnost ani o kritickou analýzu či vymezení expresionismu. V knize nenajdeme doslov, natož aktuální esej; jen pár frází na přebalu a několik biografických medailonků. Českému čtenáři je tu obraz expresionismu představen jen vlastním výběrem a překladem básní – hlavním kritériem obojího se přitom zdá být zejména překladatelův osobní vkus, ba opojení. Jenže právě díky tomu opojení se nakonec vyplatí Malého výbor číst: poetika expresionismu je mu vlastní – a čím víc „šokující“, čím „apokalyptičtější“, tím vlastněji.

Zbytečná explicitnost

Dobrou polovinu výboru tvoří „solitéři“ (což ovšem znamená tolik co nejznámější představitelé expresionismu) Jakob van Hoddis, Georg Heym, Alfred Lichtenstein, Gottfried Benn, Else Lasker-Schülerová, Georg Trakl a August Stramm. Pět básní Franze Werfela a Johannese R. Bechera k nim zřejmě bylo zařazeno spíš z povinnosti než z pocitované nezbytnosti – každopádně je příznačné, že je Malý nejpřesvědčivější u autorů jako Benn či Heym. Právě jejich překlady do češtiny jsou díky překladatelově široké výrazové paletě a formální čistotě neobyčejně barvitě a podmanivě.

Někdy se až zdá, jako by Malému toho expresionismu nebylo ani v originále dost, zejména tam, kde si metrum překladu žádá nějakou „výplň“. Například v Heymově působivé básni *Mrtvá ve vodě* doplňuje v posledních strofách hned dvakrát motiv ticha – jenže báseň, která je plná „kalného proudu“, „splášků“, jež „se ženou nocí“, a „dunění“, je na každý zásah právě do akustické motiviky obzvlášť citlivá. V překladu vzniká nová antiteze, která sice nejde zcela proti duchu Heymovy lyriky – je však zbytečně explicitní. Vedle explicitnosti je na Malého vynucených doplňcích nejrušivější sémantické zatížení či zmíněná tendence být expresivnější než expresionista sám. Z Heymova *Žebráka* kupříkladu dost možná jde „trochu strach“, ale překladatel nás na to přece nemusí zvlášť upozorňovat, v Bennově „Klumpchen Schleim“ („chomáček hlenu“) pak je rozhodně víc něhy, byť provokativní, než v Malého „chrchlí slizu“. Takové odchylky jsou ovšem nevyhnutelné při každém básnickém převodu – ukazují však dobře, jakým směrem se překladatel ubírá. A jestliže bylo řečeno, že je Malému vlastní expresionistická poetika, pak je třeba vztáhnout to i na tvůrčí expresionistickou drzost: zrovna báseň, jejíž verše daly celé knížce název, totiž měla tu smůlu, že se v německém vydání nevešla o dvě strofy na jednu stranu. Z básně „Himmelsschlange“ se tak do rukou českého čtenáře dostalo jen torzo o dvou čtyřverších bez titulu.

Málo nového

A jak se Malý vyrovnal s oněmi posunutými proporcemi v recepci expresionistického básnictví? Jak už ve své recenzi v Lidových novinách upozornil Petr Borkovec, oproti Kunderovu výboru představují *Drzé držky* nově jen Gerrita Engelkeho. A ani rozčlenění druhé části výboru nepřináší nic, co by se vzpíralo představám o literárním expresionismu rozšířeném v Česku: jeden oddíl se několika básněmi věnuje tématu velkoměsta, další nejrůznějším variacím na smrt a poslední – eschatologický? – se jmenuje *Korunovace srdce*.

Mé obtíže charakterizovat téma poslední části výboru lépe než pomocí jeho názvu mě vracejí k Musilově dobové kritice expresionismu. Ta se obracela především k jeho vágnosti, panující jak ve vztahu k vlastnímu vymezení, tak v „expresionistickém“ pohledu na svět. Tuto tradici silných, a přece nejistých slov je zajisté pošetil vytykat poezii jako takové, jenže Malý se jí drží i při práci editorské. Tvzení, která nacházíme na přebalu knihy, že totiž expresionismus na jedné straně přinesl „dodnes živé apokalyptické vize Georga Heyma“ a na straně druhé dnes již „vyčpělé“, „prázdné fráze“, „volající po sbratření“, svědčí spíš o překladatelově osobně prožívaném vztahu k tomuto uměleckému směru než o hlubokém pochopení pro to, co se tehdy v německém básnictví dělo. Otázka, zda jsou Heymovy „apokalyptické vize“ či Bennovy „pítevní protokoly“ dodnes živé, je totiž irelevantní – představují především dobový jev a jen v dobových společensko-kulturních souvislostech mohou být uspokojivě interpretovány. Nepochybně živá je však síla výrazu těchto básníků. A ta našla v Radkovi Malém povolání prostředníka. Český čtenář se však o expresionistické poezii nedozvídá mnoho nového.

Autor je redaktor měsíčníku pro světovou literaturu Plav.

Držíce v drzých držkách cigarety.

Přeložil a sestavil Radek Malý. BB/art, Praha 2007, 184 stran.

Ernst Barlach: Nalezenec, 1922

Fantasy? Určitě ne!

Magická Británie podle Susanny Clarkové

ANTONÍN K. K. KUDLÁČ

Když se v dnešní době o nějaké knize hodně mluví, je to vždy tak trochu podezřelé. Lec-komu hned přijde na mysl představa masiv-ní reklamní masáže, nabídek z Hollywoodu a podobně. Ne snad že by britský vydava-tel knihy Jonathan Strange & pan Norrell Su-sanny Clarkové na reklamu rezignoval a že by z prodeje neměl slušný zisk – to by bylo absurdní. Bestseller však nevzniká jen a pou-ze tím, že se vloží spousta peněz do textu, který rychle vyplodí peněz ještě víc. Jak to s tou Clarkovou tedy vlastně (asi) je?

Britské, velmi britské

Pokud se současní prozaikové obracejí k 19. století jako ke zdroji inspirace, pak z britských dějin dávají většinou přednost viktoriánské éře (1837–1901). Clarko-vá zašla o něco málo hlouběji do minulosti – do období tzv. regentství, tedy sklonku vlády krále Jiřího III., za něhož v letech 1811–1820 vládl jeho stejnojmenný syn, pozdější král Jiří IV. Evropou otřásaly výboje Napoleo-na Bonaparta a jediné ostrovní monarchie dokázala velkému Korsičanovi vzdorovat. Británie tehdy rychle spěla k pozici světové velmoci...

Na tomto historickém pozadí (jednotlivé kapitoly románu jsou vždy přesně datová-ny, v rozmezí od podzimu 1806 do jara 1817) se odehrává příběh pánů Norrella a Strangea a jejich přátel i nepřátel. Nejde ovšem o běžnou historickou prózu, jak by se mohlo zdát; velmi důležitou, ba přímo klíčovou roli zde totiž hraje magie, jejíž praktické využití bylo prý v nové době zapomenuto a toto vzne-šené umění už bylo pouze studováno jako poměrně odtažitý vědecký obor. Právě zmínění protagonisté románu se každý po svém pokoušejí o její vzkříšení, což má silný a ne vždy pozitivní vliv nejen na jejich život a osu-dy jejich rodin a přátel, ale i na celou zemi.

Clarková pro posílení dobové autenticity využila nápodoby stylu Jane Austenové a je třeba vyseknout mimořádnou poklonu pře-kladateli Viktoru Janišovi, který ve svém převodu do češtiny velmi věrně a zároveň invenčně dodržel autorčin záměr. Právě ve stylovosti formy, jakkoli samozřejmě herně pojaté, tkví totiž značná část sugestivnos-ti díla: počínaje názvem se jmény hlavních hrdinů, přes vytříbené dialogy či epistolární pasáže a konče úsporným, leč evokativním vykreslením postav, fiktivních i historických (slavný vojevůdce vévoda Wellington, politi-ci lord Castlereagh nebo lord Canning, mih-ne se zde i šilený král Jiří).

Čtenář si možná při četbě mimoděk uvě-domí, jak odlišná je britská literární tradi-ce od české – ostrovní písemnictví počátku 19. věku oplývá ve svých vrcholných opusech značnou dávkou ironického nadhledu nad vlastní minulostí i přítomností, který u čes-ké tvorby téže doby najdeme jen stěží.

Clarková není Rowlingová

V jedné z recenzí na román se objevilo označe-ní „Harry Potter pro dospělé čtenáře“. Pravdě však podle mě nemůže být nic vzdálenějšího než toto tvrzení. V době infantilizace žánru fantasy lze jen těžko zařadit knihu Clarkové kamkoli do jeho větší blízkosti, zvláště když si uvědomíme, co fantasy vlastně je.

Velmi zjednodušeně: obvykle se hovoří o dvou základních vývojových liniích tohoto žánru. První je odvozena z díla J. R. R. Tolkiena a akcen-tuje především mytologickou rovinu epického vyprávění. Praotcem druhé byl Robert E. Ho-ward, tvůrce hrdiny Conana, u něhož je zase kladen důraz na drsnou akčnost. Dnes samo-zřejmě existují i další žánrové varianty fantasy, v zásadě však, zejména na úrovni běžné spo-třební produkce, uvedený stav nepozbývá plat-nosti. Z tohoto pohledu tedy *Strange a Norrell* určitě do fantasy nepatří. Pokud má dílo vůbec nějaké příbuzné v oblasti moderní literární fan-

Eleanor Wrightová: Skrytý les, 2007

tastiky, pak jsou to spíše solitéři, jakým byl kdy-si třeba Mervyn Peake, autor trilogie *Gormen-ghast*, nebo v současnosti Neil Gaiman (knihy obou jsou známy i z českých překladů).

Co tedy Clarkové román vlastně je a jaké jsou příčiny zájmu o něj? Autorka si při psaní jistě nelámala hlavu s žánrovým zařazením, lidé často píší knihy, které by si sami rádi pře-četli, a tohle je zřejmě ten případ. Zkrátka, zábavná pocta literatuře doby romantismu s živými postavami a inteligentní zápletkou,

napsaná na vysoké řemeslné úrovni. Shodou příznivých okolností stále trvá zájem publika o 19. století, podnícený mimo jiné filmový-mi adaptacemi klasických děl, takže ohlas byl zaručen. Pokud by všechny bestsellery vypa-daly takto, intelektuál by neměl nač nadávat.

Autor je historik a přednáší na Filozofické fakultě Univerzity Pardubice.

Susanna Clarková: Jonathan Strange a pan Norrell.
Přeložil Viktor Janiš. Alman, Brno 2007, 703 stran.

literární zápisník

Schovat se před slovy

Mimo prázdnotu a vlezlost

Jan Štolba

Před některými slovy se nelze schovat. Jsou tu slova, fráze, floskule poletující veřejným prostorem, bloudící živlem řeči a médií, obraty a slovní tiky moderátorů, jindy zas slova vnucující se až hmatatelně: nápisy na tričkách, všelijaká návěstí, oznámení, plakáty a nejhůře snad slogany na billboardech mezi domy či rovnou v krajině, jindy na tramva-jích, vzducholodích, kamionech. Nedávno kolem mě projížděla dodávka s logem nějaké-ho časopisu či deníku a na kapotě stálo cosi jako: *Vše, co byste chtěli přečíst*. Kam s oči-ma? To je snad jediná vada schopnosti číst: jakmile zrak spočine na slovech, nelze nevní-mat jejich smysl.

Je tu ale i opačný extrém. Snad jen záhad-ný převlek téhož? Jel jsem tramvají po Hláv-kové mostě přes Štvanici. Směrem k teniso-vému stadionu, hned u sochy křehké štvaničké víly, trčela z trávníku jakási bíloželená hranatá pochroumaná masa. Hádal jsem, je to pomačkaný plech, anebo sádrokarto-

nové dílce, zbylo to tu po něčem, nebo se tu něco ve větru zhroutilo...? Nejpodivněj-ší ale na hromadě bylo, že vzdáleně připo-mínala písmena. Než jsem se začtl, tram-vaj se vnořila do tunýlku směrem k Těšnovu. A na Florenci na trávníku pod magistrálou se zdvíhala další, mnohem větší a pro změnu žlutá hromada, jako rozsypané dětské kost-ky. Teď už bylo jasné, že se tu octla záměrně, že jde o nějaký letní pouliční projekt grande. Z rozeklaného objektu se drala písmena už docela okatě, jenže stále nebylo možné nic přečíst. Tentokrát jsem očima instinktivně neuhýbal, abych nemusel bezděky číst zas nějakou pitomost, ale byl jsem naopak přita-hován tím, že slovo, které se tu rozvalovalo, ne a ne rozluštit.

Později z novin jsem se dozvěděl, že jde o jakousi akci pouličních *writerů*, po anglicku spisovatelů, česky ale spíš *psáčů* (tohle lstné slovo jsem si, závistivě přiznávám, nevymys-lel, ale má ho kdesi – kdo jiný než Ludvík Vaculík), kteří svá graffiti vyvedli tentokrát trojrozměrně. Tedy slogany versus graffi-ti; co nejpádnější zkratka versus co nejma-toucnější odbočka. Na jedné straně trýzeň ze schopnosti číst, která se zvrátí v muči-vou nemožnost nevnímat smysl textu, na nějž oko padne. Na druhé straně obdobně trapná neschopnost přečíst cosi, co se staví jako písmena, ačkoliv zároveň nic nesděluje;

jakýsi vnucený analfabetismus, před kterým není obrany. Jeden z nejzáluďnějších druhů barbarství: vypůjčit si něco daného, hotové-ho, platného, důvěrně sdělného – písmena – a zevnitř vyhlodat smysl.

A napadá mě, že nová sbírka Martina Lan-gera, vydaná celých (dlouhých?) šest let po *Pití octa*, knížce, za niž byl básník odmě-něn Ortenovou cenou, se shodou okolností jmenuje – *Hlásky*. Po jejím přečtení vlastně přesně nevím, proč ten titul. Spíš to vypa-dá na *lásky*, vzniklé odlomením první hlás-ky od titulu. Tak jako tak jsou to lásky hodně octové. To však teď není důležité. Zajímavý je spíš proces lámání a ulamování, zpřetrhá-vání a útržkovitosti, jenž sbírkou, mimo jiné, významně prochází.

Aby bylo jasno, Langerova kniha nemá nic společného s vyprázdněností nebo vlez-lostí reklam či graffiti. Je to sbírka jazyko-vě i lidsky bohatá, před jejími slovy se není proč schovávat. Když o tom přemýšlím, ono se v Langerově sbírce děje něco až opačné-ho: slova sama se ve verších jaksi nadví-ko skrývají, unikají před námi, snad i před sebou samými, raději se na poslední chvíli zlomí v něco jiného, než aby byla dostižena, a básník o tom ví, ale nehodlá nám ani slo-vům pomoci, nemůže si pomoci. „Své odří-ZLÉ ucho/ uchopím do ruky jako šílenství.“ Z Langerových veršů ke mně vždy mluví bar-

barství naopak nejvábnější, odhalující cosi vzácného; barbarství schopné nás zavést do míst prvotního sváru, prvotní oproštěnos-ti, do míst, kde věci vznikají ještě jednou, ve své čistotě i božské troufalosti. „Byla jsem divoká i mírná Dnes/ cedím skrz své vrásky/ z krásy strach!“

Langerova knížka je hodně osobní, zároveň ale obráží leccos z nervnosti a ambivalent-nosti doby. Úplně jiným způsobem opisuje tutéž dobovou nevypočitatelnost nová sbírka Ewalda Murrera *Nouzové zastavení času*. Murrer měl ještě delší publikační proluku – víc než desetiletí. Na rozdíl od Langerovy poezie se ta Murrerova zdá být velmi kohe-rentní, nezadrhává se, verše lze číst docela hladce a souvisle, ač věci, o nichž se tu mlu-ví, často vzbuzují podivnou nauseu. Osten je však skrytý právě v „idylce“, jejíž původ, důvod, dopad jsou nejasné. „V ulici prší/ ale já tam již nejsem./ Teď jsem doma/ a dívám se z okna/ ven/ na ulici,/ kde prší.“ A jakko-li je Murrerova poezie jemná, vtipná a své-ho druhu přesná, jsme tak trochu tam, kde nás zanechala nečitelná písmena pouličních *writerů*. Jsme podobným „banálním“ zlom-kem fascinováni, chceme ho „přečíst“, i když zároveň už tušíme, že z něj nedostaneme víc než to prosté, co sděluje.

Slova skrytá tím, co říkají?

Autor je básník, literární kritik a hudebník.

Křehké bloky

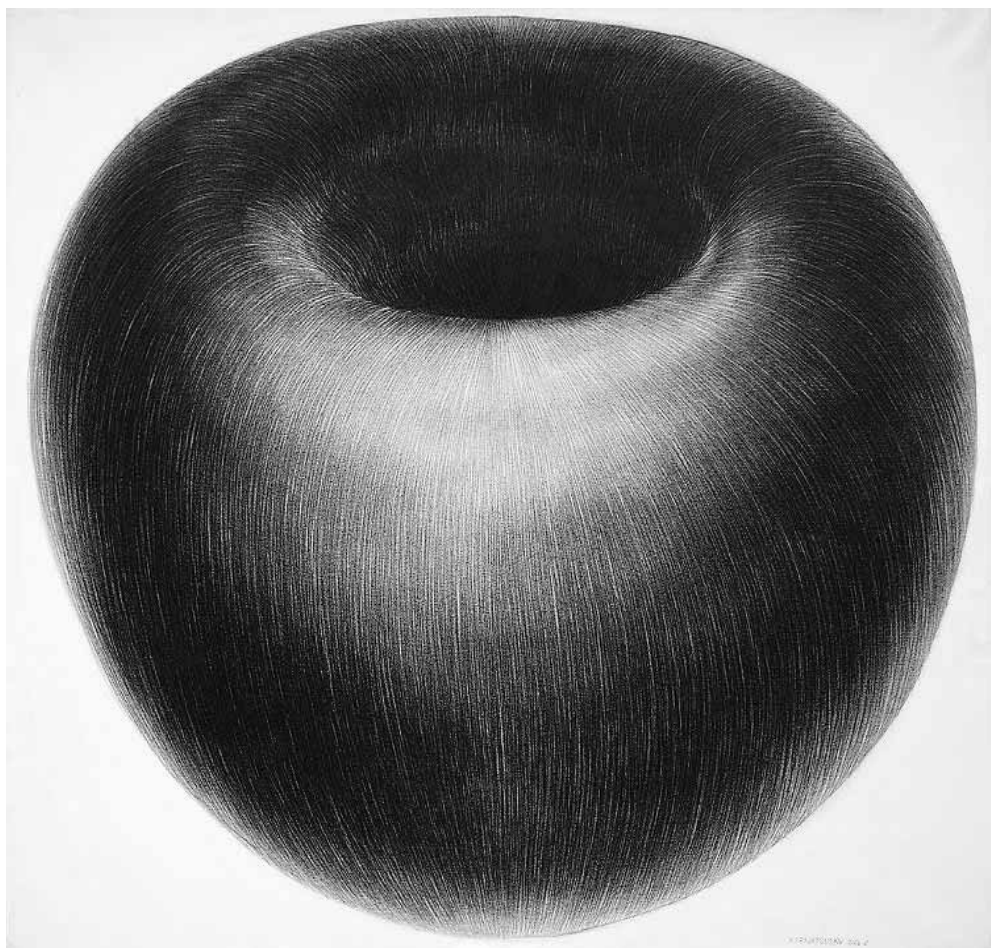
Jiří Kornatovský a Jasan Zoubek v Roudnici

V Galerii moderního umění v Roudnici nad Labem je do 2. září 2007 otevřena výstava dvou představitelů střední generace české výtvarné scény. Ve volném dialogu se tu představují jejich kresby a plastiky, jež se v některých momentech přirozeně doplňují, jindy zas odkazují k odlišnému pojmání zdejšího světa i jeho přesahů.

RADAN WAGNER

Jiří Kornatovský a Jasan Zoubek jsou svým založením spíše uzavření a pobývají tak dobrovolně v jakési nerozptylující klauzuře mimo dočasná výtvarná proudění. V dnešní době však toto konstatování příliš nevypovídá – je dokladem povrchního nazírání a hodnocení dílčích uměleckých projevů. Co je na obou autorech nápadné a možná i poněkud neobvyklé, je především umanutost jejich pracného usilování a dobývání vlastního projevu, možná i patrnější tendence k nadčasovému a zobecnujícímu výrazu. Ani u jednoho z vystavujících při ohlédnutí za dosavadní tvorbou nenalezneme výrazné odbočení k experimentům či dokonce paralelní (vícestylové) tvůrčí pohybování. Jejich kompaktní práce má „bytný“ základ a těžce dobytá východiska je zbytečné bez zjevného důvodu jakýmkoliv způsobem opouštět.

Jiří Kornatovský (1952) se prezentuje na výstavě rozměrnými, často i staršími kresbami na papíře a menšími, spíše novějšími uhly na plátně. Výrazový rejstřík zůstává v podstatě stejný, jen pozornější divák postřehne dílčí posuny či variace. Umělcovy zpravidla do sebe soustředěné kompozice se poslední dobou rozvolňují a rozhybávají – kruhové či elipsovitě tvary jsou nyní bohatší a nepravidelněji rostlé (*Meditace*, 2006). V sále tedy zaujme – tak jako obvykle u tohoto autora – na první pohled precizně vedená kresebná struktura, bezchybně vrstvený „plovoucí“ útvar, obestřený poněkud tajemnou atmosférou v nekonečném prostoru. Je-li návštěvník pro takové až přízračné setkání naladěný, může se snadno oddat těmto plynoucím modlitbám, tichým kontemplacím, pozvedávajícím nás kamsi za nahodilé pozemské jevy. Hledání magického středu, snaha uchopit – až v jakémisi tvůrčím transu – nadpřirozeno, posedlost komunikací se světem za světem, odpoutání se od běžných realit – to činí z Kornatovského pozoruhodného a přitom nenápadného vizionáře.

Jiří Kornatovský: *Meditace*, 2004

Jasan Zoubek: *Křtitelnice*, 2005

Jasan Zoubek (1956) je v tomto ohledu zdrženlivější a méně fantaskní. S pokorou vzhlíží spíše k přírodním či kosmickým jevům – jejich cyklickým stavům a procesům, respektuje a jen lehce individualizuje panující řád a jeho neměnnou ikonografii. Je spirituálnější a sdílnější, pohybuje se mezi odkazy dávných věků, tradicí a vlastním pojetím. Na výstavě zaujme kromě již známých „křtitelnic“ především jeho nejnovější soubor pěti kamenných plastik (*Apel*, 2007). Vedle sebe řazené bloky – stěly, vytáhlé a dopředu nakloněné, se liší jedna od druhé jen nepatrně, mírou zvrásnění či tvarem hloubení. Každá v sobě ukrývá vnitřní temný prostor, jehož osou je vystupující tenká, ale pevná „páteř“ – vertikálně vedená hrana, vynořující se podle dopadu okolního světla. Zoubek tak i na této výstavě představuje své objekty s jednoduchým (prostým, ale působivým) tvaroslovím a symbolickým vyzněním. Kameny se stávají vztyčenými nikami, schránkami duše, rozvírajícími se torzy.

Těžké, a přece tak křehké bloky působí nestabilně a zranitelně, přesto se zde odhodlaně tyčí a vypovídají svůj příběh.

Těžko posoudit, zda je výstava typickým dialogem dvou individualit. Nedá se ani říct, že by se oba představené světy výrazně doplňovaly a rozvíjely. Kornatovský je spíše mystik, médium zhmotňující své vize. Zoubek je naproti tomu zemitý ctitel tušeného pevného řádu, abstrahuje již stvořené, postupným odhmotněním se dobírá jakési vše prostupující věčné kosmologie. Jedno je však jisté: máme před sebou vyzrálé projevy, osobnosti dlouhodobě pevné ve svých názorech a projevech. Oba svou tvorbou povznášejí a vedou nás k tolik potřebné duchovní kontemplaci.

Autor je šéfredaktor Revue art.

Jiří Kornatovský – kresby, Jasan Zoubek – sochy.

Kurátorka Miroslava Hlaváčková. Galerie moderního umění Roudnice nad Labem, 28. 6. – 2. 9. 2007.

Odtajnění Lukasova kufříku

Juvenilie fotografova díla

Předchozí výstavy snímků Jana Lukase sázely buď na ucelenou výpověď o určitém tématu anebo na kaleidoskop esteticky soběstačných momentek. Kurátor Uměleckoprůmyslového musea v Praze Jan Mlčoch se rozhodl přestavit tvůrce jinak. Pozvánka na výstavu slibuje návrat „k avantgardním kořenům Lukasovy humanistické tvorby“.

JOSEF MOUCHA

První posmrtnou výstavou Jana Lukase (narozen 1915 v Českých Budějovicích – zemřel 2006 v New Yorku) bylo ohlédnutí za počátkem jeho exilu (viz recenzi týdne v A2 č. 45/2006). To, že Lukas patří za ceněného klasika, ba stálíci zdejší kulturní scény, není výhradně zásluhou kvalit jeho díla. O fotografův návrat do tuzemského povědomí se soustavně zasazovalo několik příznivců. Když autor s celou rodinou v polovině šedesátých let odešel přes Itálii do USA, prakticky to znamenalo, že se u nás nesměl po čtvrt století připomínat. Jak došlo k záchraně většiny z třicítky nyní vystavených záběrů, zůstává do značné míry záhadou. Kurátor při vernisáži pouze naznačil asi už sotva vysvětlitelnou souhru náhod, již se zvětšeniny dostaly do muzejní sbírky. V létě 1965 před cestou do exilu je Lukas nastražil v opuštěném bytě coby návnadu pro policii. Tu měly v případě pátrání zdržet: spolu s dvěma sty tisíci negativy sugerovaly dojem, že něco takového by tu fotograf nenechal. Koncem osmdesátých let vyložil Lukas své hledisko spisovatelce Ivě Pekárkové: „Vzal jsem si do kapsy to, co jsem si myslel, že je důležité... bylo to trošku, jako když se člověk vykoupě. Schováváte věci, knížky a časopisy... skoro jsem si říkal, že jsem snad odešel proto, abych to mohl všechno zlikvidovat.“

Kufr s Lukasovým dílem vzal za své: propadl státu, zabavujícím majetek exulantů. Není tedy jasné, jak se kdo mohl dostat k ranému zlomku, z něž vznikla recenzovaná výstava. Legenda praví, že sadu pozitivů, nelikvidovaných autorem jen proto, aby odvedly pozornost od komplikované konspirace útěku, dopravil do Uměleckoprůmyslového musea historik fotografie Rudolf Skopec (1913–1975).

Lukasův úsudek o juveniliích byl věru příkrý: „Před druhou světovou válkou jsem dělal a prodával fotografie krásných žen, protože šly dobře na odbyt. Musely však přijít tragické zvraty v mé zemi, abych pochopil, co je ve fotografii opravdové, věčné a cenné – totiž svědectví.“

Prvním návštěvníkem komorního lukasovského průřezu, jenž svěřil své dojmy návštěvní knize, byl Vladimír Just. Jeho slova obhajují Lukase před Lukasem: „Do téhle galerie – jedné z mála s výrazným ‚ksichtem‘ – chodím rád, protože mě vždycky přesvědčí o tom, že i ‚menšinové‘ – a možná už jenom menšinové – záležitosti mají hluboký smysl. Lukas (+ story jeho života) je toho dalším krásným důkazem.“ Četli bychom však něco takového, kdyby se Lukas neodklonil od snah, s nimiž koncem dvacátých let začínal a jež převážně výstava rekapituluje? Co bychom o Lukasovi vlastně věděli?

Fotografující začátečník (jinak středoškolský student) pěstoval všehochuť. Postřehy

z takzvaného obyčejného života obyvatel měst i venkova střídal s krajinkami, portréty a kompozicemi moderních výjevů – například sportovních. Záhy inscenoval žánry předjímající konzumní spády společnosti – reklama na vůz značky Aero pochází údajně již z roku 1932, kdy bylo Lukasovi sedmnáct. Dále vidíme plakát z poloviny třicátých let, propagující knihu *Jak žít zdravě*, souběžně vznikaly záběry rekreace, novostaveb, automobilismu, filmového průmyslu... Vystaveno je i šest důležitých ukázek časopiseckých publikací: Lukas se prosazoval svými příspěvky do všežravých periodik koncernu Melantrich. Vedle deníků chrlily melantrišské rotačky *Hvězdu československých paní a dívek* (až 400 000 exemplářů) či *Pražský ilustrovaný zpravodaj* (až 270 000). Lukas tiskla hlavně *Eva, časopis*

vzdělané ženy, a od roku 1933 rovněž týdeník *Ahoj na neděli* (150 000).

Rubem spotřebních tiskovin je setrvačnost. Některé záběry vycházely pod hlavičkou Melantrichu opakovaně: stejně jako se v kruhu ročních dob vracely rozpuky jara a mlhy podzimů, hodily se Lukasovi kadluby dětství, housat, rozverných slečen, koníků a kravek... Armádní přehlídku na X. všesokolském sletu (fotografovanou v červenci 1938) se přímo nabízelo zaměnit za mobilizaci (v září téhož roku).

Je ovšem dobře, že se kufřík s nynějšími exponáty neztratil celý. K vidění jsou i vynikající záběry. Není jich však tolik, aby hradčanská výstava inspirovala oslavné titulky blízké těm, jež známe z minulosti: *Na fotografiích Jana Lukase se skutečnost zdá být až magickou* (Jan H. Vitvar); *Jan Lukas přesně věděl, na co namířit fotoaparát* (Josef Chuchma).

Tentokrát končí výběr snímků rokem, kdy bylo Lukasovi čtyřadvacet. Kurátor Mlčoch prezentuje „období, kdy se formoval jeho osobitý fotografický jazyk“. Výsledek pak ovšem nevzbudí takovou pozornost jako *Italský deník 1965–1966*, který z fotografových pozůstalostí sestavila jeho dcera.

Lukas sice debutoval na *Mezinárodní výstavě fotografie* v Mánesu 1936 pod vlajkou avantgardy, nicméně pozvánkou avizovaných avantgardních tvůrčích kořenů se aktuálně zpřístupněný průřez nedopátral. Mladému tvůrci šlo spíše o moderní publicistický projev než o experimentální expresi, jdoucí proti hlavní dobové tendenci.

Autor je redaktor časopisu Fotograf.

Jan Lukas: Fotografie 1929–1939. Kurátor Jan Mlčoch. Galerie Josefa Sudka (Úvoz 24, Praha 1), 7. 6. – 2. 9. 2007.

Jan Lukas: Sudety, 1939

Chèque Déjeuner. Radost, která šetří.

Jídelní kupony. Každodenní chvíle pohody, které potěší i ušetří.

Jídelní kupony patří k nejoblíbenějším zaměstnaneckým výhodám. V současnosti se díky stravenkám Chèque Déjeuner pohodlně stravuje více než 250 000 zaměstnanců po celé České republice. Stravenky jsou daňově uznatelným nákladem, nepodléhají dani z přidané hodnoty. Navíc jsou osvobozené od daně z příjmu a odvodů na sociální a zdravotní pojištění. Jídelní kupony obdržíte v praktické šekové knížce včetně exkluzivních slevových kuponů!

UNIŠEK. Čtyři možnosti výběru, které potěší i ušetří.

Jedná se o poukázku, která v sobě zahrnuje 4 další: **Šek sport, Šek kultura, Šek zdraví a Šek vzdělání.** Poukázka je přijímána v široké síti smluvních provozoven: sportovních a kulturních zařízeních jako jsou bazény, solária, fitness, relaxační centra, kina, divadla, zdravotních a vzdělávacích zařízeních typu lázně, lékárny, masáže, rehabilitace, jazykové školy, autoškoly a celá řada dalších po celé ČR!

Šek dovolená. Bezstarostný odpočinek, který potěší i ušetří.

Šeky dovolená jsou přijímány v široké síti cestovních kanceláří, lázní a hotelů. Je to originální způsob jak odměňovat a šetřit zároveň, protože poukázky jsou osvobozené od daně z příjmu a sociálního a zdravotního pojištění na straně zaměstnance. Výše příspěvku je libovolná až do 20 000 Kč na zaměstnance a rok! Navíc máte možnost využít speciálních slev, které majitelům Šeků dovolená nabízejí někteří naši partneři jako bonus.

Dárkové kupony CADHOC. Překvapení dle vlastního výběru, které potěší i ušetří.

Jednoduchý a administrativně nenáročný způsob motivace zaměstnanců. Odměna, která nepodléhá dani z příjmu ani odvodům na sociální a zdravotní pojištění. Tato odměna může činit až 2 000 Kč na zaměstnance za rok. Odměňujte své zaměstnance, motivujte je k lepším pracovním výkonům a zároveň posilujte jejich pocit sounáležitosti s vlastní firmou nebo institucí! Dárkový kupon je viditelný výraz Vašeho zájmu a uznání.

Tančíme, když na to je

Festival jako zrcadlo kulturní politiky

Zpráva o festivalu montpellierdanse.07, nejvýznamnější přehlídce svého druhu ve Francii, nevypovídá jen o stavu tohoto umění, ale i o roli tance v politické strategii francouzského státu.

NINA VANGELI

Jihofrancouzské Montpellier je taneční metropolí Francie. Zdejší mezinárodní festival, který se letos konal od 23. června do 7. července, znamená pro tanec to, co Avignonský festival pro divadlo. Krom toho vypovídá o úspěšné francouzské kulturní politice. Je otevřená novým uměleckým tendencím, tvořivému potenciálu imigrantů, horkým – i kontroverzním – tématům. To udává tanci ve Francii nesmírnou dynamiku.

Nelze mluvit o festivalu, aniž zmíníme klášter uršulinek, starobylý komplex, v němž sídlí Centre choréographique national de Montpellier, centrum současného tance, jakých je po francouzských regionech na dvacet. Vyzařuje do okolí iniciativu, poskytuje prostory pro tvorbu, vzdělávací programy, vychovalo diváky, pořádá festival.

Dědictví Dominique Bagoueta

Podnět k založení centra i festivalu dal před čtvrt stoletím choreograf Dominique Bagouet, jenž byl součástí vzedmuté vlny francouzského tance osmdesátých let. Tu okamžitě podchytila záchranná síť kulturní politiky, zahrnující i podporu mediální – v té době se ve francouzské televizi objevila řada filmů, které prezentovaly nové mladé choreografy a skupiny. Tehdy se také naše hledající a revoltující generace hrnula na jejich promítání do Francouzského institutu v Praze, takže se dá říci, že uvedená série položila základ i naší taneční vzdělanosti.

Dominique Bagouet zemřel před patnácti lety na AIDS. Tato smrt si ve Francii v řadách tanečníků zařadila; zaskočená taneční scéna dodnes žije ve stínu temných křídel onoho šoku. Letošní festival se nebál jeho skon

učinit jedním z nosných témat. Vlivný choreograf Bagouet nadlouho určil mainstream francouzského současného tance, ležérní a hravý taneční styl. Francouzští choreografové velkoryse rozhazují pohyb po prostoru – mají ho dost na velkých vzdušných scénách. Jejich tanec je jaksi galantní a dvorský, i když ho provozují v civilních barevných trenýrkách a tričkách. Je nezávazně erotický, lehkomyšlně abstraktní. Jen velmi, velmi pozorný divák může zahlédnout škleb vytěšňované smrti.

Překročit Bagouetův stín

Jakkoli je následovníků Bagouetova stylu stále dost, festival v Montpellier ukázal, že se francouzský tanec od tohoto dědictví obrací radikálně jinam. Jedním z nejvýraznějších kormidelníků nové taneční politiky je Alain Buffard. Pryč je kvazirokoka otažitost. Pokud se nasazuje maska, tak jen proto, aby znásobila děs. Jde o odrůdu panevropského „fyzického divadla“, Buffardova vize je makabrozně elegantní a krutě tělesná. *Les Inconsolés* (Neutišitelní) jsou noční chlapeckou mýrou; začínají scénickou vivisekcí – z černých šál jeviště se soukají části těl a zase mizí. Hravost obnažených těl snadno přejde do krutosti, prostor je zabydlen stínovými postavami, nebezpečně zneklidňujícími jako egyptské reliéfy. Stíny vyplivnou nahého holohlavého hubeňou – s chudokrevným zahanbeným obličejem; chiaroscuro, které na černé scéně ustavičně panuje, nás zmate, a když si postava začne odtrhávat obličej od hlavy a temeno už je od tváře hodný kus, máme dojem, že jsme právě přišli o rozum – je to však jen maska, která bude odhozena.

Alain Buffard: Les Inconsolés

Buffard uvedl i jedno své starší sólo, jakýsi manifest HIV-pozitivního tanečníka. Z našeho úhlu pohledu to však byla jen temná agitka, jednostrunné, nudné dílo à la thèse, jakkoli tragické. Možná můj pohled svědčí o neprenositelnosti určitých témat – a traumat. Naopak umělecky pozoruhodným a humanistickým příspěvkem k tématu smrti byl jeho film *My Lunch with Ann*. Annou je performerka Ann Halprin, hvězda americké avantgardy šedesátých let, kterou Buffard navštívil v jejím kalifornském sídle, aby s ní natočil imaginativní dokument. Hovoří s ní u snídani, aranžovaných do různých fotografických míst souvisejících s jejím životem, parků, krajinných scenerií o její umělecké minulosti. Rozehrává s ní ale i kreativní a lehce absurdní pohybové etudy, teatrální na pozadí dokumentu. V závěru filmu se stará paní, o níž se postupně dozvídáme, že překonala rakovinu, objímá s nakaženým choreografem na břehu oceánu a připíjejí si – na svou budoucnost.

Úplně jiným způsobem překonává současné francouzské „rokoko“ Fabrice Ramalingom, jeden z četných tvůrců, jemuž centrum tance v Montpellier poskytuje zázemí. Naprostoto neotřelou vizí je jeho „nondance“ *Postural: étude*, kdy patnáct mužů různého věku, tanečníků i netanečníků, jen v zelených a černých trenýrkách vytváří nejrůznější konfigurace ve velkorysém bílém prostoru, jako bychom se nacházeli v muzeálním modelu starověké kultury. Choreograf neironizuje ani nevydražuje amatérismus či věk zúčastněných, jak je u nás zvykem, muži nedokonalých zranitelných těl zůstávají důstojní a jaksi až osudoví.

Francesca Lattuada uplatnila svou výstřední představivost už i jako choreografka v „cirque nouveau“. V *Allegro Macabro* pracovala s klasickými tanečníky; zkřížila akademický minimalismus s bizarním karnevalem. Dovedla balet ad absurdum, když nechala hypertrofované kostýmované tanečnice provádět na smyčce z Prokofjevovy plesové scény z Romea a Julie až do vyčerpání tytéž virtuózní piruety a skoky ve dvou křížících se neměnných diagonálách.

Post scriptum

Na festival se dostavila a v tisku jej podpořila francouzská ministryně kultury Christine Albanelová. Ve velkém ambitu uršulinek, zastřešeném a dýchajícím povlávající bělostnou látkou, kde se konaly after-party a pracovní setkání, hlavní politický představitel regionu (představme si u nás premiéra) skládal umělcům a novinářům účty z toho, co pro současný tanec udělal, a zavazoval se, co v blízké budoucnosti ještě udělá – a nebylo toho málo.

Autorka je taneční publicistka.

Fabrice Ramalingom: Postural: étude. Foto archiv festivalu

Zidane

Fotbal (znovu) jako nikdy předtím

S více než ročním zpožděním za svou premiérou na loňském festivalu v Cannes dokličkoval do Česka na karlovarskou přehlídku snímek Zidane: portrét 21. století. Projekt na pomezí žánru dokumentu a videoartu sleduje v reálném čase běžného ligového zápasu mezi Realem Madrid a Villarealem z dubna 2005 francouzskou fotbalovou star Zinedina Zidaneho.

JINDŘIŠKA BLÁHOVÁ

Číhající fotbalový predátor Zidane. Foto A-Film

Dílo dvojice videoartistů Douglase Gordona a Philippa Parrena je formálně extravagantní poctou jednomu z nejocetovanějších fotbalistů současnosti. Nicméně popsat dílo jako portrét fotbalisty vzhledem k ambicióznímu titulu, naznačujícím dalekosáhlé mimofotbalové přesahy, nestačí. Čím vlastně je těch hypnotizujících a zároveň neskutečně iritujících devadesát minut? Jen fanouškovským vyznáním obdivu jednomu hráči, které se snaží svou lidovou podstatu maskovat nálepkou progresivního umění? Nebo je vrstevnatou metaforou a výpovědí o realitě 21. století? A pokud ano, tak jak?

90 minut magie, 90 minut nudy

Gordon a Parreno pro svou apoteózu fotbalisty, jenž dovedl Francii k extatickému vítězství na mistrovství světa ve Francii v roce 2000, nevybrali standardní formu dokumentu s fotografiemi malého Zizou pyšně třímajícího první fotbalový míč a s výpověďmi spoluhráčů a příbuzných. Zvolili maximální experiment s obrazem, kdy 17 kamer dirigovaných kameramanským matadorem Dariusem Khondjim sledovalo během jenoho zápasu – až na pár okamžiků – výhradně Zidaneho. Každý jeho pohyb, zpocený obličej, plivání, rituální zakopávání kopačkou o trávník, jež vyplňuje bezčasí ne-akce, říkání si o míč přidušenými pokřiky... A sporadické záblesky akce, kdy se hráč dostává k míči, jenž do té doby existoval většinou mimo divákovo zorné pole, a k rozkoši ochozů rozpočívá své tělo i mysl.

Film vznikl se záměrem ukázat Zidaneho zblízka ještě před mistrovstvím světa 2006 v Německu, kde se měl fotbalista alžírského původu rozloučit s kariérou. Samotný Zidane se ale pomyslně ujal postprodukce a dodal svému portrétu, k němuž namluvil krátký úvod, nečekaně tragický spin v podobě brutálního faulu ve finále šampionátu v zápase proti Itálii. Zidane poslal hlavičkou k zemi italského obránce Marka Materazziho, který ho údajně vyprovokoval urážkami na adresu jeho sestry a matky. Na pozadí tohoto donekonečna omílaného incidentu se v *Zidanem*... najednou odhaluje víc, než měli sami tvůrci v úmyslu. Hráčovo vyloučení v posledních minutách zápasu proti Villarealu a jeho impulzivní reakce, kterou musí krotit tehdejší spoluhráč David Beckham, získávají jiný význam. Obraz Zidaneho jako spravedlivě se bránícího hrdiny soupeří s obrazem muže neschopného ovládnout svůj temperament. Muže, jenž

se na fotbalovém hřišti přestává kontrolovat možná až příliš často.

Zidane... tedy o Zidanem nepopíratelně je. O dalších naznačených sděleních se tvůrci vyjadřují jako typičtí umělci. Vágně. „Chtěli jsme stvořit portrét muže 21. století a ukázalo se, že Zidane takovým mužem je. Může reprezentovat něco důležitého pro mnoho fotbalových fanoušků a zároveň reprezentuje něco, co tenhle rozměr přesahuje,“ nechal se slyšet Gordon. Právě v koncepční unikavosti, která budí podezření, že zmiňované přesahy jsou jenom načechranými řečmi, jež mají legitimizovat dílo jakožto film s výpovědí a ne jen „pouze“ jako formální experiment, může pro mnohé spočívat slabina snímku. Přesahy? Kam? Vždyť je to jen rušivě nasnímaný fotbal. Ten sport, jehož podstatu ve výmluvné zkratce nabízí třeba mírně slabomyslný popěvek „zelená je tráva, fotbal, to je hra, a ten míč kulať věc je záludná“. Proč dělat ze sportu umění a roubovat na něj hlubokomyslné významy?

Otázka spíš stojí: proč ne? Jako kulturní a společenský fenomén sport takové významy nese a Gordonovi a Parrenovi se některé z nich daří načrtávat.

Osamělost fotbalového záložníka

V *Zidanem*... koexistuje sport, politika (po hlavičkovém extempore prohlásil prezident Jacques Chirac Zidaneho za národního hrdinu, časopis Time zase hovořil o symbolu evropského zápolení s multikulturalismem), umění i medializovaná realita (např. okouzlující rozpad konceptů „opravdový fotbalista“ a „fotbalista celebrita“ během krátké interakce mezi Zidanem a Beckhamem). Klíčem k významu je tu přitom forma. Co se nápadu týče, nejsou Gordon a Parreno pionýry. V roce 1970 zvětšil v dokumentu *Fußball wie noch nie* východoněmecký režisér Hellmuth Costard podobným způsobem fotbalový um anglického útočníka George Besta. Zachytil ho osmi 16mm kamerami v zápase mezi Manchester United a Coventry na Old Trafford v září 1970.

Formálně jdou ale Gordon a Parreno dál. Doslova se převahou detailů, makrodetailů a rozkládání na pixely nabourávají nejen do konvenčního zobrazování fotbalového zápasu, ale i do struktury obrazu. Takové narušování nevšedním způsobem konfrontuje mediální realitu, na niž si všichni fotbaloví fanoušci a potažmo televizní diváci obecně zvykli. Změna perspektivy rozehrává inspirativní přesouvá-

ní významů. Formální stránka tak na sebe váže komentář k medializované realitě, jež rezignovala na skutečnou informaci a v níž je většina zpravodajství triviálnější než fotbalový zápas.

Přeostření zájmu nabízí i prapodivného hrdinu. Osamělého muže na trávníku, který bezcílně bloudivě popochází po hřišti s nepřítomným výrazem v obličeji, s potměným pohledem, v němž se mísí maximální soustředění a maximální bezprizornost. Zidane je stále v tékavém pohybu, jako zvláštně ospalý a netečný číhající predátor. Muž mimo sebe, v surreálném světě posunutém do hypnotických sfér hudbou skotských postrockerů Mogwai, tichem i halasem ochozů. Nekomunikuje se spoluhráči. Čeká. Vypadá, že není rád, když musí chodit, a ne běžet s míčem. Čas se nemilosrdně vleče. Kromě fotbalové akce ho rozlamují jen občasné titulky, zachycující Zidaneho vzpomínky a myšlenky, jež přidávají trochu intimity do jinak paradoxně velmi odosobnělé podívané.

Kromě nepochybné adorace fotbalové modly a ocenění fotbalu jako zdroje radosti tak snímek obnažuje i absurditu fotbalu a zbožštění sportovců. Zidaneho absurdní existence odhalená v makrodetailu akcentuje iracionalitu světa, v němž sportovci vydělávají horentní sumy, o nichž si profese obecně vnímané jako pro společnost přínosnější nemohou nechat ani zdát. Klasické dilema, která hodnota je hodnotnější. Je prominentní postavení fotbalu důkazem nezadržitelného intelektuálního propadu „společnosti chleba a her“? Je jen součástí tohoto světa, stejně důležitou jako nevýznamnou, odpovídá *Zidane*...

V polohase autoři propašují do filmu meditaci nad komplexností moderní reality. Místo reklamního bloku sledujeme sestřih událostí ze dne, kdy se zápas hrál. Záplavy v Černé Hoře, výbuch v Iráku, ekonomický kongres v Asii...Sice je to na hraně fingovaného faulu v pokutovém území, ale nakonec ve své jednoduchosti dokument nabízí vedle vizuální podívané pro obrněné silnější výpověď než třeba pozérsky filosofující pseudointelektuální *Babel* Alejandra Gonzáleze Iñárritua. Jeho problémem v medializovaném světě samozřejmě zůstává, že se na něj hůř dívá.

Autorka je doktorandka na Katedře filmových studií FF UK.

Zidane: portrét 21. století
(Zidane: Un portrait du 21e siècle).

Francie/Island 2006, 90 minut. Režie Douglas Gordon a Philippe Parreno, kamera Darius Khondji, hudba Mogwai.

Ex Drummer

Největší kokot v Belgii

Názvu karlovarské festivalové sekce Jiný pohled letos beze zbytku dostál celovečerní debut belgického režiséra Koena Mortiera. Jeho důsledně anarchistický snímek, který se stal po formální i obsahové stránce největším objevem letošního ročníku, vypráví mj. o tom, že nejspolehlivější cesta k úspěchu v hudební branži vede skrze pěstování vlastních retardací.

ANTONÍN TESAŘ

Ex Drummer je přes svou zdánlivou přímočarost a primitivismus svrchovaně sofistikované dílo. Jeho záludnost spočívá v tom, jak na jedné straně přiznává svou inspiraci z velkého množství zdrojů a na druhé straně se vzpírá snahám o jasné zařazení. Pod množstvím pubertálních vtipů a prvoplánově nechutných scén prosvítá mnohovrstevnatá struktura různorodých vlivů, které se promyšleně a komplexně snoubí v jednolitě působící celek. Snímek o rockové kapele, jejíž členové musí povinně trpět nějakou retardací, a jejím dáblským paktu s bezcharakterním spisovatelem je navíc zasazen do atraktivního rámce punkového hnutí. Tomu se přibližuje nejen dějem a koncertními scénami, ale především radikální nesmiřitelností a ironií.

Šest milionů Židů

Dílo svým humorem i strukturou zřetelně navazuje na tradici provokativních a hrubozrnných filmových freak show, jejichž patronem je režisér John Waters (i když v hledání jejich kořenů bychom mohli sestupovat i dále do minulosti, k filmům Herschella Gordona Lewise či Russe Meyera); v ní v současné době úspěšně pokračuje například produkce studia Troma. Podobně jako díla zmíněných tvůrců stojí i *Ex Drummer* na půli cesty mezi filmovým vyprávěním a estrádou. Celkový příběh není tak důležitý jako jeho jednotlivé části, mající podobu relativně samostatných vypointovaných skečů, které zároveň posouvají děj kupředu. Tento přístup umožňuje svobodně přebíhat mezi žánry, filmářskými postupy a náladami. V Mortierově

snímku tak můžeme narazit na scénu, v níž vidíme dva dospělé muže stát v ústí gigantické vagíny (vyrobené pomocí okatě levného vizuálního efektu), kterou jeden z nich „roztáhl“ svým obrovským penisem, a zároveň na děsivě věrohodně působící záběr, jenž zachycuje jednoho z protagonistů, jak napřahuje ruku s cihlou nad zkrvaveným obličejem mladé ženy (což je doprovázeno lakonickým komentářem „Koen hlavně mlátil ženský“). Slapstickový humor vztažený k fyzické destrukci, který připomíná například filmy Petera Jacksona, nadužívání krvavých detailů, převzaté z exploatačních filmů, oslava perverze a fascinace anestetickými prožitky, typická pro díla Johna Waterse, nebo politicky nekorektní vtipy Sachy Barona Cohena aka Borata se potkávají se syrovou realističností sociálních dramát, portréty život lidí z okraje společnosti.

Tato extrémní undergroundová podívaná navíc udivuje precizností svého ztvárnění. Kamera a střih svým důrazem na nápaditost, stylovost a efekt připomínají vysokorozpočtové videoklipy či reklamy. Vtipná ozvláštňení, jako úvodní titulková sekvence, která je přehrávaná pozpátku a v níž jsou titulky rozmístěné na jednotlivých objektech v záběru, střídají maximálně funkční scény, diktující tempo filmu, jejichž vrchol představuje sekvence závěrečné pomsty týraného otce. Až narcistní zdůrazňování řemeslné zručnosti v *Ex Drummerovi* však není dáno do služeb žádné vznešené myšlenky: je ryze samoučelné, stejně jako krajní násilí, homofobie, přimočarý humor a nevкусnost. Jenže právě ve

zdánlivé absenci smyslu a s ní spojené obtížné celkové čitelnosti snímku spočívá rafinovanost a intelligence Mortierova díla.

Mongoloid, šťastnější než ty a já

Propagační materiály i samotný režisér (který byl na projekci svého díla v Karlových Varech osobně přítomen) tvrdí, že tématem filmu je manipulace, jejíž pomocí bohatý a inteligentní spisovatel Dries opanovává sociálně slabé a psychicky retardované členy kapely. Tento motiv je sice nosným prvkem příběhu, ale jak už bylo řečeno, děj v *Ex Drummerovi* není tak podstatný jako neustálý proud provokací a ironie, jímž nás dílo atakuje. Díky své všestranné negativitě se ocitá mimo kategorie „uměleckého“ i „komerčního“ filmu. Epizodická dějová struktura, přecházející od jedné atrakce ke druhé, vizuální stylizace a důraz na emocionální efekt by jej řadily k některým dílům současného Hollywoodu, odtud jej však spolehlivě vyvádí konfrontační charakter většiny scén a záliba v kontroverzích. Selhává i nabízející se srovnání s profesionálně brilantními orgiemi násilí současných (post)exploatačních filmů, jako *Dům tisíce mrtvol* Roba Zombieho nebo *Texaský masakr motorovou pilou* Marcuse Nispela, od nichž Mortierovo dílo odlišuje jeho výrazná satiričnost.

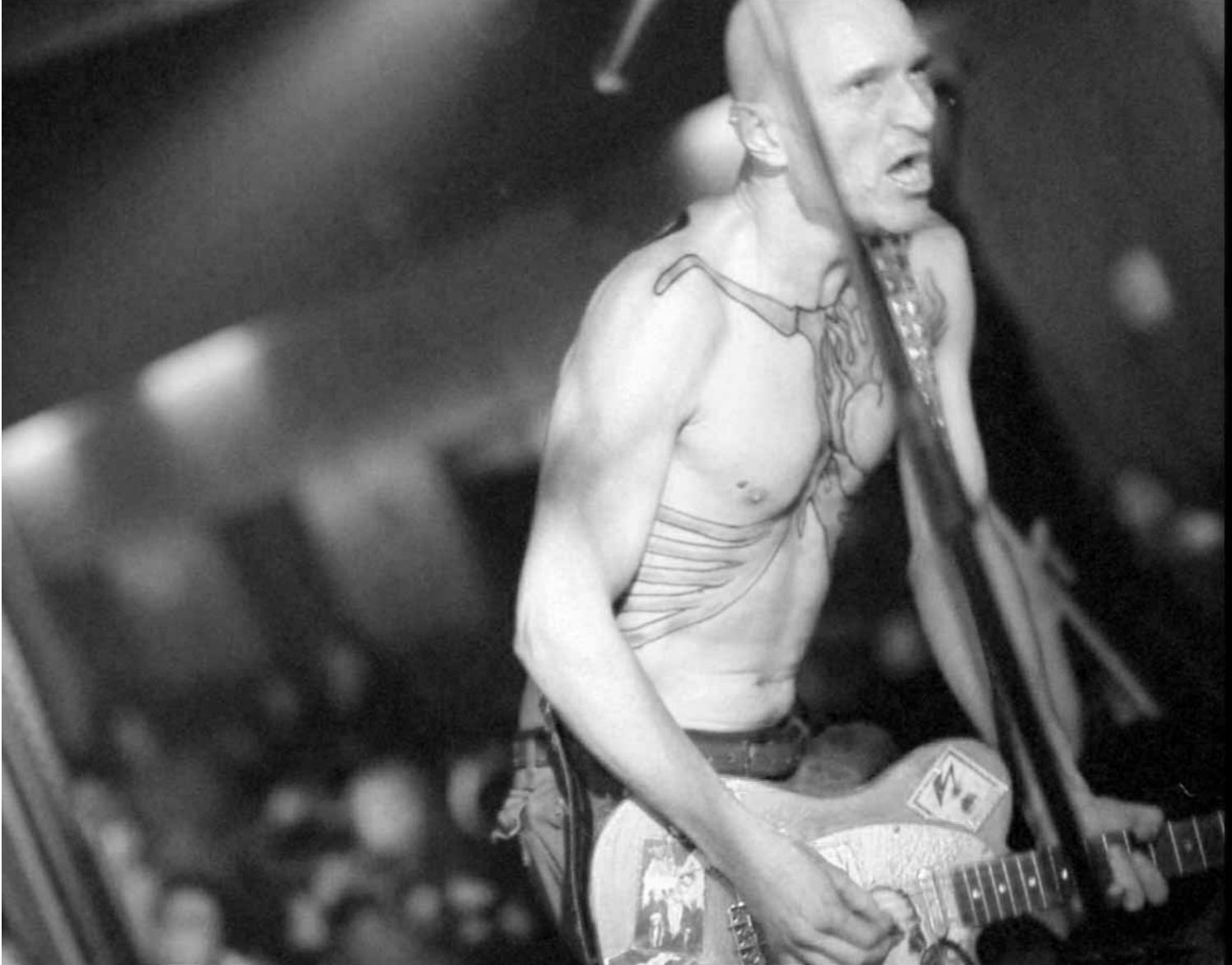
Ex Drummer je nakonec nejpevněji zakotven v punkovém hnutí, s nímž je spojen svou důslednou nesmiřitelností a ironií, která vy/zneužívá všech prostředků k vyjádření vzdoru. Snímek můžeme směle označit za filmový ekvivalent punkové hudby: jeho soundtrack opomíjí současné odnože punku, jako neopunk nebo pubrock, které odhaluje coby pomýlené vzhledem k původní myšlence tohoto hudebního směru, a soustředí se na podvrtné a agresivní kapely typu Lighting Bolt či Isis. Snímek je adaptací knihy mezinárodně neznámého, ale v Belgii rozporuplně přijímaného a vládou nenáviděného spisovatele Hermana Brusselmanse a Mortier jej natočil ve vlámstině, nikoli ve světově mnohem přijatelnější francouzštině, čímž jen potvrdil svou spřízněnost s punkovou opozičností vůči společnosti.

Černý humor, okázalá neúcta ke všem společenským normám a záliba v hnusu a pokleslosti jsou typické zbraně, jimiž toto hnutí hájí svou asociálnost. Jedinou obranou proti absolutní negativitě společnosti je její absolutní zesměšnění, které necouvne před ničím. Obloustlý rocker s padesáticentimetrovým penisem svolí k análnímu styku s homosexuálním mladíčkem na pánských záchodcích. Dries a jeho kapela složí hitovou píseň s názvem Mongoloid. Jeden z členů kapely tak dlouho krmí své novorozené dítě výkaly, až způsobí jeho smrt. Zabití postavy hovoří na kameru o svých skončených životech, zatímco na stole před nimi leží jejich vystřelené vnitřnosti. Mladý homosexuál Jan a jeho matka vězní ve svém domě otce rodiny, přivázaného k posteli. Na soutěži skupin proti Driesově formaci vystoupí kapela s názvem Šest milionů Židů. Moderátor večera správně poznamená, že ambice prorazit v zahraničí má jen ten největší kokot v Belgii.

Autor je redaktor serveru Nomenomen.cz.

Ex Drummer (Ex Drummer). Belgie 2007, 90 minut.

Režie Koen Mortier, scénář Koen Mortier podle novely Hermana Brusselmanse, kamera Glynn Speeckaert. Hrají Dries Van Hegen, Bernadette Dammanová, Tristan Versteven ad.

Norman Baert jako Koen de Geyter, lídr retardované punkové formace The Feminists. Foto A-Film

Recyklujeme média

S Coldcut nejen o vyžvejkané elektronice

Na dramaturgicky i divácky mimořádně povedeném hudebním festivalu Colours of Ostrava (reportáž v A2 č. 17/2007) jsme hovořili s dvěma nejzářivějšími hvězdami, formacemi Coldcut a CocoRosie.

ONDŘEJ STRATILÍK

Jak jste se připravovali na vystoupení v Ostravě?

Mám v Praze kamaráda kurátora a ten mě zásobuje speciálními materiály pro videoprojekci. Podobně mi pomohl i při přípravě loňského vystoupení v pražském klubu – jmenoval se Roxy nebo tak nějak. Už tam jsem použil obrázky, jež mi našel. Třeba takového československého hrdiny, který bojoval proti Hitlerovi.

Péráka?

Ano, toho. Také mi dal CD s nejlepším českým hudebním undergroundem. V jedné písni se tam zpívá „alko, alko, alko, alko, alko“. Tak jsem před dvěma dny našel video o alkoholu a udělal z toho skladbu. Snad lidé poznají, že jde o český materiál. Pro Ostravu jsme si připravili speciální set a zakomponovali ho do naší show Journeys by VJ.

Liší se nějak od loňského turné k desce Sound Mirrors?

Je to klasická Coldcut show, kde mícháme hudbu, video a scratching. Mnoho hudebníků to tak nedělá, ale náš DJ „scratchuje“ i videoprojekci. Je to nová věc, já sám to nazývám „return turntablism“. Pohyby obrázků jsou řízeny pohybem gramofonu přes mixážní pult.

V našem vystoupení oprašujeme starý materiál a kombinujeme jej i s hudbou jiných producentů. Se skladbami DJe Shadowa nebo třeba Eurythmics. Jde o víc než o klasické turné, je to vlastně jakési VJovo vyprávění.

Kde nacházíte materiál k promítání?

Snažím se hledat všude. Někteří VJové jdou jen po animovaných věcech, jiní zase jen po černobílých filmech. Coldcut kombinují všechno: obrázky, staré filmy, DVD, televizní zprávy, internetové animace. Recyklujeme média a skládáme je do nových kompilátů.

V porovnání s vašimi předchozími deskami jsou Sound Mirrors o dost pomalejší, méně experimentální a celkově

blíž položené středu. Je to přirozený vývoj Coldcut, nebo odpověď na všeobecnou mainstreamizaci elektronické hudby?

Byla to dobrá změna, vrátili jsme se k písničkám v tradičním slova smyslu. Odpověď je taková, jakou kdo chce mít. Hlavní otázka ovšem zní: jak zůstat svěží? To musí být klíčové hledisko při komponování. A také musíte dbát na to, aby vaše hudba byla vtipná a originální. Miliony lidí dnes skládají elektronickou hudbu. To je výborné, patří jim respekt. Ale Coldcut chtějí něco jiného.

Jak vypadá současná dění v Ninja Tune?

Náš label se v současnosti posunuje trochu jiným směrem – k rocku, protože čistá taneční elektronická hudba se stává docela nudnou. Je jako vyžvejkaná žvýkačka.

Jaké jsou nejbližší plány?

Katalog Ninja Tune nejdřív doplní album projektu Heavy. Ten pozoruhodně kombinuje psychedelický rock s taneční hudbou. Rozhodně bych doporučil i dunivou desku projektu The Qemist. Ti zkřížili drum'n'bass s rockem a výsledek je opravdu masivní. Vlastně i Cinematic Orchestra vydali pěkné nové album, přestože jde trochu o něco jiného, než co dělali dřív. Znovu se změnila a je to velmi vzrušující – vlastně charakterizují situaci v Ninja Tune.

Je pravda, že s novým albem by měli přijít Hexstatic (14. září 2007 vystoupí v Praze – pozn. red.)? Máte dobré informace.

Není možné se proto nezeptat – bude na něm nějaká skladba, která vznikla spoluprací s vámi? Stejně jako hymna Timber?

Ne, teď nespolupracujeme. Rád bych s nimi znovu něco natočil, protože Timber je bezpochyby jednou z našich nejlepších skladeb. Hexstatic mají znamenitě propracovanou techniku scratchingu a Vjingu. Stejně jako třeba kanadský génius Kid Koala.

Dlouho se šeptá o tom, že emblém labelu Ninja Tune, kolážista Amon Tobin, chystá desku s projektem Noisia...

O tom nic nevím. Kdo je to Noisia? Někdo z Čech?

Tříčlenný holandský projekt, který přiblížil mainstreamový drum'n'bass experimentálnímu oblastem. Jeho desky pouští i Aphex Twin.

Tak na to se musím hned zeptat. Každopádně tohle Amonovi schvaluju, protože i spolu-práce udržuje muziku čerstvou.

V současnosti je hodně módní, že umělci a především hudebníci bojují proti globálnímu oteplování a vypjaté mezinárodní situaci. Vy už to ovšem děláte přes dvacet let. Jaký je hlavní důvod?

Podstatné je říkat pravdu, protože od politiků se ji nedozvíme. Chceme lidem ukazovat skutečný život. Kdybychom to nedělali, byla by hudba jen obrovskou bublinou. Upozorňujeme na spoustu problémů. Řekl bych to takhle: pokud se domníváte, že znáte v konkrétním smyslu rozdíl mezi lží a pravdou, měli byste o tom dát někomu vědět.

Ale má vůbec muzika tuhle sílu?

Určitě. Lidé se nás často ptají: může hudba vůbec něco změnit? Ztraceně, to víte, že může! Podívejte se na země, které byly, stejně jako vy, v minulosti pod totalitním režimem. Kapely zpívaly o tom, co se jim nelíbí, nebo rovnou chtěly nějaký typ revoluce. A hned za to byly pozavírány. Ti nahore se jich báli. Muzika má totiž sílu. To si lidé musí uvědomit. Já sám jsem ten případ, jehož hudba maximálně ovlivnila: osobnosti jako James Brown na mě v pubertě zapůsobily nejvíc. Vyslaly zprávu do mého mozku a donutily mě o některých věcech uvažovat úplně jinak. A takovou možnost musí mít i dnešní mladí.

Jádro Coldcut na festivalu zastupoval jen Matt Black. Ale i tak se svými dvěma pomocníky (DJem a rapperem) předvedl show srovnatelnou s výkonem projektu v celé sestavě. Journeys by VJ je speciální turné, kde se Coldcut vrací ke svým kořenům a opět si více hraje s obrázky; z patnácti let starých kousků se během chvíle stávají silné taneční kusy. Ostravské publikum, navyklé na stereotypnost festivalu Colours – tedy protěžování balkánských dechovek –, odzbrojili svou hudbou hned ze začátku. Vystoupení zahájili propagandistickým hlášením v češtině o nebezpečnosti Rádia Svobodná Evropa a podvratné činnosti imperialistické vyděračské organizace CIA (viz A2 č. 30/2007). Na komunismus v Československu zavzpomínali během svého devadesátiminutového setu několikrát. Kde k těmto materiálům přišli, jaký je jejich názor na hudební současnost, co podnětného se chystá v labelu Ninja Tune?

Foto Steve Double

Třiadvacet hodin denně spolu

CocoRosie potřebují jen zápisník a dobré pití

Jejich kouzlo odnesla starozákonní potopa a teď tu před námi stojí dvě obyčejné holky, které po odfláknutém třetím albu tonou ve vlastním intimním nálevu a odmítají se občerstvit vnějšími vlivy. Přesto může být dobré nahlédnout k nim do kumbálu, i když je zřejmé, že moc blízko k sobě vás nepustí.

ONDŘEJ STRATILÍK

Foto archiv CocoRosie

Jaký byl koncert v Praze?

S. C.: Vzrušující.

Jak reagovalo publikum?

Přišlo se na nás podívat hodně mladých a to se nám líbí.

Ptám se, protože jedna skupina koncert vychvalovala a druhá se naopak výrazně nudila.

Je pravda, že publikum bylo občas hodně tiché. Ještě teď mi v uších zní to mrtvolné ticho.

Reagují na vás všude jako v Praze?

Rozdílů nejsou velké. Možná je to tím, že všude hrajeme stejný výběr ze všech našich desek.

Improvizujete?

Řekla bych spíš, že experimentujeme. Přidáváme třeba nové vokály a podobně. To je pokaždé jiné. Ale jde v podstatě jen o detaily. Základ je pořád stejný.

Možná by stálo za to méně se předvádět...

Všechno to vychází z nás. Hudba i vystupování. Základ naší tvorby vychází z mnoha zkušeností. A při produkování navíc spojujeme i vlivy a emoce, které jsou v protikladu.

Existují ve spolupráci mezi sestrami nějaké zřetelné nevýhody?

Jsem si jistá, že mnoho klíčových věcí funguje jen díky tomu, že jsme sourozenci. Ale když se při skládání dostáváme dál a dál, rozdíl mezi vnímáním každé z nás rostou a už se rozhodně jako sestry necítíme. Dokonce se vytrácí i přátelství.

Kolik hodin spolu denně trávíte?

Dvacet tři a půl.

Zbylo vám z dětství něco, co s oblibou děláte dodnes?

Ráda si takhle hraju s prsty (napíná je a vlní jimi – pozn. red.). Natahuju a kroutím prsty a strašně rychle s rukou pohybuju po stole, takže to vypadá jako chodící pavouk. To už jsem dělala jako dítě.

Jak přistupujete k domácí lo-fi produkci?

Podle mě je to nejlidštější způsob vytváření hudby. Můžeme tak kombinovat spoustu přirozených efektů, které by se mi nikdy na hi-fi nahrávkách nepodařilo reálně zachytit nebo by na ně nezbylo místo.

Než jste se sešly, Bianca už hudbu tvořila. Ale jen do šuplíku...

Nikdy předtím jsem se nepovažovala za kdovíjakou skladatelku. Nějakou hudbu jsem skládala jako dítě, ale nebylo to nic zvláštního. Až se sestrou to dostalo ten správný náboj.

Nedílnou součástí ega CocoRosie jsou i vyšínuté videoklipy.

Nahráváme normální věci, takhle to u nás vypadá každý den. Je to zcela přirozené.

Jak vypadá vaše bytové nahrávací studio?

My vlastně žádný byt nemáme nebo bych to tak rozhodně nenazvala. Je to jen několik pokojů a v jednom z nich máme kumbál, kde nahráváme. Nejsou tam žádné hudební nástroje. Je tam hrozný binec, několik párů bot, hromada triček, prázdných flašek. Ke skládání potřebujeme jen zápisník a dobré pití.

Jak tedy víte, jaké zvuky do nahrávek zakomponovat?

Máme dobrou paměť. A taky pomáhá ten zápisník. Sierra má ráda staromódní věci,

a tak do písniček přidává hodně pocitů, které jí tu zašlou dobu připomínají.

Kde je váš současný domov?

To bych taky moc ráda věděla. Já miluju Paříž, Bianca zase New York.

Váš tatínek byl velký cestovatel.

Zdědily jste něco z jeho nátury?

Určitě. Maminka také zbožňuje cestování. Necestujeme sice tak často jako oni, ale něco nás stále nutí kamsi vyjízďet. Poznávat nové lidi, zvuky, věci. Porovnávat naše životní podmínky s jinými národy. I proto jezdíme na turné v tom černém autobusu, to je náš domov na kolech. Díváme se kolem a poznáváme. Ale nechceme nikde zůstat. Jen nakoukneme, s nikým se ne bavíme a pak zase rychle zmizíme.

Co pro vás znamenalo být hned po vydání debutu oceňované a známé?

Nechápu, že to šlo takhle rychle. Byl to hrozný výskok. Pro ostatní a především pro nás je to stále nepochopitelné.

Jakou muziku posloucháte?

V Americe Mariah Carey. (smích) Nemáme nic vyloženě oblíbeného. Někdy si i zakazujeme poslouchat něco cizího. Unavuje nás to a nebaví. Třeba ani tady v backstagi (na scéně hraje Richard Bona – pozn. red.) nevím, jak dlouho ještě vydržíme.

Tak proč jezdíte na festivaly?

No, něco pro naši desku udělat musíme.

Jak moc chcete být slavné?

Jak moc nás znáte vy? My chceme být slavné, aby nás lidé poznávali, chceme je přitahovat.

Perský protipól stanice Fox

Zprávy made in Teherán

**„Salám and welcome!“
Tak vítají každou půlhodinu
diváky u obrazovek moderátoři
nové televizní stanice, která
se už přes měsíc snaží získat
publikum na globálním
trhu celodenně vysílajících
zpravodajských televizí.**

CYRIL BUMBÁLEK

Nová iránská zpravodajská stanice se jmenuje jednoduše Press TV a na první pohled se příliš neliší od svých starších kolegyn, britské BBC World News, amerických CNN International a Fox News Channel z impéria Ruperta Murdocha či novějších přírůstků do rodiny globálního zpravodajství France 24 a anglické mutace arabského fenoménu al-Džazíry. Až na jeden nepominutelný detail. Ze studia před znakem zeměkoule v modrém oválu k divákům hovoří muži v oblecích bez kravat a ženy zahalené v šátcích. V Íránu je totiž vázanka pokládána za symbol západního imperialismu a šátek na hlavě ženy je povinnou součástí ošacení.

Zrod stanice Press TV je vyvrcholením několik let trvajícího úsilí iránským státem ovládané televizní a rozhlasové společnosti Islamic Republic of Iran Broadcasting (IRIB). Za pouhých 250 milionů dolarů ročně, placených z iránského rozpočtu, má být kanál Press TV iránskou odpovědí na neustávající proud západní propagandy směřující proti teheránskému režimu. Podle ředitele zahraničního vysílání IRIB Mohammeda Sarfaraze ale televize nechce vytloukat klín klínem, nýbrž přinášet alternativní, nezkreslený pohled na zahraniční události. Soustředit se hodlá na region Blízkého východu a především pak na témata, o kterých Západ nerad hovoří. Stejně jako katarská al-Džazíra nechce opomíjet ani Afriku nebo kulturní a sportovní události. Tak zní oficiální plány. Íránský prezident Mahmúd Ahmadínežád, který vysílání sta-

nice slavnostně zahájil, neváhal použít ještě silnější slova. „Vedou proti nám mediální válku. Jen těžko najdeme médium, které se tak nechová,“ halasil před kamerami prezident, jehož přítomnost nové stanici k popularitě na Západě (kde chce hlavně hledat své diváky) rozhodně nepřispěje. Pro Teherán je Press TV také vítanou zbraní, která má posloužit k odplatě za režimem velmi nelibě přijímané perskojazyčné vysílání satelitních televizních a rozhlasových stanic do Íránu – mimo jiné i Rádía Fardá (Zítřka), financovaného vládou USA.

Kdo ale čekal při zahájení vysílání primitivní propagandu ve stylu televize al-Manár, která je hlásnou troubou libanonského Hizballáhu, či hodiny Ahmadínežádových projevů přenášené v angličtině do celého světa, je zřejmě zklamán. Výběrem témat ani jejich zpracováním novináři Press TV rozhodně neprovojují. Press TV je již na první pohled jiná než domácí iránské kanály, které do vysílání pravidelně zařazují dlouhé minuty trvající šoty zobrazující utrpení mučedníků, podkreslené zpěvem truchlících, či reportáže, jež někdy až komickým způsobem vyzdvihují iránské úspěchy na všech frontách. Zpráv z domácí scény je ve vysílání nové televize pozoruhodně málo. Například minulý týden, když Íránci pohřbívali jednoho z předních šíitských duchovních v zemi, ajatolláha Meškíniho, věnovala Press TV této události jen krátkou zmínku na závěr hlavních zpráv. O mimořádně důležité otázce nástupnictví v klíčové

funkci předsedy Shromáždění znalců – faktickém voliteli nejvyššího vůdce země – nebylo ani zmínky. Americká politika je naproti tomu tématem snad každých zpráv, stejně jako události v Palestině či v Libanonu, kde má Press TV své stálé zpravodaje, vybavené očividně nadstandardním přístupem k představitelům Hamásu a šíitského Hizballáhu.

Na rozdíl od webových stránek stanice, které byly spuštěny již na počátku roku, používají reportéři Press TV mírnější jazyk a méně konfrontační styl. O Izraeli nehovoří v obvyklé iránské rétorice jako o sionistickém režimu a neutrální tón zpravodajství jen občas naruší nenápadné sarkastické poznámky. Třeba při zmínce o snaze palestinského prezidenta Mahmúda Abbáse, který se v těchto dnech pokouší se svými izraelskými protějšky obnovit „údajný“ mírový proces.

Program stanice Press TV nenaplňují pouze zpravodajské relace. Po vzoru úspěšné al-Džazíry kladé stejnou měrou důraz také na publicistiku, diskusní pořady a dokumentární tvorbu. V diskusích na aktuální témata s nejrůznějšími osobnostmi reprezentujícími odbornou veřejnost i představiteli nejrůznějších skupin a institucí je zejména kritizována blízkovýchodní politika USA a jejich spojenců. Bezpochyby originálně působí na evropského diváka živě přenášená diskuse o politické situaci v Libanonu, jejíž účastníci spolu s mladou iránskou moderátorkou sedí na plastových židličkách přímo na vozovce jedné z ulic jižního Bejrútu mezi kulisami domů rozbořených loni izraelským bombardováním.

O poznání méně zájmu přiláká nejspíš diskuse s představiteli iránských nemuslimských náboženství. Slova šefa teheránské židovské obce, zástupce zoroastrovců a křesťanského kněze o tom, že nikde jinde než v Íránu by se nemohli těšit tak velké náboženské svobodě, neznějí příliš přesvědčivě.

Stanice Press TV zaměstnává na 400 lidí včetně 26 stálých zahraničních zpravodajů v Londýně, New Yorku, Káhiře, Damašku, Moskvě a dalších metropolích. V týmu 30 reportérů je podle ředitele Sarfaraze většina cizinců, patří mezi ně i Angličané a američtí novináři. Asi nejznámější tváří je osmačtyřicetiletá Britka Yvonne Ridley, která pracovala pro Sunday Express. V roce 2001 byla v Afghánistánu unesena bojovníky Talibanu a konvertovala k islámu. Sama věří, že její práce nebude Íránci cenzurována. „Press TV má být protipólem televize Fox. Nechceme diváky šokovat, být bulvárem ani nástrojem propagandy,“ říká čerstvá posila týmu.

Zda se to televizi financované iránskou vládou podaří, lze oprávněně pochybovat. A i když je po měsíci vysílání trochu předčasné výsledky Press TV hodnotit, předvídat iránské stanici výrazný úspěch by bylo zřejmě naivní. Přichází totiž na trh, na kterém je už nyní velmi těсно. Především bude ale pro Íránce těžké stát se pro obyvatele Západu důvěryhodným a vyhledávaným zdrojem informací. V minulosti ostatně selhala i snaha sesterských stanic Press TV – arabsky vysílajících televizí Sahar a al-Alam, které se obracejí z Íránu na blízkovýchodní obecnstvo. Snaží se sice vyvarovat průhledné propagandy, ale také nepřinášejí mnoho nového. Navíc se zatím zdá, že zklamána zůstane i ta část západního publika, která od Press TV očekávala, že bude přínosným zdrojem informací o dění v samotném Íránu.

Autor působí v Asociaci pro mezinárodní otázky.

přešlap

Mrzutost pamětníků

O jednu jedinou větu jsem klopýtl ve výborné a smutné reportáži Jiřího Leschtiny v magazínu Hospodářských novin Víkend ze 27. července. Pod titulem „Adresa: Zmršené město pod Sněžkou“ autor popisuje vpád „apartmánových domů“, které ničí – a patrně nadále ničit budou – podobu Špindlerova Mlýna. Magazín HN už je ze všech těch, které nám deníky na sobotu a neděli připravují, poslední slušný. Nepřináší fotografie čtvrcených těl, neleze do postelí, ba ani do porodnic za takzvanými celebritami. Má tedy cenu se té jedné věty chytat? Myslím, že ano – právě proto, že nevyšla v Mladé frontě Dnes ani v Lidových novinách. Tak tedy – o jedné sympatické občance, která hájí původní ráz horského letoviska, zkušený novinář napsal: „Už za komunistů se (...) dokázala vloudit, ačkoliv byla nestraník, do rady ONV. Tady vydupala pro Špindlerův Mlýn mateřskou školku.“ Tahle věta by mohla vnímavého čtenáře, ale nepamětníka docela zmást. Nikoliv pokud jde o současného Špindlerův Mlýn, ale pokud jde o dobu předlistopadovou. Pamětník totiž ví, že jistý, většinou přesně daný počet nestraníků se nemusel do rad ONV, ba ani do vedení JZD, OÚNZ, továren a škol nijak důmyslně loudit. Část míst Komunistická strana Československa pro nestraníky, ale také pro členy legrační Československé strany lidové a Československé strany socialistické (a dalších dvou podobně legračních na Slovensku) prostě vyčlenila. Vždyť podle svého oficiálního učení sice vedla, ale nevládla sama, nýbrž v širokém spojení pracujících měst a venkova, ba i takzvaných poctivých a míru oddaných věřících. Pamětník také ví, že – například – mezi členy rad okresních národních výborů byli vedle hlupáků i lidé pracovití a vzdělaní. A taky lokální patrioti, kteří se v mezích možností snažili pro svůj malý domov něco udělat. Někteří „tomu věřili“, jiní uzavírali ve svědomí kompromis. To ale jen duch doby velí, abychom dnes psali a říkali o lidech, kteří jsou nám sympatičtí, že dosáhli-li čehokoliv za minulého režimu, dokázali to zásadně a vždy režimu navzdory – třeba tím, že se někdo dokázal vloudit. Jindy se sluší zdůraznit, že stal-li se někdo například za minulého režimu slavným hercem, stal se jím díky směsi statečnosti a mravně oprávněných úskoků – a režim byl nanejvýš tak blbý, že proti němu nezasáhl tvrději. Dostal-li se někdo na medicínu nebo uměleckou akademii, podařilo se to také, až překonal miliony klacků, jež mu režim („totalitní“ je přívlastek zde téměř povinný) vrhl pod nohy. Podobně duch dnešní doby velí, aby se v – s prominutím – totalitních školních jídelnách vařilo výhradně hnusně: maso tvrdé jako podešev, neidentifikovatelná hnědá omáčka, slepená rýže. Několik okurkových proužků v sladkokyselé vodě. Ale to už jsme se od té jedné věty dostali moc daleko. Možná je pisatel těchto řádků směšný: vždyť prožívá obyčejnou nechuť pamětníka, který se nemůže smířit s tím, že převažující mediální obraz se jeho vlastním vzpomínkám podobá jen přibližně. Nic podstatného se s tím nedá dělat. Snad ale svědčí dobře o úrovni magazínu Víkend, že tam si toho čtenář ještě všimne. Jinde už se s tím smířil docela.

Václav Burian

Přetahování o referendum

Nakolik zelení plní své sliby?

Přestože se Strana zelených ve svém volebním programu zavázala k prosazování referenda, nepodpořila zatím žádný z předložených návrhů všelidového hlasování. Koaliční návrh sice vláda připravuje, ohledně jeho podoby ovšem přetrvávají neshody v poměrně zásadních detailech.

LUKÁŠ KANTOR

„Stále se setkáváme se snahou omezit práva občanů u věcí, které se jich týkají. Vidíme urputnou snahu zabránit naplnění ústavy a neumožnit existenci institutu celostátního (obecného) referenda.“ Citované prohlášení nepochází od opoziční ČSSD, ale od vládní Strany zelených. V jejím volebním programu dále stojí: „Strana zelených bude prosazovat přijetí zákonů o celostátním referendu a krajském referendu (...), přímé volby starostů, hejtmanů a prezidenta.“ Zní to hezky, jen ta realita je poněkud jiná.

Jak se 13. 6. 2007 znovu ukázalo, Strana zelených nejen že sama dosud dostatečně neprosazuje zákon o obecném referendu, ale nyní dokonce nepodpořila jeho již existující návrh projednáváný parlamentem. Ten nechtěla vpustit ani do druhého čtení, kde by přitom mohla uplatnit případné pozměňovací návrhy, pokud jí předkládané znění nevyhovuje. Místo toho hlasovali zelení (kromě Ondřeje Lišky, který byl z jednání omluven) pro zamítnutí; v jednom šiku s koaličními partnery ODS

a lidovci. U nich takové chování nepřekvapuje, ale u strany, jež si založí image mj. na příslibu nového politického stylu, to zamrzí.

Tak vypadá jeden pohled na věc, zelení však ústy Ondřeje Lišky oponují: návrh z dílny ČSSD a KSČM měl formální nedostatky (chyběl prováděcí zákon) a hlavně minimální šanci získat potřebnou ústavní většinu. Navíc jsou zelení při hlasování vázáni koaliční smlouvou, kam se jim přes veškerou snahu nepodařilo protlačit víc než tento kompromis: „Podpoříme možnosti vypsání všelidového referenda, a to vždy k předem jasně definovaným otázkám.“ Pak ale netuším, jak jasněji definovanou otázku by si páni ministři představovali než prostě „souhlasíte s umístěním prvků americké protiraketové obrany na území ČR za podmínek sjednaných vládou?“! Návrh ústavního zákona o takto formulovaném monotematickém referendu už ve sněmovně totiž byl.

Ve hře však zůstává i obecné referendum. Vláda připravuje návrh svůj, inspirovaný právě zelenými. Ti jej po předchozích konzultacích

předložili v květnu v koalici. Zatím to nevypadá beznadějně, i když se návrh zelených pochopitelně zásadně neliší od toho stávajícího. Svou roli však mohou sehrát i zdánlivé detaily. Jak známo, poslanci neradi hlasují pro návrhy jiných stran, neřkuli opozice. Tentokrát by tedy mělo jít o společný návrh vlády, již připomínkový. Bude tak potřeba vyřešit kardinální spor: k jakým otázkám lze vůbec referendum vypsát. ODS dala vícekrát najevo, že si referendum o radaru nepřejí, zelení by se mu nejspíš nebránili. „Zelené“ referendum má být navíc platné a pro politiky závazné bez ohledu na konkrétní voličskou účast (připomeňme, že tak je tomu i při volbě poslanců a senátorů), ODS by naopak ráda prosadila tzv. kvórum, tj. procentuálně vyjádřený minimální počet oprávněných voličů nutný k uznání referenda. A konečně se prý hledá shoda o počtu podpisů nezbytných k iniciování referenda zdola.

Další slovo do pralice

Dnes už aspoň nelze přehlížet, že za požadavkem speciálního referenda o americkém radaru stojí významná část společnosti, včetně mnoha osobností veřejného života. Z nich dalších několik desítek zaslalo v tomto duchu otevřený dopis vysokým ústavním činitelům země (z 11. 7. 2007). Mezi podepsanými akademiky, umělci, podnikateli aj. nalezneme kromě již angažovaných Jana Kellera a Věry Chytilové za všechny třeba filosofa Břetislava Horynu nebo zpěvačku a někdejší mluvčí Charty 77 Martu Kubišovou.

Příznivce všelidového hlasování o radaru navíc už v minulosti nepřímou podporou i prezident Václav Klaus, jeden z adresátů zmínovaného dopisu. Podle serveru Novinky.cz prohlásil na debatě s občany: „Souhlasím s názory, že by k tomuto tématu mělo být buď referendum, nebo to mělo být tématem voleb do sněmovny v loňském roce“ (z 13. 6. 2007). Nechce se mi věřit, že by tak zásadní slova přeslechla strana, jejímž je Klaus čestným předsedou.

Autor je student politologie FF UK.

Kresba Jiří Franta

veřejné osvětlení

Na půli cesty z lokálu

Petr Fischer

„Čtenářům je do toho hovno,“ pravil český premiér v časopise Reflex ve snaze ubránit své právo na soukromí, které obratem v podobě fotografie svého syna prodal do všech médií. Tato nedůslednost Mirka Topolánka, nabírající téměř systémových rozměrů, už byla probrána mnohokrát a přestává být zajímavá a myšlenkově inspirativní. To se naštěstí nedá říct o způsobech Topolánkovy argumentace, kde premiér pořád objevuje něco, co otevírá nové možnosti myšlení.

Námítka vulgarity, kterou redaktor Šíma vystřelil na premiéra a jeho jadernou veřejnou mluvu – přece jen předseda vlády mluvil do časopisu, jež si kupuje několik desítek tisíc lidí a jenž působí na veřejné mediální scéně –, byla rázně odmítnuta poukazem na odlišné prostředí v Praze a v Ostravě. To, co přecitlivělý pražský novinář chápe jako sprostotu a nepřipadnost, je, jak pěkně vysvětlil premiér, v Ostravě bráno úplně normálně. Jako jistý styl řeči, který není vulgární ani náhodou.

Premiér se trefil – vulgárnost je vskutku velmi relativní pojem! Když na sebe kluci na fotbalovém hřišti hází ženskými pohlavími, posílají se do koncových otvorů a vzývají lehké slečny, nikdo z nich to jako sprostotu nebere. Jsou mezi sebou a jazyk, kterým mluví, patří k identifikačním prostředkům jejich skupiny. Uvolněné drsnáctví je součástí fotbalového rituálu a po zápase se snadno rozmnoží o podobné řeči v hospodě u piva. Jenže i tito fotbalisté vědí, že když odejdou z hřiště a přijdou druhý den do práce, musí přepnout na jiný modus jazyka, který má už odlišná pravidla a kde nějaká ta „kurva“ či „hovno“ vypadá trapně, nepřípadně a nechutně.

I školák v první třídě či školní čekatel v mateřské školce dobře ví, že ve škole se mluví přece jen trochu jinak, než jak slyšel od maminky a od tatínka doma, a novému kódu se přizpůsobuje. Žijeme v různých jazykových kódech, zjišťuje budoucí popelář, vědec, právník, obráběč kovů nebo premiér; a to nejenom ve významových, ale především stylových. Nehodí se, aby na paní učitelku křičel, že je pitomá, i když na vlastní sestru a kamarády na písku si to lehce dovolí (pochopitelně to umí říct i mamince, minimálně do prvního pohlavku se to dá zkusit). Mravy z písku se zkrátka do školy nehodí, a naopak. Zkuste na hřišti vytáhnout uhla-

zené chytrosti paní učitelky, budete všem pro smích. Partě přísluší jazyk ulice, oficiálnímu prostředí sluší více formálnosti. Ne snad že by to jinak nešlo, ale bez jistých ohledů a slušnosti bychom se za chvíli sežrali, a to nikdo, byl-li sám už někdy kousán do nohy, jistě nechce. Každého přece nemusí zajímat, že umíte pěkně poslat kamarády a ženu „do hajzlu“.

Premiér Topolánek zřejmě soudí jinak a svých lokálních jazykových zvyků, jazyka party, se nehodlá zbavit. Co bylo dobré v Ostravě, musí být dobré i v Praze. Přecitlivělá Praha by měla pochopit, že jednání mluva není známkou vulgarity, ale že velmi často demonstrovuje jen zdravější postoj k životu. Přejímání lokálních jazykových kódů – ostravských, libereckých, tábořských, skautských, fotbalových, gamblerských, drogových – do veřejné mluvy by mohlo obohatit suchý veřejný slovník a hlavně mohlo by toto prostředí konečně polidštit.

Zdánlivě vulgární výstupy premiéra se tak jeví v úplně jiném světle. Nejsou to projevy agresivity a obranné výstřely proti nepříteli, kteří schválně nechtějí předsedu vlády pochopit, nýbrž výrazy snahy polidštit českou politiku, trpící zatuchlostí myšlenkovou, lidskou i jazykovou. Pokud lokální jazyk party pronikne do globálního jazyka veřejného prostoru, můžeme si všichni být „tak nějak blíž“.

Vystoupení Mirka Topolánka ve prospěch ostřejšího místního výraziva je v podstatě velmi sympatické, protože neatřelý, originální, novátorské. Problém je v provedení, které, jak už je u premiéra zvykem, není opět důsledné. Co je dobré pro Ostravu a mělo by být dobré i pro Prahu, a o tom snad není žádných pochyb, najednou není dost dobré pro Brusel nebo Washington. Na mezinárodní scéně český premiér na „ostravské polidšťování politiky“ z nepochopitelných důvodů rezignoval. A přitom by nemusel. Prezident Bush by nějaké to „fuck off“, „asshole“, „motherfucker“ či „cunt“ jistě snadno snesl a proč se v egocentrické Paříži neblýsknout pěkně štavnatým „merde“.

Proč tuto jedinečnou možnost ještě Mirek Topolánek nevyužil, zůstává záhadou. Nedostatek odvahy by se dal pochopit, ale když už se někdo dal na polidšťování politiky a veřejného jazyka, neměl by se na cestě z lokálu zastavovat někde na půli cesty. Anebo je vše jinak a premiér na globální scéně jaksi přirozeně přijímá odlišnost a nepřipadnost některých jazykových kódů? Pak je ovšem záhadou, proč doma vždycky tak rychle zdivočí. A to už rozhodně není soukromá věc. Do toho nikomu z nás nemůže být hovno.

Autor je vedoucí kulturní rubriky Hospodářských novin.

O největší menšině

Slováci v ČR – bez mýtů

Příspěvek do tematického čísla 26/2007 se nám od Slovensko-českého klubu přes jisté úsilí nepodařilo získat. Nyní otiskujeme polemický ohlas dvou jeho představitelů.

**VLADIMÍR SKALSKÝ
NAĎA VOKUŠOVÁ**

O slovenskej menšine v Česku sa popísalo veľa strán papiera. Fakta často zatienili subjektívne hodnotenia, mýty, ba i osobné animozity. Skúsme sa pozrieť na fakty.

Viac než 300 tisíc bývalých česko-slovenských občanov slovenskej národnosti žijúcich na území Českej republiky sa po rozdelení ČSFR k 1. januáru 1993 ocitlo v pozícii najväčšej národnostnej menšiny v Česku. Údaj vychádza zo sčítania obyvateľstva v roku 1991, v rámci ktorého sa v ČR prihlásilo k slovenskej národnosti 315 tisíc obyvateľov.

V súčasnosti pracujú kompetentné orgány s kvalifikovanými odhadmi v rozmedzí 300 až 400 tisíc príslušníkov. Tento počet sa pomerne výrazne líši od výsledkov sčítania v roku 2001, a to z viacerých príčin. Mnohí respondenti mali – skôr neoprávnené – obavy uvádzať tzv. citlivé údaje. V prípade národnosti a náboženského vyznania išlo dokon-

ca o takzvané nepovinné údaje, čo médiá veľmi zdôrazňovali. K slovenskej či aj slovenskej národnosti sa prihlásilo asi dvestotisíc obyvateľov ČR, šestciferný počet ľudí však neuviedol žiadnu národnosť. Pretože išlo o nepovinný údaj, neznamená to, že by sa nehlásili k žiadnej národnosti (hoci aj takí ľudia nepochybne existujú), ale iba to, že svoju identitu nechceli deklarovať. To robia predovšetkým ľudia s inou než väčšinovou národnosťou.

Je samozrejme, že takto početná menšina mala vždy ambíciu vytvárať vlastné inštitúcie. Po rôznych pokusoch pripustil napokon bývalý režim iba existenciu jedného slovenského spolku. Bol ním Klub slovenskej kultúry, ktorý vznikol transformáciou Miestneho odboru Matice slovenskej v Prahe.

Po demokratických zmenách a v súvislosti s rozdelením Česko-Slovenska vzniklo v Českej republike niekoľko nových slovenských aktivít. Postupne sa sformovalo pomerne výrazne diferencované spektrum občianskych iniciatív, prevažne občianskych združení. Tvoria ho tri hlavné prúdy, reprezentované združeniami Klub slovenskej kultúry, Obec Slovákov v ČR a Slovensko-český klub. Klub slovenskej kultúry pôsobí iba v Prahe, ďalšie dva menované spolky majú svoje regionálne štruktúry.

Viacere z aktivít vznikli, celkom v rozpore s výkladom, ktorý poskytla vo svojom rozhovore v časopise A2 Helena Nosková, na podporu česko-slovenských vzťahov a demokratického vývoja v našich štátoch. Napríklad Slovensko-český klub založili v roku 1996 české a slovenské osobnosti, vrátane napríklad súčasného veľvyslanca SR v ČR, spisovateľa Ladislava Balleka, alebo Anny Šabatovej, Petra Uhla, Vladimíra Hanzela či manželov Feldekovicov. Klub od začiatku deklaroval ako programové ciele odstránenie prekážok v našich vzťahoch, podporu takých zmien, ktoré by umožnili integráciu Slovenska do EÚ a NATO, umožnenie dvojitého občianstva, odstránenie bariér vo vysokoškolskej výmene a podobne. Aj preto klub podporil po niekoľkých mesiacoch jeho existencie osobným finančným darom aj vtedajší prezident ČR Václav Havel. Výklad Heleny Noskovej, podľa ktorého tieto spolky zakladali ľudia „z komunistických orgánov“, je celkom protizmyselný a urážlivý.

V ČR pôsobí celý rad ďalších užšie zameraných, prípadne veľmi malých slovenských aktivít. Na jednotlivé druhy umeleckého prejavu sa zameriavajú spisovateľská organizácia Slovenský literárny klub v ČR, divadelnícke združenia ČeskoSlovenská Scéna a Spoločnosť priateľov slovenského divadla a celý rad folklórnych súborov. Dnes sa slovenskému folklóru venuje viac než desať súborov, z ktorých prinajmenšom tri sa deklarujú ako vyložene slovenské – Limbora a Šarvanci v Prahe a Púčik v Brne. Ďalšími aktivitami sú Spoločnosť M. R. Štefánika, študentský spolok Detvan, Historická skupina priamych účastníkov Slovenského národného povstania, Spoločnosť Jána Kollára a ďalšie. V Prahe pôsobia tiež slovenské zbory Evanjelickej cirkvi a. v. v ČR a grécko-katolíckej cirkvi, pripravuje sa aj formálne zriadenie zboru rímsko-katolíckej cirkvi, ktorý de facto existuje.

Médiá a vydavateľskú činnosť pomerne verne zhodnotil časopis A2 už v čísle 26/2007 v článku Filipa Horáčka *Z česko-slovenské trafiky*, preto sa touto témou nebudeme podrobnejšie zaoberať.

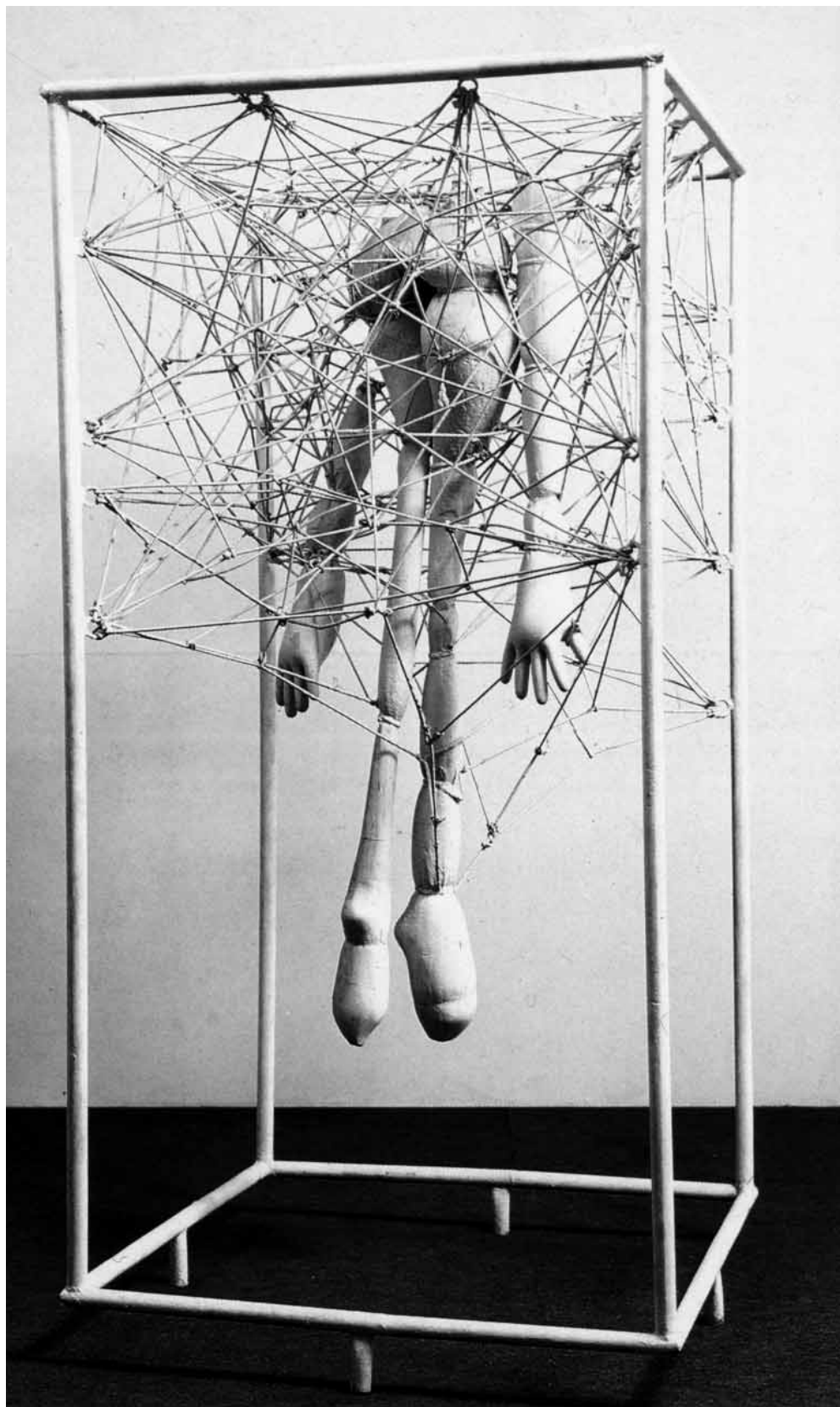
Pokiaľ ide o knižnú tvorbu z dielne slovenských spolkov, jej objem postupne narastá, rovnako ako záujem, ktorý tieto vydavateľské počiny vyvolávajú. Výrazne najvýznamnejšími vydavateľmi sú Slovensko-český klub a Slovenský literárny klub v ČR. Ich vydavateľská produkcia má niekoľko vrstiev. Časť z nej predstavuje osobnosti, ďalšie tituly prinášajú literárnu a výtvarnú tvorbu jednotlivých autorov, napokon ide o publikácie súhrnnej povahy, literárne a výtvarné antológie. Osobitnú zmienku si zasluhuje „Čítanka moderní slovenské literatury pro střední školy“, 2003, alebo zborník „Slovenský jazyk na české škole“, 2005, doplnený aj didaktickým CD-ROMom, či výnimočná štúrovská pentológia z pera Zdenky Sojkovej, ktorej za to bola udelená aj Cena ministra kultúry SR.

Pokiaľ ide o slovenské kultúrne a spoločenské akcie, vládne v Českej republike silná regionálna nevyváženosť: s obvykle viac než dvadsiatimi podujatiami mesačne v Prahe kontrastuje takmer absencia slovenskej kultúry v mnohých iných mestách. Situáciu sa snaží zmeniť cyklus festivalov Dni slovenskej kultúry po Českej republike. Organizuje ich Slovensko-český klub v jednotlivých mestách a mestských častiach v spolupráci s miestnymi radnicami a kultúrnymi ustanovizňami. V roku 2006 sa ich uskutočnilo jedenásť, pričom najstaršia je prehliadka v Moravskej Trebovej (11. ročník) a rozsahom najväčšia v Českých Budějoviach. V divadelnej oblasti je významná stála produkcia Café teatru Černá labuť – Česko Slovenskej Scény. Organizujú sa divadelné a folklórne festivaly, plesy. Klub slovenskej kultúry a Slovensko-český klub majú aj vlastné komplexné programy kultúrnej činnosti slovenskej menšiny, v rámci ktorých sa odohráva široké spektrum aktivít – klubových večerov, výstav, koncertov, programov pre deti atď. Slovenský literárny klub v ČR organizuje úspešnú Literárnu súťaž Jána Kollára. Predovšetkým SČK organizuje aj celý rad medzinárodných aktivít, aktuálne napríklad komplexný program venovaný národnostným menšinám v strednej Európe „Visegrad – Terra Interculturalis“.

Slovenská menšina v ČR je veľmi sebavedomá, aktívna a životaschopná, hoci z dlhodoobejšieho hľadiska je jej existencia ovplyvňovaná pomerne rýchlou prirodzenou asimiláciou, danou predovšetkým prevahou zmiešaných manželstiev. Táto asimilácia je z veľkej časti neutralizovaná migračnými pohybmi zo Slovenska. Z hľadiska početnosti sú českí Slováci výrazne najväčšou národnostnou minoritou v ČR a po USA druhou najväčšou slovenskou komunitou v zahraničí. Z hľadiska slovenského povedomia a aktivity komunitu v USA predčia. Výrazným špecifikom prostredia, v ktorom žijú, je vzájomná zrozumiteľnosť češtiny a slovenčiny, hoci jej úroveň sa postupne znižuje. S tým do istej miery súvisí aj nezáujem o menšinové školstvo, ktorý je v prípade takej početnej minority unikátny.

Vladimír Skalský je predseda Svetového združenia Slovákov v zahraničí, člen a donedávna místopredseda Rady vlády pre národnostné menšiny, 1. místopredseda Slovensko-českého klubu a výkonný místopredseda Slovenského literárneho klubu v ČR.

Naďa Vokušová je predsedkyňa Slovensko-českého klubu a šéfredaktorka časopisu Slovenské dotyky; rovněž členka Výboru pro dotační politiku Rady vlády pro národnostné menšiny.

Jozef Jankovič: Pavučina, 1969

Bída, nebo venkovská idyla?

Mýtus o chudobě ve Vikanticích

Horská obec nedaleko Jeseníku se stala módním mediálním symbolem. Údajně nejchudší ves České republiky může posloužit jako dobrá ilustrace stavu našeho venkova, historické zátěže, porevolučního vývoje a všech kladů i záporů s tím spojených.

ALEXANDR BUDKA

Zprivatizované bytovky; Pan Váňa má traktor a chudý rozhodně není. Foto Alexandr Budka

V jakých jednotkách vlastně chudobu a bohatství vyjádřit? Je stále zjevnější, že kategorie jako výše příjmu, HDP, kupní síla či množství civilizačních výtahů samy o sobě o mnohém nevyprávějí. I mezinárodní statistiky si začínají více všimnout toho, co lze nejsnáze pojmenovat jako kvalitu života. Jaká je tedy ve Vikanticích, obci, která je podle českých médií (MF Dnes, ihned.cz, Aha! a dalších) údajně nejchudší v České republice?

O lokalitu sociálního vyloučení rozhodně nejde, přestože tisk vyličil život místních hodně dramaticky. „Žít ve Vikanticích, nejchudší obci republiky, rovná se nemít práci,“ hlásá Mladá Fronta Dnes (10. 7. 2007). Bulvární deník Aha! si ještě přisadil: „Vikantice tak trochu připomínají vesnici duchů. Autobus sem zajíždí jednou denně (...), zkrachovala i hospoda (...), jediné, co obci patří, je hřbitov.“

Skutečnost se ale v mnohém liší. Jistě, doléhají sem všemožné negativní vlivy globalizace, stejně jako polistopadový propad veřejného sektoru, který postihl venkov mnohem více než města, nemluvě o odlehleém pohraničí. Mnohé sociálně patologické jevy zde však mají jakousi starosvětsky idylickou podobu. Výborně to ilustrovala zpusťlá postava, jež se před námi objevila hned po příjezdu a požádala o cigaretu. Starosta nám muže představil jako „místního bezdomovce, co si propil chalupu“, a vzápětí mu dobromyslně vyložil, že vychlazené lahvové pro něj tentokrát připravené nemá a aby návštěvníky příliš neobtěžoval.

Bez ohledu na statistiku jsou v Česku rozhodně mnohem horší místa. Tohle není žádné

bezútesné ghetto s vysokou kriminalitou, slumy obklopenými odpadky a hordami bezprizorných dětí vrhajících se na přichozí. Nikde žádné vraky automobilů, obvyklé emblémy chudoby; dokonce i „vejtrasky“ zakoupené obcí z armádního výprodeje vypadají docela zachovale. Jediná ruina v obci je chalupa, které se během předloňské tuhé zimy propadla střecha pod náporu sněhu. Příjemně působí neoplocené pozemky a udržované okolí chalup. Místní kostel je sice církví už dávno opuštěný a mše se ve vsi nesloužila několik let, na spadnutí však také zatím nevypadá. Pravda, hospoda sice zkrachovala, ale to postihlo i mnoho větších a blahobytnějších obcí. Ani absence vodovodu a kanalizace u malé horské obce s 87 stálými obyvateli nepřekvapí a těžko to vydávat za příznak beznaděné chudoby. Autobusy jezdí jen jednou denně a ve vsi je málo dětí. I to lze považovat za úkazy na českém venkově zcela všední. Krámek dosud funguje a skutečnost, že se v něm musí dopředu objednávat pečivo a sortiment je omezený, rovněž není ojedinělá.

U některých obyvatel vzbudil důvod zájmu o Vikantice upřímný údiv. „Nejchudší ves, říkáte? Šedesát pět procent nezaměstnaných?“ diví se pan Váňa a pokračuje: „Ženský dělájí v lese od jara do podzimu, přes zimu jsou holt doma na podpore, ale proč z toho dělat problém.“ Sám si rozhodně nestěžuje. „Mám vlastní střechu nad hlavou, traktor a dvě auta, topím dřevem, které si sám udělám. Pracuju tvrdě od rána do večera, tak to holt na venkově chodí. Tohle byl vždycky drsný kraj, sníh nám tu leží pomalu šest měsíců v roce. Někdo se místo práce poflakuje celý den před obchodem a popíjí, takoví se ale najdou všude.“ Pan Váňa má za domem rozlehlou ohradu a v ní stádo jelenů, okolo visí informační tabule pro turisty. Jeho soused, soukromý zemědělec, si pro změnu pořídil daňky. „Je to jen koníček, teď snad něco prodám myslivcům a pokryju část nákladů,“ říká. Před odchodem nesměle nakukují do garáže, kde se lesknou dva silné motocykly, označené na nádrži hlavou indiána. „Ten je můj, druhý synův. Když se člověk snaží, může si i dopřát,“ komentuje to pan Váňa. Supersportovní Honda v další chalupě už mě nepřekvapuje.

Sedláka Koudelku doma nezastihnu, jeho udržované hospodářství – 60 hektarů polí a stáj se čtyřmi koňmi – mluví ovšem samo za sebe. Naproti stojící bytovky vypadají na první pohled chatrně, ale zjištění, že jejich obyvatelé si byty zprivatizovali a opravili, je coby ilustrace místní bída diskvalifikuje. Krámek je dnes zavřený a žádní asociálové a pijáci se poblíž nevyskytují. Místní bezdomovec se prochází kolem nezamčených chalup, ležérně vchází až do kuchyní, bodře se zdraví s obyvateli a občas domluví drobnou výpomoc nebo

přijme pozvání na kávu. Vidět ho jeho „kolegové“ z města, hned by s ním měnili.

Kýžený důkaz chudoby konečně nacházím až při procházce po překrásném okolí na kopci nad vsí. Vždyť co ji dnes charakterizuje lépe než to, jak se bohatí zbavují na úkor chudých a vyloučených svých nechtěných odpadů? Na kopci nad zapadlou horskou vískou, přímo na hranici CHKO se nachází plechová hala s 1250 tunami toxického odpadu. Látky jsou zde už dvacet let a není jisté, odkud pocházejí. Mluví se o grafitovém dole ve Vrbně pod Pradědem a tamějším závodě na přepracování starých autobaterií. Nepochybně je, že se zde ocitly z iniciativy tehdejšího ředitele Rudných dolů, který údajný „seník“ zaplnil až po střechu kontejnery s kyselinami a těžkými kovy. Na celou záležitost si i po letech vzpomíná majitelka jedné z vikantických chalup, jejíž manžel se snažil proti úložišti intervenovat. Nějakou dobu se mluvilo o tom, že by se odpad zlikvidoval v Bruntále, podnik však po revoluci zkrachoval a od té doby se záležitost „řeší“. O sklad se zajímá jen několik obyvatel chalup pod kopcem, protože mají strach z kontaminace svých studní. Za odpady nese odpovědnost společnost Rudné doly, a. s., domnívá se odbor životního prostředí v Šumperku. Ta je však jen stínem původního předlistopadového podniku a likvidace je zjevně nad její síly.

Rázem se tak vysvětlila podivná nevstřícnost pana starosty Miroslava Kročila. Na novinaře nemá čas, utrousil jen pár vět o nespravedlnosti a nezájmu státní správy o malé obce. O toxické skládce se nezmínil, a protože je realista, o rozvoji turistiky a evropských projektech už ani nesní.

S trochou fantazie můžeme Vikantice pojímat jako modelový český příběh. Vzkvétající německá obec s více než tisícovkou obyvatel byla po válce kompletně vystěhována a většina domů zbourána armádou. Přísliby získání vlastních hospodářství sem bylo nalákáno nové obyvatelstvo, které bylo vzápětí použito jako pracovní síla okolních fabrik, dolů a státních statků. Roky odsud do podhůří každé ráno vyraží dva přeplněné autobusy. Tento gulášový pseudoblahobyt po listopadu rázem končí. Podniky krachují, infrastruktura zaniká, lidé opět odcházejí a ti zbylí, co si zde dokázali vytvořit vztah k místu, se o sebe snaží postarat, jak se dá. Centrum moci se o toto odlehle místo buďto nezajímá, nebo si na jeho úkor řeší své vlastní problémy. A občas se „Pražáci“ ústy svých médií podívají, kolik že je zde příjemců dávek. Ale opravdu chceme, aby tito lidé místo zabydlování odlehle krajiny a skromného a relativně soběstačného života zahustili nějakou předměstskou dopravní zácpu?

Autor je novinář.

Místní bezdomovec je všude vítán.

Ramallah Paillade

Nostalgie, bohatství i chudoba trhu na francouzském předměstí

Nedělní bleší trhy patří k tradici velkých francouzských měst. Ovšem s tím, jak se proměňuje etnická skladba těchto aglomerací, mění se i podoba trhů a také to, co se na nich prodává. Na předměstí jihofrancouzského Montpellier jsem zkoumal, zda jsou francouzské bleší trhy ostrůvky třetího světa uvnitř bohatých zemí, o nichž píše Michael Hardt a Antonio Negri v úvodu knihy *Empire*.

FELIX XAVER

Nakupující procházejí na trhu v La Paillade mezi improvizovanými stánky a na zemi položenými plachtami, na nichž je sortiment vystaven. Foto Felix Xaver

Bleší trh se v Montpellier koná každé nedělní dopoledne ve čtvrti Mosson poblíž konečné jedné ze dvou moderních tramvajových linek. Čtvrť, jejíž historické i v běžném jazyce používané jméno zní La Paillade (podle nedalekého zámku), je tvořena hlavně gigantickými bloky panelových domů, vystavěnými v sedmdesátých a osmdesátých letech. Na celém sídlišti může podle odhadů bydlet okolo 50 tisíc lidí. Středomořská kvalita stavebních a řemeslnických prací na veřejných zakázkách je ještě horší než středoevropská, a tak připomínají paneláky La Paillade o něco zničenější pražské Jižní Město. Omítka na panelácích je buď odrovená nebo posprejovaná většinou neumělskými tagy, z některých zdí crčí voda, páchnou zde odpady a překlady vypadají, jako by měly každou chvíli spadnout. Rozvody jsou tažené zásadně vnějškem budov a přípojky na elektřinu a telefon vypadají jako obří hnízda, z nichž trčí dráty na všechny strany.

Drtivou většinu zdejšího obyvatelstva tvoří přistěhovalci ze severní Afriky a jejich potomci, kteří sice zpravidla mají francouzskou občanství, ale k ideálu integrace do francouzské společnosti mají značně daleko. Zvláštností Montpellier je, snad díky blízkému přístavu v Sète, odkud vyrážejí trajekty do Tangeru a Nadoru, že mezi přistěhovalci převažují Maročané. Ve většině ostatních velkých francouzských měst totiž tvoří většinu nově příchozí Alžířané. V podobné míře jako v obdobných předměstích francouzských měst se zde setkáte s vandalismem, radikálním islámem a prodejem drog. Poznávacím znamením místní mládeže je, snad pro zdůraznění solidarity s Palestinou či místní protifrancouzské intifády, pozdrav „Ramallah Paillade“.

Nedaleko od městského fotbalového stadionu je vybetonovaný hájek. Slouží během průměrných druholigových zápasů, které se na stadionu konají, jako parkoviště. Každé nedělní dopoledne se však promění v místo konání trhu, vyhlášeného daleko za hranicemi města. Zčásti se jedná o klasický bleší trh s použitými předměty různého druhu. Najdete tu vše od autopříslušenství přes obnošené šatstvo, nádobí z druhé ruky až po kvalitní starožitnosti. Na několika čtverečních metrech můžete nakoupit jak stříbrné vidličky pro konzumaci ústřic, tak i surrealistické rezavějící pružiny, které kdysi patrně sloužily jako součástky stroje, jehož zlatá léta už definitivně odnesl čas. Mimo dialekty a směsice francouzštiny, arabštiny, katalánštiny

a cikánských jazyků zde lze zaslechnout jazyky černé Afriky a občas i charakteristické polské nadávky. Zatímco na obdobných trzích ve středovýchodní Evropě jasně převládají prodejci z jihovýchodní Asie, na trhu v La Paillade po nich není ani památky. V Montpellier se činští a vietnamští prodejci spokojují s krámky a restauracemi v městském centru.

Nakupující procházejí mezi improvizovanými stánky a na zemi položenými plachtami, na nichž je sortiment vystaven. Davem se proplétají snad desetiletí kluci, kteří nabízejí plechovky chlazených nealkoholických nápojů přímo z termotašek. Kolorit doplňují žebravé balkánské cikánky, oděné do několika vrstev pestrobarevných sukní a ověšené přívěsky se zlatými mincemi. Rodina místních jihofrancouzských cikánů, Manúšů, jimi viditelně opovrhne a odchází si k nedalekému stánku s obcerstvením vypít vychlazenou ranní sklenku místního růžového vína. U stánku odpočívá i další manúšská skupina, jejíž hudební produkce v emotivním stylu flamenka se mísí se zvuky sladkého alžírského raí a rytmy chrchlavého předměstského hardcore rapu, který vyhrává z autorádií prodejců. Místní Manúšové jsou jako vystřižení z etnografické učebnice – jejich hluboko rozepnutými tmavými košilemi probleskují tlusté zlaté náhrdelníky s velkými křížky a dalšími katolickými amulety, pečlivě pěstěné úzké knírky a dozadu sčesané tmavé vlasy vyztužené gelem působí jako nechtěná karikatura místních středozezemských macho-milovníků.

Je po desáté hodině dopoledne a začíná být pořádné vedro. Naštěstí se zvedá mírný vítr, který s sebou ale od příjezdové, asfaltem nezpevněné cesty přináší oblaka prachu. Schovávám se na chvíli u jednoho ze stánků a dávám se do řeči s Jamelem, pro něhož přesletní sezonu pracuji jako prodavač koblih na jedné z nedalekých pláží. Jamel je spokojený, protože za nedělní dopoledne prodá mezi padesáti a stem koblih, kus po jednom euru.

Procházím ještě jednou bleším trhem směrem k jednomu z omláčených paneláků, z jehož balkonů trčí jižním směrem les satelitních antén. Trh se pomalu vyliďňuje. Zastavuji se u stánku s drogerií a domácími potřebami, protože jsem původně přišel hledat kbelík. Majitel stánku a jeho žena jsou viditelně Manúšové a jejich sortiment pochází podle etiket na pracích práscích a čistících produktech ze sousedního Španělska. Už během několika předešlých návštěv místního trhu jsem se naučil, že se zde smlouvá jen

v případě nákupu v hodnotě vyšší než pět eur. V případě, že bych kbelík, který mi trhovce nabízí už tak dost levně za euro, chtěl zlevnit, považoval by mě nejspíš za blázna nebo by se urazil. Proto platím lesklou dvoubarevnou mincí a odcházím.

Cestou se ještě zastavuji u plachty, na níž jsou vyloženy videokazety z druhé ruky s filmovými hity mého dětství. Nechybí zde Komando s božským Arniem, nesmrtelný Rambo, bojovník za západní civilizaci, ani Mlčení jehňátek či Základní instinkt. Bohužel nevlastním videopřehrávač. Na rozdíl od obdobných trhů na Balkáně, Blízkém východě nebo v severní Africe tu prakticky nelze najít pirátské kopie filmových a hudebních hitů. Pečlivě zkoumám cédéčka s hudbou a filmy u jednoho ze stánků, jehož majitel při rozhovoru s dalším zákazníkem neochotně ztlumí ohlušující hudbu. Všechny se zdají být skutečnými originály. Ve prospěch jejich pravosti svědčí i relativně vysoká cena. Je před jedenáctou a vedro už začíná být nesnesitelné. Většina prodejců navíc balí stánky. Na příjezdové cestě k parkovišti si ještě všímám postaršího prodejce islámské věroučné literatury, který zastavuje ty, u nichž tuší možnost výdělku. Knihy má vystavené na kárce, se kterou popojíždí. Jeho střih vlasů a vousů mi připomíná zbojníka Rumcajse, jen má na hlavě místo červeného klobouku bílou pokrývku, charakteristickou pro zbožné muslimy.

V tramvaji přemýšlím o axiomu Hardta a Negriho. V *Empire* píše: „Prostorové rozdělení do tří světů přestalo [v posledních desetiletích] platit, a tak nacházíme kousky prvního světa ve světě třetím, třetího ve světě prvním a druhý svět téměř nenacházíme vůbec.“ Potvrzuje trh v La Paillade skutečně jejich teorii? Ti, kdo prodávají a nakupují na zdejším trhu, nejsou z většiny obyvatelé třetího světa, ale občané jedné z tradičních velmocí prvního světa. Francie jim sice vydala dokumenty a dostatečně velké přídavky a sociální podpory na to, aby mohli do omrzení nakupovat v diskontních supermarketech Lidl, Aldi a Norma, jimiž je čtvrť prošíkována, ale zároveň jim nenabídla možnost, jak se ze sociálního dna odlepit. Z La Paillade je proto v reakci na zavřené dveře k „americkému snu“ cítit nostalgie po světě třetím. Ta se odráží i v podobě místního blešího trhu, který na první pohled působí, jako kdyby někdo vystříhl kus severní Afriky a přilepil ji na předměstí jihofrancouzského Montpellier.

Autor je doktorand FF UK a UPV v Montpellier.

Po nás přijde potopa

Kultura závislosti v Tichomoří

Jen konzumovat a nemuset nic dělat. Jedná se o ostrovní ráj, nebo synonymum bídy?

ANDRÉ VLTČEK

Dvanáct tisíc obyvatel Tuvalu žije ve čtvrté nejmenší zemi na světě (po Vatikánu, Monaku a Nauru). Přestože jsou atoly a ostrůvky Tuvalu rozprášeny na ploše 1,3 milionu čtverečních kilometrů Středního Tichomoří, činí celková rozloha pevné země pouhých 26 čtverečních kilometrů. A nejvyšší bod země je 5 metrů nad hladinou moře.

V důsledku světového oteplování a stoupající hladiny moře může Tuvalu za několik desetiletí zmizet z map světa. Vláda se již nyní snaží přesvědčit důležité země oblasti – Nový Zéland a Austrálii – aby pomohly přesídlit celý polynéský národ Tuvalu na bezpečnější ostrovy.

Austrálie ale není vyhlídkou na stěhování příliš nadšena. Ministerský předseda John Howard se svému protějšku z Tuvalu již několik let vyhýbá. Austrálie se necítí být zodpovědná za světové oteplování, jež je způsobeno především spotřebou paliv ve Spojených státech, Evropě a Číně. Navíc je Austrálie již dnes největším „rozvojovým partnerem“ Tuvalu: přímá pomoc proudící z Canberry činila v loňském a letošním roce 5,4 milionu dolarů.

S HDP ve výši 1600 dolarů na osobu na rok se Tuvalu bezesporu řadí mezi chudé země. Bez zahraniční pomoci by se její HDP blížil nule. Mezi lety 1970 a 2003 tvořila zahraniční pomoc 89 procent celého státního rozpočtu. Země neprodukuje téměř nic, s výjimkou malého počtu suvenýrů, jež se exportují a prodávají na Fidži. Suvenýry jsou většinou vyráběny ze škeblí a jejich výroba ničí místní korálové pobřeží. Kromě toho Tuvalu prodává licence asijským rybářským flotilám. Za miliony dolarů ročně také propůjčuje velkým světovým televizním stanicím svoji internetovou zeměpisnou identifikaci (domain name) „.tv“. Vláda Tuvalu je rovněž zapojena do lukrativních politických spekulací. Nemá například diplomatické vztahy s Čínou, neboť „uznává Tchaj-wan“, což jí

Atol Funafuti. Foto André Vltček

zajišťuje oficiálně nedefinovanou, avšak podstatnou roční podporu z Taipei. Stejně tak jako většina zemí oblasti Tuvalu v podstatě prodává svůj hlas během hlasování na půdě OSN. Suverenitu lze zpeněžit i jinak. Státy Mikronésie (Maršallový ostrovy, Federativní státy Mikronésie a Palau) mají například vojenskou dohodu, „Compact“, se Spojenými státy. Podle ní si mohou americké branné síly otevřít v těchto zemích vojenské základny, kdykoliv a kdekoliv se jim zlíbí.

Chudoba Tuvalu ale nespočívá pouze v nedostatku peněz. Země je obětí takzvané kultury závislosti. Tuvalu, stejně jako téměř celá oblast Tichomoří, je přímo závislá na benevolenci zahraničních „sponzorů“, partnerů či dárců. Poměrně malý počet obyvatel této oblasti vede k tomu, že bohaté země jsou jim ochotny poskytovat pomoc v daleko větším měřítku než chudším, ale lidnatějším státům například v Africe.

„Domky, které tu vidíte, jsem postavil sám,“ vysvětluje kanadský kněz Fr. Camille Desro-

siers, který pochází z Quebecu. „Když jsem tu začal působit, chtěl jsem místním lidem pomoci. Muži, kteří tu vysedávají u cesty, jsou daleko mladší a daleko silnější než já, ale nenapadlo by je vyhnout si rukávy a dát se do práce. Přestože mi je už 78 let, dosud jim pomáhám budovat stavení.“

Značnou část 26 čtverečních kilometrů tuvalské pevniny zabírají obrovské skládky odpadků. Vláda se ani nenamáhá odpad recyklovat. Kelesoma Samoa, osobní zástupce ministerského předsedy, souhlasí s názorem, že je současný stav ostrovů katastrofický: „Problém, který tu máme s odpady, je stejně neutěšený jako problémy způsobené klimatickými změnami. Naši lidé jsou nyní zcela závislí na dovezeném zboží. A jejich mentalita se nezměnila po staletí. Dosud si myslí, že když něco odhodí na zem, časem to zmizí. Měli pravdu, dokud šlo o banánové slupky či o rybí kostry. Umělé hmoty a kovový šrot však sám od sobe nezmizí.“

U jedné z obludných skládek, která se rozkládá jen několik set metrů od vládní budovy na ostrůvku Fongafale (Funafuti atol), mi mladá žena vysvětluje, že vláda vždy jen obviňuje místní obyvatele, ale nelegální skládky přitom vznikají přímo její vinou. „Museli jsme silou zastavovat nákladní automobil, který nám odpady shazoval před dům. Už se tu vůbec nedá žít: naše děti si hrají v odpadcích a ve šrotu, protože tu v okolí nic jiného není.“

Mnozí odborníci, kteří se zabývají klimatickými změnami a jejich dopadem na země Tichomoří, se shodují v úsudku, že degradace korálových pobřeží, mangrovů a růst skládek na tichomořských ostrovech může brzy vést k tomu, že se mnohé země oblasti stanou nevhodnými pro lidský život.

Na „hlavním“ ostrůvku Fongafale je kultura závislosti asi nejvíce evidentní. Před honosnou vládní budovou (postavenou z tchajwanských peněz) parkuje několik drahých terénních vozidel. Je to absurdní pohled, protože ostrůvek je jen několik kilometrů dlouhý a 50 až 300 metrů široký. Uprostřed vede jediná, dobře vyasfaltovaná cesta. Automobily se tu neopravují. Pokud dojde k nehodě či k závaznějším technickým problémům, většinou se vrak nechá u krajnice. V loňském roce daro-

vala korejská vláda Tuvalu krásný nový autobus firmy Hyundai, aby doplnil flotilu několika ekologicky neúnosných vozidel veřejné dopravy. Mechanici však do autobusu pouze pumpovali benzín a „zapomněli“ měnit jak vodu, tak olej. Zničili tedy motor a vrak autobusu nyní stojí u jedné z místních dílen (odkud je výhled na vrak korejské obchodní lodi, jež před desítkami let za bouře narazila na korálový břeh). Několik sedadel již bylo odstraněno. Jedno kolo chybí.

Ještě absurdnější je, že se na dvorcích mnohých domů ve Fongafale povalují desítky drahých kopírovacích strojů, faxů a skenerů. „Získat tyto přístroje z ciziny je jednoduché,“ vysvětluje jeden z vládních úředníků, který nechce být jmenován. „Mnohé země v Evropě a Asii nám rády pomáhají. Napišeme jen, že potřebujeme deset drahých kopírovacích strojů, a za měsíc je tu máme. Někdy napíšeme několika vládám či organizacím najednou a dostaneme mnohem víc techniky, než potřebujeme. Nikdo se tu o technologii nestará. Někdy se kopírovací stroj či fax rozbije po několika měsících. Pak zase napíšeme a někdo nám pošle nový...“

Na Tuvalu se téměř nic nepěstuje. Peníze ze zahraniční pomoci jdou částečně na nákup potravin z ciziny. Dováží se však jídlo té nižší kvality, většinou konzervované, plné chemických přísad. Podobný trend se dá pozorovat téměř ve všech zemích Polynésie. V důsledku toho je velká většina obyvatel Polynésie obézní. Na některých ostrovech trpí až 60 procent dospělých obyvatel cukrovkou.

Kultura závislosti na ostrově pomohla vybudovat společnost, jež nic netvoří, jen konzumuje. Poměrně malá skupinka zkorumpovaných vládních úředníků se smířila s tím, že Tuvalu za několik desetiletí zřejmě přestane existovat. Kvalita vzdělání zatím upadá – mladí a schopní se stěhují do ciziny. Vliv křesťanských náboženských sekt – včetně Mormonů a Svědků Jehovových – každým rokem roste. Na rozdíl od chudých afrických zemí v Tuvalu nikdo neumírá hlady. Přesto je zřejmé, že se země řítí nezadržitelně do zkázy. Pokud ji nezaplaví moře, zničí ji korupce a zaplaví odpady.

Autor je šéfredaktor tiskové agentury Asiana (asiana-press-agency.com), americký spisovatel, novinář a režisér.

Značnou část z 26 čtverečních kilometrů pevniny Tuvalu zabírají skládky. Foto André Vltček

Go, Culture, Go!

Pyramidální britská kulturní politika

Novým ministrem kultury, médií a sportu se v Brownově vládě stal James Purnell. Soudě podle jeho projevu předneseného 6. července tohoto roku v londýnské Národní galerii portrétů (National Portrait Gallery) se labouristická strana poučila z kulturně-politických přehmatů éry Tonyho Blaira. Purnell vyzývá k revizi mechanismů veřejné podpory kultury.

MARTIN CIKÁNEK

James Purnell se kulturní politice na nejvyšší úrovni věnuje od roku 1997, kdy se stal zvláštním poradcem Tonyho Blaira pro kulturu, média, sport a znalostní ekonomii. V roce 2005 byl jmenován takzvaným mladším ministrem pro kreativní průmysl a turistiku. O tom, že je s problémy kulturního sektoru velmi dobře seznámen, svědčí nejlépe jeho červencový projev. Jasně v něm pojmenovává současné neduhy státního angažmá v britské kultuře. Zároveň se však neostýchá pochlubit tím, že investice labouristické vlády do kulturního sektoru přinesly své ovoce. Londýn se dnes může směle nazývat hlavním městem světové kreativity a města jako Manchester, Newcastle, Liverpool či Birmingham dávno změnila svou tvář zašlých průmyslových center, jež byla plná nezaměstnaných a negativních sociálních jevů. Rozvoj kreativ-

ního průmyslu je znovu nastartoval a kulturní podniky jako Manchester Festival, kulturní centrum Music and Art v Sage či galerie Baltic v Gateshead dnes už nesporně sekundují Londýnu v jeho kreativním boomu.

Na těchto úspěších mají nesporně zásluhy i Purnellovi předchůdci na britském ministerstvu kultury (DCMS). Chris Smith na přelomu milénia vyboxoval z vlády navíc 100 milionů liber a Tessa Jowell o pár let později dalších 75 milionů. Navýšení rozpočtu DCMS bylo podmíněno větší přístupností umění a odstraněním ekonomických bariér participace na umění. Tyto podmínky však přinesly i určitá negativa, především v oblasti umělecké kvality (viz Umění s vrstvou make-upu, A2 č. 30/2007). Jak však Purnell tvrdí, obavy z přelomu tisíciletí, kdy se šušalo, že DCMS má připravený tajný plán, jak přinutit všechny londýnské orchestry, aby hrály variace na témata REM, se nikterak nenaplnily. Naopak všechny hlavní londýnské orchestry dnes patří k absolutní světové špičce a přitahují nejen nové publikum, ale i největší hudební talenty z celého světa. Stabilizační příspěvky umožnily rozjezd nových obchodních modelů, které orchestry finančně ozdravily a učinily je soběstačnějšími.

Princip prodloužené ruky

Nejde však pouze o množství peněz, které do britského kulturního systému přichází. Důležité také je, jak funguje systém, do kterého peníze proudí. Purnell považuje britský kulturně-politický model za jeden z nejvýznamnějších faktorů, jež přivedly britské umění na světový piedestal. V Británii funguje takzvaný

princip prodloužené ruky (arm's length principle), který k rozdělování veřejných prostředků v kulturním sektoru využívá prostředníka v podobě specializované a na vládě nezávislé instituce Arts Council. Umění je tak oproštěno od jakékoliv politické kontroly, jež je, jak Purnell říká, stále patrná v jiných zemích, kde princip prodloužené ruky nemají a kde politici běžně rozhodují o tom, jaké filmy se budou natáčet, jaké divadelní hry se budou inscenovat či jaká se bude hrát hudba. Purnell však zároveň přiznává, že kulturně-politická praxe Blairovy vlády svým přílišným důrazem na sledování ekonomických a sociálních efektů kultury Arts Council a princip prodloužené ruky obcházela. Tato praxe by měla skončit. Dlouholetého ředitele Mezinárodního festivalu v Edinburghu a významného úředníka Arts Council Sira Briana McMastera ministerstvo vyzvalo, aby do podzimu předložil Purnellovi koncepci, která umožní DCMS racionálně a bez přílišné byrokratické zátěže zajistit v součinnosti s Arts Council vynikající úroveň britského umění. Brian McMaster je v britském kulturním sektoru respektovanou osobností a jeho pověření lze chápat jako snahu o nalezení co největšího konsensu mezi DCMS a britským kulturním sektorem. Úsilí o co největší míru shody nasvědčuje i to, že si do svého projevu Purnell vypůjčil rétoriku Johna Tusy, bývalého ředitele londýnského Barbican centra, který jakožto poradce konzervativního lídra Davida Camerona pro otázku kulturní politiky stojí na opačné straně britského politického spektra. „Samozřejmě, že umění (...) patří mezi nejefektivnější způsoby, jak pracovat s problema-

tickými teenagery (...), jak regenerovat města. Já však hluboce věřím, že na umění by záleželo, i kdyby tohle všechno nedokázalo. Imanentní hodnoty umění jsou přednější než instrumentální. Skrze umění nacházíme smysl našeho bytí, jako jedinci i jako společnost,“ říká Purnell. Dodejme, že *Na umění záleží* (Art Matters) je název slavné knihy esejí Johna Tusy, v níž se Tusa věnuje právě důležitosti imanentních hodnot kultury.

Kulturní pyramida

Jaká je tedy Purnellova vize dalšího směřování britského kulturního sektoru? Především je třeba zajistit, aby britské umění bylo i nadále světové, což znamená přijímat výzvy od globálních konkurentů a umělecky riskovat. Purnell vidí britskou kulturní politiku jako pyramidu. Jejím základem je umožnění participace na umění všem. Jak se však v Británii poučili, otázka participace není pouze otázkou ekonomickou. K plnohodnotné spoluúčasti na umění je třeba mít i patřičně rozvinutý osobní kulturní kapitál (podle Pierra Bourdieua *le capital culturel*). Ten by mělo zajistit umělecké vzdělávání, které je ve středních patrech Purnellovy pyramidy a má sloužit jako výťah k vrcholu pyramidy, kam Purnell umísťuje výsostnou uměleckou kvalitu. Tak chce Purnell docílit toho, aby byl kreativní potenciál Británie maximálně využit a aby měli všichni příležitost vytěžit maximum ze svého talentu, což má přinést i pozitivní dopady pro britskou ekonomiku.

Autor je absolvent Katedry kulturní politiky a managementu na City University London.

par avion

Vztahy mezi Evropskou unií a jižní stranou Středomoří byly v uplynulých týdnech poznamenány zejména případem bulharských zdravotních sester a palestinského lékaře obviněných Libyí ze šíření AIDS. Ti byli po potvrzeném rozsudku smrti následně částečně omilostněni a nakonec vydáni do Bulharska, kde byli propuštěni. Dlouhý diplomatický boj o záchranu životů obviněných tak nakonec slavil úspěch. Mnohá média, včetně arabských, se ale zajímala i o to, zda náhodou cena, kterou Západ za případ zaplatil, nebyla příliš vysoká. Opoziční libyjský server Achbár Libíi například v příspěvku z 22. července vyjádřil přesvědčení, že celá záležitost nebyla ze strany Libye ani tak otázkou trestněprávní, jako spíše otázkou politickou. Režim plukovníka Kaddáfího údajně jejím prostřednictvím v posledních letech usiloval hlavně o kompenzaci za odsouzení důstojníků libyjských zpravodajských služeb za přípravu útoku na civilní letoun, který se v roce 1988 zřítil u skotského Lockerbie. Dlouhou dobu tak při jednáních mimo jiné usiloval o vydání odsouzeného agenta al-Makrahiho, který si na britských ostrovech odpykává svůj doživotní trest.

Podle článku „Nekalosti ve vztazích Libye se Západem“, který v libanonském listu al-Haját 1. srpna uveřejnil kuvajtský spisovatel Muhammad al-Ramíhí, měl celý proces od svého počátku za cíl zejména zakrýt vlastní vinu libyjského režimu za nakažení bengházských

děti virem HIV. Příčina této nešťastné události totiž tkvěla buď ve špatných hygienických podmínkách v nemocnici, která se prý v inkriminované době podobala spíše „africké venkovské farmě“, nebo v nedostatečné kontrole krevních konzerv. K podobným událostem přitom došlo v mnoha dalších zemích, ale pouze Libye odmítla jakoukoliv zodpovědnost a raději svalila vinu na zdravotníky, kteří „původně přijeli do země pomáhat nemocným a rozhodně nebylo v jejich úmyslu nikoho zabít“. Politické pozadí celé aféry pak s postupem času bylo čím dál zřejmější, přičemž se životy pěti Bulharek a jednoho Palestince staly skvělým prostředkem pro vydírání Západu. Svě příležitosti se ovšem chopil i nový francouzský prezident Nicolas Sarkozy, který díky vyřešení případu neobyčejně posílil svou popularitu jak na domácí, tak na mezinárodní scéně. Podle autora se Evropané řídili při jednání s Kaddáfím heslem „lépe zneškodnit blázna hned, než se nákaza rozšíří“, avšak v dlouhodobé perspektivě se přílišná vstřícnost ke zdejšímu režimu může obrátit v jejich neprospěch. I „bratr vůdce revoluce“ se totiž může v celé záležitosti nakonec prezentovat jako vítěz a Evropa tak jen posílila tyranský režim, který leží velmi blízko jejich vlastních hranic.

Nemenší zájem vzbudily v arabských médiích i předčasné parlamentní volby v Turecku. V těch podle očekávání zvítězila islamistická Strana pokroku a spravedlnosti, vedená dosavadním premiérem Recepem Tayyipem Erdoganem. Pro arabské komentátory je téma politického islámu nepochybně zajímavé i z hlediska situace v jejich vlastních zemích. Libanonský publicista Radwán as-Sajíd analyzoval dopad, který bude mít vzestup islamismu na samotné Turecko, i to, jaký příklad tím pádem dává tento vývoj ostatním muslim-

ským zemím v regionu. Autor uvedl, že čtyři roky vlády islamistů měly nepochybně blahodárný vliv na rozmach turecké demokracie, mimo jiné i proto, že došlo k jistému omezení role armády. Poukázal přitom na zajímavý paradox, že v kritice tureckých islamistů jsou zajedno jak radikální sekularisté, tak arabští islamisté. Zatímco jedněm vadí politický islám jako takový, druhým přijde Erdogan příliš liberální, potažmo prozápadní a proizraelský. Důležité ovšem je, jak tvrdí Radwán as-Sajíd, že turecká AKP svým úspěšným působením v rámci sekulárního a pluralitně demokratického národního státu může ukázat směr i pro další muslimské státy.

S volebním vítězstvím islamistů mají své zkušenosti i na palestinských územích. Právě redaktor tamního deníku al-Haját al-džadída Umar Halmí al-Ghúl si položil v nadpisu svého článku řečnickou otázku, „Dorazil vzkaz z Turecka k představitelům Hamásu?“ V rámci hledání odpovědi porovnává přístup Hamásu a AKP k demokratickým mechanismům. Podle něj je typické, že zatímco ve stabilním Turecku byla AKP hotova vzdát se v případě neúspěchu ve volbách vlády a její předseda Erdogan dokonce nabídl svůj stranický post, ze strany Hamásu podobný respekt k „vůli lidu“ nelze čekat. Hamás údajně na jaře 2006 přebíral moc s tím, že se jí nevzdá až do okamžiku „osvobození Palestiny“. „A to přesto,“ jak poněkud zjednodušeně dodává autor, „že do té doby vládnoucí Fatah bez problémů umožnil islamistům sestavit vládu.“ Arogance Hamásu šla přitom tak daleko, že odmítl vypsání předčasných voleb, které by mohly pomoci vyřešit vleklou politickou krizi.

Svou neochotu k respektu jedné ze základních podmínek demokracie, kterou je střídání u moci, konečně potvrdil provedením převratu v pásnu Gazy, který má pro palestinský lid katastrofální důsledky.

List al-Chalidž informoval koncem července o aféře egyptského muftího Alího Džumaa. Ten totiž v rubrice „Muslimové hovoří“ publikované v americkém deníku The Washington Post údajně uvedl, že muslimové mohou zcela libovolně měnit své vyznání. V tomto smyslu citoval muftího i egyptský deník al-Misr al-jaum. Muftího úřad však označil toto tvrzení za dezinterpretaci a vydal opravné prohlášení. Podle některých výkladů je přitom ridda (odpadnutí od víry) smrtelným hříchem. V moderní době ale není de facto ve většině muslimských zemí trestána, přičemž v Osmanské říši byl zrušen trest za riddu již v šedesátých letech 19. století. Muftí ve svém opravném prohlášení uvedl, že odpadlictví je nutno považovat za těžký hřích, avšak i Korán přiznává muslimům v této záležitosti možnost volby. Odvolal se přitom na verš: „Kdo chce, ať věří, a kdo chce, ať nevěří.“ (al-Kahf, 29). Za muftího se postavil i Abd al-Mutí Bajuní z káhirské univerzity al-Azhar, který tezi o možnosti změny vyznání potvrdil za pomoci dalších koránských veršů: „Nebude donucování ve víře.“ (al-Baqara, 256) a „Vy máte vaše náboženství a já mám své.“ (al-Káfirún, 6). Podobně jako muftí Alí Džumaa ale zároveň neopomněl dodat, že odpadlictví může být trestáno i světskou mocí, a to v případě, že ohrožuje základy společenského uspořádání a má zjevně za cíl šířit mezi muslimy mravní zkaženost.

Z arabských médií vybíral Zdeněk Beránek.

Boj proti epidemii a chudobě

Nemocným AIDS v Namibii jen léky nepomohou

Město Keetmanshoop působí na první pohled přívětivým dojmem. Kolem krásných vilek se zahradou, bazénem a uměle zavlažovaným trávníkem projíždějí po opravených silnicích luxusní automobily. Těžko lze věřit, že jste v Namibii – zemi, kde dvě třetiny obyvatel žijí pod hranicí chudoby.

ZDEŇKA HAUKOVÁ

Venkovský slum nedaleko Keetmanshopu. Foto Zdeněk Bárta

Podobně jako v dalších afrických státech je luxus v namibijském městě Keetmanshoop určen jen pro bílé obyvatelstvo. To černošské žije kus dál ve čtvrti Tseiblaagte, která je od centra oddělená několikakilometrovou prašnou silnicí a dálničním nadjezdem.

V cihlových domech, které byly postaveny za apartheidu právě pro černošské obyvatelstvo, dnes bydlí jen stařešinové či hlavy rodin. V půlkruhu kolem domů rostou malé chatrče z vlnitého plechu, igelitu, pneumatik a rozličných jiných materiálů, které jejich obyvatelé při stavbě měli zrovna k mání. Bydlí v nich zbytek rodiny nebo rozšířené příbuzenstvo – bez vody a elektřiny. Jen málokomu z obyvatel se daří sehnat stálé zaměstnání, a tak lidé postávají celé dny u svých domů a hřejí se na slunci, poslouchají rádio a okřikují hlučné děti, které dovádějí se sluncem znavenými psy. Není kam jít, není co dělat. Chudoba je tu viditelná na první pohled. A je úzce provázaná s jedním z největších problémů Afriky – epidemií HIV. Podle odhadů je tu HIV nakažen každý pátý dospělý.

„Dnes už vím, že jsem měla zůstat u své rodiny. Cestovala jsem za láskou, ale můj muž si našel jinou rodinu,“ říká Cornelia, která je HIV pozitivní. Pochází ze severu Namibie a na jih do Keetmanshoopu přišla za svým mužem, který sem byl odvelen jako profesionální voják. Její příběh není vůbec jedinečný. Migrace za prací je častým důvodem rozpadu rodin. Už v době kolonialismu byli původní kočovní obyvatelé kmene Nama násilně sestěhováni a usazeni do rezervací. Muži byli najímáni na námezdní práce u bílých farmářů, a tak se běžně stávalo, že rodiny zůstávaly bez otců a manželů. To přetrvalo dodnes. Muži migrují za prací a založí i několik rodin, které postupně opouštějí. Se střídáním partnerek pak přichází i riziko dalšího šíření viru HIV.

Jih Namibie, kde leží město Keetmanshop, je méně hospodářsky rozvinutý než severní oblasti. Převládá tu poušť a polopoušť a oblast trpí extrémními výkyvy teplot, nedostatkem deště a obecně nepříznivými podmínkami pro zemědělství. Tento rok byl pro zemědělce obzvlášť náročný. „Chovám stádo koz a dvě dojné krávy,“ popisuje pan Goliath, „kvůli letošním suchům jsem už ale musel část stáda porazit. Není dost pastvin a ani má rodina nemá co na stůl. Jen se modlím, aby Bůh přinesl příští rok alespoň nějaké deště.“ Je těžké se v této oblasti uživit farmařením, najít ale jakoukoliv jinou práci je ještě náročnější. V Namibii je více než padesátiprocentní nezaměstnanost.

Mnozí odcházejí za představou lepšího života do měst. Bohužel ani tam nenaleznou pracovní uplatnění zdaleka všichni. Hlavní atrakcí ve městech jsou obchody, které často připomínají supermarkety u nás doma, ale ceny jejich zboží jsou vyšší než například v Dánsku. V Keetmasnhoopu není bazén, divadlo, kino ani kulturní středisko. Najdete tu zato velké množství takzvaných Shebeen (barů), heren s automaty a nočních klubů, které zřejmě prosperují – soudě podle hloučků mladých mužů nepřetržitě postávajících mezi dveřmi. Alkohol je jediným dostupným zpestřením života obyvatel a navíc se stal jakousi společenskou normou – vždyť ještě nedávno byli černí námezdní dělníci placeni právě alkoholem. Ještě větší problém než alkohol ale představuje AIDS, počet HIV pozitivních je vůbec nejvyšší právě ve městech.

Vláda se na současnou kritickou situaci snaží reagovat například celonárodní kampaní za používání kondomů. Oranžové krabičky s názvem Smile (úsmev) zdobí mnohé z namibijských úřadů a diskoték a z nepřehlédnutelných billboardů u cest volají hesla jako: „Dělej to s úsměvem, používej kondom Smile!“ Vláda také za pomoci mezinárodních donorů zdarma distribuuje v autorizovaných nemocnicích antiretrovirální terapii (ART). Zároveň se rozšiřují centra dobrovolného testování a poradenství, což také přispívá k prevenci a léčbě HIV.

Bohužel pohlížet na HIV & AIDS jen jako na zdravotní problém by bylo velmi krátkozraké – spojitost mezi chudobou a infekcí je velice úzká. Dokládá to příklad Seriny, mladé svobodné matky čtyř dětí: „Jsem HIV pozitivní, ale to pro mě není tak důležité. Můj největší problém je, že nemám práci a nemám čím nakrmit děti.“ Lidé s HIV čelí v Namibii stigmatizaci a diskriminaci. HIV ohrožuje především produktivní skupinu obyvatel, která s rozvinutím choroby pomalu vymírá. Předpokládá se, že do roku 2020 tak Namibie ztratí třetinu pracovních sil. Situace se sice pomalu mění s nástupem ART, která zmírňuje dopady HIV na organismus a značně prodlužuje a zkvalitňuje život, dodnes se ale stává mnoho dětí v důsledku epidemie sirotky.

Výjimkou pak nejsou rodiny jako ta, kterou žíví Maria, jež pracuje v chráněné dílně společnosti Člověk v tísní právě v Keetmanshopu. Maria se stará o své dvě děti v předškolním věku. Loni ale zemřela na AIDS její sestra a zanechala po sobě tři

potomky. Děti, které se nikdy nesetkaly se svým otcem, jsou nyní v Mariině péči. K tomu má ještě dospělou dceru Saru, která se před pěti lety při porodu svého prvního syna dozvěděla, že je HIV pozitivní. V této domácnosti je Maria jediným členem s pravidelným příjmem, i když ani ten není moc vysoký.

Chudoba, nedostatečné vzdělání a špatný přístup ke zdravotnictví způsobují, že se epidemií nedaří zastavit. Vzniká tak riziko, že lidé nebudou svědomitě dodržovat relativně náročný léčebný režim ART, dojde k mutaci HIV viru a vznikne jeho multirezistentní forma (tak jako se již stalo u virů tuberkulózy), na kterou už dostupné léky nebudou účinné. Je snadno pochopitelné, že lidé, pro které zítra znamená věčnou nejistotu, nepřikládají dlouhodobé léčbě zvláštní důležitost. Charles nemá práci ani rodinu a je již ve středním věku. Antiretrovirální léky začal brát na doporučení lékaře až v okamžiku, kdy už byl jeho imunitní systém velmi oslabený. Žije v malé plechové boudě a nemá hodiny ani budík. Je pro něj tedy dost obtížné dodržovat pravidelný režim braní léků. Navíc se mu po nich točila hlava a měl velmi silnou žaludeční nevolnost, spojenou s třesavkou. Léčbu tedy po čase přerušil, i když si byl vědom důsledků. Měl ale štěstí, byl přijat do jednoho z projektů společnosti Člověk v tísní, který se zaměřuje na podporu lidí užívajících ART nebo TBC léky. V jeho rámci je poskytována pacientům nutriční podpora, která značně snižuje vedlejší účinky léčby. Díky nastolenému pravidelnému režimu, vyvážené stravě, vzdělávání a psychosociální podpoře překonal nejhorší období. Charlesova situace je dnes stabilizovaná a léky bere pravidelně při východu a západu slunce.

Celková hospodářská situace Namibie je oproti mnoha jiným zemím černé Afriky celkem slušná. Vláda si tak s podporou donorů může dovolit distribuovat ART zdarma. Stát se řadí mezi středně vyspělé ekonomiky světa, panenská příroda sem láká turisty a země disponuje velkým nerostným bohatstvím, hlavně diamanty a uranovými ložisky. Život většinového obyvatelstva to ale v zásadě nijak neovlivňuje. Namibii totiž charakterizuje největší rozdíl mezi chudými a bohatými na světě. Do budoucna tak léky, jako je ART, mohou pomoci snižovat důsledky epidemie, nejdůležitější ale zůstane boj s chudobou.

Autorka působí v misi společnosti Člověk v tísní v Namibii.

Zázračné dítě, které zlobí

Mladé autorce se podařilo v Polsku vyvolat mimořádné emoce nejen u čtenářů. Přiměla dokonce několik literárních kritiků psát ve verších. Jednoduchých.

JOANNA DERDOWSKA

Jméno Doroty Masłowské (1983) od doby vydání její literární prvotiny *Červená a bílá* (Wojna polsko-ruska pod flagą biało-czerwoną, 2002; česky 2004) vešlo do diskusí vedených literárními kritiky i těmi, kteří se zajímají o současnou polskou literaturu. Místo o objevu v „literatuře“ je zde však vhodnější hovořit spíše o události na „literární scéně“, neboť Masłowská se chtě nechtě stala také velmi medializovanou postavou. Přestože autorka odmítá styk s bulvárními novinami, v mnoha rozhovorech je tematizován spíše její nezvykle brzký debut a osobní životní volby než její samotná literární tvorba. I když už jí novináři přestali během rozhovorů dávat dobré rady do života, stále u nich ještě doznívá přílišný zájem o její prudký vstup do světa literární elity.

O nepochybném tržním úspěchu Masłowské svědčí ohromující počet v Polsku prodaných výtisků *Červené a bílé*, která se tam bleskově stala bestsellerem. Na začátek roku 2008 se už také připravuje filmová verze této knihy v režii Jana Jakuba Kolského, kterého u nás můžeme znát díky filmům *Janek Vodnář* nebo *Daleko od okna*. Bylo realizováno i několik divadelních adaptací obou jejích románů. Přestože, jak sama tvrdí, psát dramata neumí a četla jich předtím „tak asi pět“, když obdržela nabídku k napsání scénáře pro divadlo Rozmaitości ve Varšavě, scénář *Dvojice rumunských chudáků, kteří mluví polsky* (Dwoje biednych Rumunów mówiących po

polsku, 2003) napsala obratem a více než čtyřhodinové představení slavilo u diváků a recenzentů velký úspěch. Poslední knihou *Královnina šavle* (Paw królowej, 2005) byla kritika z velké části také nadšena a porota jedné z nejprestižnějších polských literárních cen Nike jí minulý rok udělila první místo. Kladnou odezvu získala především neotřelá rytmiická a rýmovaná forma textu, vtipně spojená s hrubým jazykem ulice a prostřednictvím karikovaných postav svérázně zesměšňující polské komplexy a nedokonalou realitu.

Nechybějí však ani nepříznivé ohlasy. Autorka si ovšem už proti nim vypracovala vyzkoušené asekurační metody: ironizování vlastní tvorby a preventivní výsměch budoucím kritikům v rámci románového děje poněkud připomíná strategii Michala Viewegha. Publicisté, kteří tuto zábranu zdolají, vytýkají textům Masłowské zejména plochou tematiku, nedopracované postavy, nedostatek epických nápadů a hlubší metafyzické reflexe. Někteří přirovnávají její texty k hip hopu či jeho polské odrůdě – hip hop polo (označení vzniklé ze zkomoleniny názvu hip hopu a pokleslého hudebního žánru disco-polo), což se rovná výtce komercializace původně výbojné vzpoury. Někteří už samotné pokusy o takovou vzpouru a kritiku společnosti odsuzují jako nepatřičný beatnický anachronismus a jiní je rovnou zamítají jako naprostý grafo-manský blábol. Mimořádný druh kritiky vyvo-

lal samotný jazykový styl *Královniny šavle*. Inicioval totiž vznik vlny kratších nebo delších textů parodujících originál buďto v literární podobě nebo ve formě recenzí, které několik kritiků napsalo ve stejně jednoduchých verších, aby světu ukázali, že to vlastně žádné velké umění není. Jedno je ale jisté: Masłowská a její knihy v Polsku stále vyvolávají emoce.

Fenomén Masłowské je o to poutavější, že autorka zesměšňuje a pranýřuje svět, jehož se stala sama součástí. Dobírá si mediální smetánku, do jejíchž řad údajně odmítá natrvalo vstoupit, ale která – zdá se – navzdory tomu o ni stále pečuje. Lze se přitom o to, jestli jde o překvapivý paradox, nebo naopak obvyklý průběh nenadálé kariéry – veškeré pokusy o vypořádání se s mediální existencí a nesouhlas s často nechutným průběhem získávání uznání (a to nejen mezi umělci a novináři) budou stejně nakonec týmiž médii přežvýkány, stráveny a prodány. Texty Masłowské rozhodně nejsou pouhým žvástem uměle vytvořené hvězdičky varšavských literárních salonů. I díky tomu, že na rozdíl od mnoha ostatních takto současně vytvářených děl čtenář nemá při četbě *Královniny šavle* pocit trapnosti, ale docela dobře se baví humorným, vystižným a ironickým pastišem popkultury a mediálně nafukovacího světa, který autorka s neklamným nadáním vybudovala.

Autorka je doktorandka Ústavu české literatury a literární vědy FF UK.

Dorota Masłowska. Foto Zdeněk Rerych, 2004

Dorotina šavle

S Dorotou Masłowskou nejen o jejím druhém románu

WOJTEK STASZEWSKI

Vracíte se na literární scénu Královninou šavlí tři roky poté, co jste napsala Červenou a bílou. Hledala jste téma na novou knihu dlouho? Já tedy nevím, ale téma se podle mě nehledá, téma je všude kolem tebe, jako obyčejná kopřiva, člověk jako autor hledá spíš formu, která to všechno dokáže postihnout. Já prostě nikdy nenapíšu: „Šel po ulici. Smrákalo se“, protože bych usnula nad klávesnicí. Musím mít nějakou formální výzvu. Červená a bílá měla de facto dokonalou formu, všichni tím byli unesení a existovalo riziko, že už kvůli tomu nikdy nic nenapíšu jinak. Ale vlastně je to, jako když pořád dokola vyprávíš jeden vtip, nejdřív ti přijde hrozně vtipnej, a potom čím dál tím miň. A jednoho dne nastane osvětlení. Vždycky jsem chtěla napsat nějakou písničku, ale pořád je to pro mě literárně omezující forma, má příliš málo slov. Tak jsem si řekla, proč z ní neudělat prozaický text?

Královnina šavle pojednává hlavně o povrchnosti a britkosti popkultury... Já mám pocit, že v případě popkultury jde o celý svět, který je paralelní se světem skutečným, všechno je v něm stlačené a zmačkané do rozměru papírku, na kterém si jako v časopise s TV programem můžeš přečíst stručný děj filmu Hamlet. Já jsem totiž na vlastní kůži zažila stručný obsah sebe samé, viděla jsem se v časopise společně s Jenifer Lopeзовou, a ať mi nikdo netvrdí, že to není ohromující zážitek. Musela jsem si to nějak odůvodnit, a bohužel k tomu nemám jiné prostředky než psaní. Kdybych uměla vyřezávat z kartonu, vystříhla bych si to z kartonu. Jak se asi cítí maloměstská slípka, která najednou vyrazí do velkoměsta Varšavy, do královny polských měst, kde jí všichni zničehonic líbají ruce?

Jako princezna? Jako by se dostala dovnitř televize: proboha, co se stalo? To nejspíš nejsem já. Zpočátku je omámená, načež jí zůstane melancholie. Zřejmě jsem viděla, že Dorota Masłowska je kartonová postavička, která slouží jako terč. Já si tu žiju nějaký svůj život, který je silně neromantický – hrabu se na smetišti, vařím brambory na sporáku a jezdím na skládačce bez přehazovačky, jenže paralelně se mnou existuje ještě jedna postava s identickým jménem, která je stejnou individualitou asi jako fotbalové družstvo. Jednou křičí: „Ty vole, červená karta!“ a podruhé zase: „Co to meleš! Jaká karta?“

Kdy jste si všimla, že jste se stala součástí showbusinessu? Až když jsem se oprostila od večírků a líbání rukou, vyhodila jsem starý telefon, na který mi volali, abych se vyjádřila k volbě nového šéfa TVP [Polské televize – pozn. překl.], a řekla si, proč to nechci, teprve poté jsem si uvědomila hloubku svého prokletí.

Prokletí? Kdysi jsem náhodou nahlédla do časopisu Metro, který je pro intelektuálně úspěchané lidi, a co nevidím na obálce? Dorota Masłowska je těhotná. A hned vedle se rozvádí Pamela Andersonová, Jenifer Lopezová si nechala zamrazit dělohu a vedle nich jsem já, nebo alespoň někdo, kdo je mi děsně podobný. To je hrozně divný pocit, v tu chvíli máš chuť si rozdrápat obličej a nalepit si místo něj nějaký nový. To je paranoia. Debilové si vytírají hubu tvým jménem.

V Královnině šavli citujete média, která vám volají: „Copak jim na téma internetu a terorismu odpovíš, a co kdyby k tobě na návštěvu přišli andělé, najednou by se vrátili tví sousedé a chtěli by se s nima pomilovat?“ Anebo: „Už jsi získal všechny kódy, už jsi vyhrál všechny kupóny, užs byl uvnitř Dody Elektrody?“ Protože se ze mě stala část popkultury, úplně stejná jako všechny ty zpěvačky na baterky, které zpívají: Miluju tě, miluju tě, dobří holubi se vracejí, a vůbec nevíš, jestli nejsou určení jejich oblíbenému vizážistovi, kdežto já, když píšu, tak se vztekám. Brečím, šílím, všechno to děsně prožívám, rvu si vlasy. Je to poměrně zajímavá lyrická situace, protože jsem zároveň vně i uvnitř těch sraček: poslouchám písničky v rádiu a nevěřím svým vlastním uším, jak někdo vůbec může poskládat slova do tak dokonale banálních hesel. A zároveň jsem jejich nedílnou součástí. Média jsou jako kloaka, pohltí všechno, ale nazpátek se nedostane nic, jsou jako strojek na maso.

Jak jste žila po Červené a bílé? Jak jsem žila? Jasně, že jsem trochu blbnula, celou dobu jsem pařila, vstávala v pět odpoledne, vykašlala se na školu, protože jsem neměla čas chodit na přednášky. Nedělala jsem nic. Když jsem si ve čtyři ráno vzpomněla, že mám skvělý rakety na badminton, šla jsem si ven zahrát. Kdysi jsem strávila celou noc tím, že jsem šla na druhý konec Gdaňsku do non-stop baru, protože jsme dostali chuť na knedlíky, jenže než jsme tam došli, chuť nás přešla. Den před přijímačkami na novou školu jsem volala mamce, že na ně asi nepůjdu, že budu sedět doma a číst si. A ona mi na to odpověděla, abych se uklidnila a šla tam, protože jinak vždycky budu mít ve svém životopise napsané, že jsem z Wejherova. A musím uznat, že tehdy měla pravdu. Studuju fajin obor, který je pro mě dost zásadní. Po porodu jsem se musela hrozně moc přemlouvat k tomu, abych chodila na přednášky.

A potom jste se přestěhovala do Varšavy, o které píšete v Královnině šavli. Varšava je podle mě divná a anuvující. Je to industriální město, všechno je tu rychlé, všechno dýchá, pospíchá, den je tu o polovinu kratší než kdekoli jinde, všichni chodí shrbení. Já ale už rok bydlím na Praze [jedna z varšavských čtvrtí – pozn. překl.], tam panuje trochu jiná atmosféra, je to tam jako na vesnici uprostřed velkoměsta. Lidé tam postávají, povídají si, nikam nespěchají, protože nemají kam. Občas je to docela dobré psycho. Jednou v zimě večer jsem jela domů na kole a na zemi se povaloval nějaký chlápek. Takže jsem sesedla, podala mu ruku a řekla, ať vstane, že mu chci pomoci. A on mi ještě vynadal, že vstávat nechce, že si chce odpočinout. V zimě v krámě postávají opilci u topení, nahřívají si zadky, nikdo je nevyhání a ještě dostanou zbytky. V centru si tohle nedokážu představit, tam tihle lidi kazí pověst a navíc smrdí.

Společenská hierarchie je vidět i ve vaší poslední knize. Na Praze bydlí totiž hodně bohatí lidi, kteří žijí v těsném sousedství s naprostými chudáky. Je tam spousta sídlišť s ochrankou, s domovními zvonky, živými ploty a s ostnatými dráty. Tihle lidi přijedou domů, automaticky si otevrou vrata a okamžitě je za sebou zavrou. Takováhle ghetta. A já píšu o tom, že netoužím bydlet se zmrdoma na hlídaném

sídlíšti, protože se nechci izolovat od opravdového života... Vždycky mě dostávají novinové letáky: nové sídliště Radost a Štěstí, nádherné byty s ochranou proti zlu. A vykonstruovaní lidi se procházejí po vykonstruovaných ulicích. A tady se podívám z okna a vidím, jak někdo upadl, někdo se přehrabuje v kontejneru, děti sledují pohlavní styk na houpačce, tamhle jde kluk s lukem a v ruce nese mrtvého holuba. Za oknem se rozjízdí parodie zábavního parku, zrezivělé dráty, gumy, trocha asfaltu, čistá a extatická britkost světa. A to se mi líbí.

Váš hrdina Stanislav Retro bydlí na hlídaném sídlíšti a chce se stát Švédem. Tady se vysmívám jistému genetickému pohrdání, které v sobě mají Poláci zakořeněné. Že totiž všude existují teplé země, kde je všechno hrozně fajn, jenom my jsme ty brambory, co hnijí ve sklepech. Lidi chtějí, aby bylo všude čisto, aby bylo všechno čerstvé jako v reklamě na sýry, aby takové ošklivé věci jako hovno nebo čůrání neexistovaly. Aby tu bylo Švédsko. A na poličkách chtějí mít jenom prázdné obaly od knih jako v IKEA. Standa sní o švédském dobru. Protože lidi, kteří mají takový pěkný nábytek a takové zajímavé obaly od knížek, nemůžou být přece špatní.

Standa je docela loser. Na Švéda rozhodně nemá, spíš by se hodil na Rusa v Červené a bílé. On nemá žádnou státní příslušnost. Mohl by být kýmkoli, jen kdyby se naučil anglicky.

Ve městě zvaném Budapešť jste kdysi dávno vyslovila definici Evropy. Jo, jasně, řekla jsem, že to je místo, kde všichni mluví anglicky. Moje angličtina je na úrovni popových písniček: „come on me“, „let me please“, „touch my heart“, a je jedno, že to nic neznamená, hlavně když to dobře zní. Takováhle minimální znalost jazyka ti odkryje jeho nové možnosti. Jsi jako přerostlé dítě, které musí nazývat všechno pěkně od začátku.

Stejně jako prodavačka Kateřina Lepová, která, kdykoli spatří Stanislava Retro, hledá anglická slovíčka? Odkud se ve vás bere taková zlomyslnost? Jako dítě jsem měla pocit, že angličtina je krásný jazyk. A když jsem se potom dozvěděla, že „made in Poland“ znamená „vyroběno v Polsku“, zažila jsem nefalšovaný nervový šok. „Poland“ znělo tak pěkně. A copak takové pěkné slovo může označovat Polsko?

A jak vás změnilo narození dcery? Z náctileté autorky se stala spisovatelka-matka. Když se ti narodí dítě, proces uzemnění se zvětší tak o sto procent. Dřív jsem měla pocit, jako bych sem přiletěla odněkud z vesmíru, děšnej trapas, svět je plnej magorů, nazdar, já zase mizím. Teď to mám ale jinak: přivedla jsem na svět někoho tak čistého a jsem pro něj hlavním zprostředkovatelem tohoto světa, což znamená, že musím být mnohem víc jeho součástí. A jakmile píšu, nechci se tu na to vykašlat a jen tak odejít.

A vaše dítě... Nechci o tom mluvit. Moje dcera je dokonale krásná, má kolem hlavy prstýnky jako Ježíšek nebo andílek, ale nebudu o tom mluvit, je to pro mě příliš hezké, dobré a posvátné téma, než aby se potom válelo v kontejnerech a na skladech vedle literárního braku.

Jak vznikl titul Královnina šavle? [Polsky se kniha jmenuje Paw królowej, což v doslovném překladu znamená Královnin páv, ve smyslu přeneseném pak Královniny blitky – pozn. překl.] Doma mi tak říká můj přítel, který toto oslovení vymyslel, a občas mě tak oslovuje dokonce i moje mamka, což je ovšem dost komické, protože já jsem spíš pravý opak královny. A Královnina šavle není kniha o vrbách a květinách, já jsem ji chtěla pojmenovat natolik odpudivě, aby ten, kdo si přečetl ve Faktu [polský bulvární deník – pozn. překl.], že můj kamarád rozbil sklo, a proto si chce koupit moji knížku, už předem věděl, že se mu nebude líbit.

Knihu je obtížné číst, protože je psaná ve stylu rapu, má rytmus a rýmuje se... Pro mnoho lidí je pravděpodobně nestraavitelná, ale já osobně jsem si vždycky takovou knihu chtěla přečíst. Mám ráda barokní variace, líbí se mi, když ti kniha mění mozek a styl myšlení. Nikdy jsem nenapsala dobrou báseň, protože se zajímám o epiku. Ale v Šavli jde o epiku ve verších.

Když jsem text četl, měl jsem pocit, jako kdyby mi ho mírně hysterickým tónem zpívali Wienio, Pele nebo Peja [polští hiphopeři a rappeři – pozn. překl.]. Takové asociace jsou nejspíš správné, ale na druhé straně, MC Doris si ze svého freestylu dělá strandu, znehodnocuje ho, samotné téma je přece naprosto nehiphopové, jde o pastiš. Kdo dneska rapuje o Svědcích Jehovových? No, a navíc MC Doris vyváří ty své flašky a je absolutním opakem hustýho rappera v bundičce FUBU [skate shop – pozn. překl.], takže se jenom modlím, aby mi nikdo neřekl, že tohle není žádný hip hop, protože to bych se asi studem propadla. Takže ve finále je to tak, že tam nejsou žádní frajirci, jsou tam prodavačky, zpěváci, manažeři, ženy s dětmi, mediální kariéra a patriarchální kultura.

Básnířka Anna Navátá si na zádech dělá šibenice s iniciálami PK na protest proti patriarchální kultuře. Proč? Nejspíš proto, že je hloupá. Žijeme v patriarchální kultuře a občas v televizi nějaký buran prohlásí, že ženy patří do kurníku, kde mají snášet vejce. V tu chvíli zvednou ženy hlavy od lakování nehtů a začínají se ozývat: ale kdepak, my chceme kursy angličtiny, my taky něco umíme. Anna Navátá je to samé, na bedrech má šibenici a chce si koupit bokovky, aby bylo to její sexy tetování vidět. I když to není moc normální, když si uvědomíš, že už odmala sedíš u televize a vidíš, že muž je člověk a žena je jakousi jeho odchylkou – máme stovku Šmoulů a jednu Šmoulínku! Šmoulové mají různé vlastnosti a Šmoulínka je blondýnka a má pantofle. Svět patří mužům, a jakmile jsi žena, máš hned dvojího nepřítele – máš proti sobě jak muže, tak i ženy.

A když jste muž, tak to tak není? Když jsi muž, tak jsi za vodou, už od začátku máš lepší pozici, protože všechno je na svém místě. Jenže jakmile jsi žena a hlásíš se o slovo, můžeš si být jistý, že hned uslyšíš, že máš vousy, jsi ošklivá a sexuálně nevyžítá. A diskuze bude tímhle silným argumentem u konce.

Rozhovor vyšel v polském deníku Gazeta Wyborcza (v příloze Wysokie Obcasy). Vybrala a přeložila Bára Gregorová.

Ať dýdžej nebalí gramce

Pokračování ze s. 1

Jede MC Doris a zapšklost ji trápí: proč ses jenom na tu prokletou Pragu stěhovala, abys potom pohledů lhostejné květy na ty ubohé oltáře obětovala, hybné krajinky patologie, jako lampa, která vypadá jak vodopády, všude jenom lidských citů parodie, jede, jede a myšlenky jdou do háje, a jako na potvoru vidí u domu číslo pět, jak alkoholickéj opar, jak pouliční nešvar lomcuje se sousedem Vojtou, co připomíná tasemnici, žaludek visí mu z nohou, a proudy elektrický alkohol z těla ven vedou, hola, země volá, gravitace plný mraky, šnůrujou po něm neurvalý, záhadný vlaky, záhrobní bůžci držej ho za holeň, krom toho, že se jak tonoucí břitvy chytá za pouliční lampy, za dopravní značky a u baráků jde do kolen.

Penis, penis, cecky a pochva, řekla si, jen ať se jí žaluzie na očích udělaj, páč víka se jí neustále otvíraj, náladu dobrou jí furt před jejím domem davy patologie společenský kazí, mohli by už přestat s tím alkoholismem věčným, poštvat proti sobě činžáky a všechno kolem, postavit zeď a nechat lidi na pokoji, hned teď, říká si: penis, a pochva, jak dlouho jen to holka vnímavá může

vydržet, každéj den to samý, patologie a tv set, MC Doris gestem rozhodným závěsy zatáhne, i když je to, mám takovej pocit, totálně marný, kde se vzala tahle vášeň k negativním činům u Doroty Masłowský, na černobílý omalovánky, byteček pro čtyři ve čtvrti Praga Ochota, když tu se najednou v hloubi duše sama rozhodne: s turpistickou fascinací, s ošklivostí a zálibou ve světě negací je konec, svět má pouze temnej rámec, kolik ještě negativních stran existence hledat mám? Vlastní krví pojit psychický chmáry, ale vo to tedka nejde, z mysli lehce sejde, jenže to vlastně vůbec není zajímavý, jak se pan Vojtek ulicí plazí a světlem neonu non stopu na Jagelon-ský je zfatamorganizován, každéj den se dějou takovýhle storky, každéj den večer před krámem vocásek netrpělivě na vysněný štěstí stojí, stojej tam chóry, každéj tu svou mele, každéj neustále vopakuje: „napil sem se, pak jsem spadnul, pak se zvednul a šel dál. Nabil jsem si, pak jsem usnul, pak se zvednul, zas se napil, a potom přišel Vojtek“, detaily jsou divný a nejasný, všechny na jedno brdo, jak jen dlouho se tím můžeš zabíjet, že Bůh si nechce nehty mejdlem umejvat?

No jen řekni, MC Doris, s cynismem a pesimismem, s tím je dneska konec, je čas na podružný city a současný reality afirmaci, pryč je špatný hodnocení, konec kritiky negativní, a taky neoprávněnýho ukřivdění za pomoci mlžnýho dění, jen si vodjed do Afriky a uvidíš, co znamená, když ti život špína a nemoci zničí, styky anální jsou děsně brutální, to ti teda řeknu, že je dobrý, když svý slovo držíš, a ne že jenom kundou kundou kurvíš, protože nic jinýho říct ani neumíš, no jen to příznej, MC Doris, banalit se bojíš, dobrejch slov, vo co jen ti holka jde, podívat se jednou veselej, copak to bolí, podívat se jednou veselej, copak ti to škodí?

Jasně, že bys uměla mnohem lepší svět vymyslet, to ti nikdo nebere, ale chudák Bůh, tomu se to nepovedlo. Jasně, že bys to udělala líp, a že vo tom víš, tak proč jenom osoby starší trápíš, no řekni, MC Doris. Jenom jednou stránku světlou světa zahlídnout, stín existuje, takže světlo tu taky musí bejt. Kde je? Jenom jednou stránku světlou světa zahlídnout a stín do světa tmavýho promítnout.

—

Prosinec, rok dva tisíce čtvrtý, město Varšava, stát polský Polsko, co se to děje? – ptá se Kateřina Lepová sama sebe víc a víc, upravuje hbitě polohu svých zřítelnic, copak tu chtějí ti dva blížící se od policie pánové? Ať už je to cokoli, tak nevím nic, nic, a i kdyby, nic jim nepovím, já nemám nic s ničím společného, respektive o nic mi nejde, nic, já nic o ničem nevím, nic mi do toho není a nic nepovím, nic neviděla jsem, leč měla podívanou na opačnou stranu, potulovali se tu dva týpci nějací? Možná, možná ano, ale můj zrak byl v tu chvíli směrem k pečivu přikováno, penis v pochvě. V tu chvíli se Kateřina zalíbila Adamovi, dobrý roští a v pupíku má piercing, dlouhý vlasy a to se mu na ženách líbí, brejvečir nazdar dobrej den, polská policie, chtěli byzme vás tady se spolukolegou pozatýkat, ha ha, to byl takovej veselej fórek, kozy v pochvě, prosil bych dvě koblihy tady pro mě a mýho spolukolegu, my dostali jsme důležitý hlášení tady opodál, rád bych něco slupnul a kolega by si taky s chutí dal. Zalíbila se Kateřina Adamovi. Ve svý podstatě je totiž každéj z nás opuštěn a do svý vnitřní Częstochowy sám a sám vlečen, i přes rozjásanej rozjuchanej dav, s buketem kytky zvadlejch růží zeleniny buloňský v dlaních,

Za autorku vybrali jsme dívku pěknou a poměrně vysokou, aby tato kniha čtenáře jakkoli zajímala a zaujala. Laila Halilová: Bez názvu, 2006. Foto z knihy 36 EXP, Riga 2006

Dorota Masłowska

Tato píseň vznikla za Evropské Unie peníze, na jejím vzniku a propagaci taktéž participovaly „Fakt“, „Supereexpress“, „Viva“ a Polská Televize. Laila Halilová: Bez názvu, 2006. Foto z knihy 36 EXP, Riga 2006

kdysi kočku míval, ale ten zpochvysyn kouty ochcával, smrdělo to a kdo by to chtěl uklízet, a nebylo to vo sexu, sex by se ještě v podstatě svým způsobem řešit dal, šlo vo lásku, vo dobro, vo existenci dobra ve světě. „A dneska tu u mě taky Retro Stanislaw nakupoval, to je ten z hitparády Rádía Zet...“, říká Kateřina. „A jasně, že jsme si s ním povídali jenom anglicky.“ „A na jaké důvody anglicky?“ ptá se Kořen Karel. „Nevím, myslím však, že jsem někde četla, že prý je to zednář.“ „Zednář nezednář, nebo doktor Pochévka, já jsem pan Adam, a já pan Karel.“ „A já bych chtěl nějakou jakože s víc polevou, a tady spolukolega spíš takovou pochvičku malou,“ no ale, to já, není problém, a tak dál, hezky se jim povídá, přestože houkačka zapnutá je svým nepokojným hlukem spíš překážka, když tu padne hláška: „hele, kotě, no tak pojď, už je šestý hodky půl, pod s náma, paní Káto, vyrazíme si spolu na město. Jak, nemůžu? Kdo nemůže?! Tohle je pan Adam, a já pan Karel, my jsme od policie a my ti tu hned něco můžeme, dovolí nedovolí, penis, kozy, penis pochva penis vejpůl, my tě tu klíďo zatkneme, my tě tu z fleku do auta narveme, a pánové na Brzeský promýšlej v klídku v počtu svým nadměrným problémy penis.“ Káta si v duchu spočítala, není to žádnéj kec, že zavření krámu o chvíli dřív nebude těžkej hřích, a než bys řekl švec, vzala ještě pár čerstvejch sušenek a taky housek, že na zem spadly, načež sní je a zapíše na dodák, aby potom nedostala sprdák, vod šefový přes pomyslněj rypák, protože sakra říkám to už po několikátý, ať prasknou vejpůl pesimismu a negativních stran reality mince, v naší hře už nebude druhá šance a žádnéj epilog, rychlej úsměv na foto, protože pak nás z hřiště vodvedou, a nazdar bazar, tohleto je hra bez druhý šance a bez epilogu, a nanejvýš můžeš za svejma blízkejma na chvílku

zaskočit ve stavu letným letným a vzbudit u toho velký haló, jenže nadšenců bude málo, lidi totiž zbožňujou, když jiný lidi mají tělo a gravitaci, i když jde o diskriminaci osob nežijících a mrtvejch a musí se proti ní bojovat, skvělej nápad na pro „Gazetu wyborcza“ akci, protože to, že nežiješ, vůbec neznamená, že jako seš horší, mrtvýmu ukaž toleranci, každej je jinej, ale všichni lidi bratry jsou, tak řekni „stop“ vosobama fyzickým vosob metafyzickéjch diskriminaci! Helou, dneska zaregistruj stránky reality světly, sbodem černejm myšlenkám, černejm nanukům, apokalipsám a vydavatelství Czarne nabídkám.

Nad marnostma marnosti tu vidíš, ty bys jistě lepší svět vymyslel, ale chudák Bůh to tak neuměl, nedovol, aby to bylo osobě starší líto. Objev dnes stránku světa světlou, je-li stín, musí bejt i světlo! Spatři dnes stránku světa světlou, stín je jen změna temnýho světla!

Prosinec, rok dva tisíce čtvrtý, možná, že bude čtenář šokován, ale tenhle příběh už končí, vidět lze pouze dohořívající město večera, světél obsesi, pouličních lamp žlutý žihadla, podívej, u řeky Visly policejní auto houká a stojí, realita pozitivní má stránku, poslouchá řvoucí houkačku v podivným zamyšlení aspirant Karel Kořen, jakýsi tramvaje, jakýsi věci, jakýsi jedou tu vlaky, kol kolem rozhlíží se po nějakých větvích a trní Grocińskej Adam, aby z nich mohl uplést kolo věnečku, tak moc si totiž oblíbil tamtu prodavačku, Kateřina celým jménem Lepová Káta, která se vohledně mejkapu a zvýraznění vobličejve ve zpětným zrcátku zkoumá právě, na svou dnešní příhodu se známým pop-star idolem Stanislavem už dávno zapomněla, vždycky pro ni byl jako vzduch,

možná že někdy na víkend pojede do bazénu, s tamtím Adamem? Simultánní svět, penis, pochva, Varšava, malej Péta Petříček, kterej kupoval koblížek na samým počátku, po bitce v krámu Naše Dítě na rohu s názvem neonu, přijde domů a zdá se mu sen z šedýho kartonu, do toho má věčně puštěnou bednu, a stará babka bonbóny si smaží z cukru a šedožlutý vody, maže chleba nivou, povídá si s panenkou – černochem, dírký v grepu hledá příčinu, jak jako špatně? Je špatný, že lidi žijou? Posílá Stanislaw Retro sms svý holce z čísla, který koupil v prodejně před chvílí: „Tady Stanislawův táta. Standu zabili.“

Tohle ještě není konec, to je spíš jakási nekonečnost, jasná jako facka, jasnou vidím dnes světa stranu, žádný kozy, žádný jejich kamarádky penis v pochvě, 100% světa aprobece, žádnéj omyl, žádná reklamace, žádnéj blbej penis, žádný kašpárce, ale hlavně ať dýdžej nebalí gramce, ještě je v dohledu, ještě je v dohledu jedna jistá osoba, podivným světlem z bytu nasvícená, ach, penis, kozy, pochva, to je přece MC Doris – Dorota Masłowska, co tam probůh v tenhle večer prosincovej na balkóně dělá, proč dala prostor svý persóně ve vlastní knize, co to je za kravinu? Co tam dělá? Stojí. Vedle ní záhadná bedýnka leží a ona vyndává z ní předměty ovoci podobný, kapesním nožíkem nebo háčkem do nich dělá otvůrek, dítko, co vedle ní stojí, nemluvně nebo nějakéj netvůrek, je asi její, co to sakra je? A taky tam nějaký samolepky lepí, cosi s lepidlem kutí, a ještě tam každou chvíli týpek chodí a pořád něco nosí, nějaký krabice a kartony, penis v pochvě. Prosinec. Varšava, rok dva tisíce čtyři, národnost Polská, ulice Jagelonská, pozitivní stranu světa spatřit, a je-li stín, pak i slunce musí někam patřit...

galerie

Laila Halilová (1975)

Statické fotografie lotyšské autorky odkazují na estetiku domácích amatérských snímků (centrální umístění osoby na sociálně vypovídajícím a zároveň neuměle estetizovaném pozadí) a umírněně je významově posunují – téměř nezbadatelnou asymetrií, důrazem na jakousi studenou, hranou intimitu. Kromě narativních črt Halilová vytváří bytová zátiší, jež jsou současnou obdobou konceptu švýcarské umělkyně Iren Stehli (A2 č. 23/2007), do téměř každého záběru řížských pokojíčků tu však leze houstnoucí infantilita (plyšáci, zvířata, pyžámka, pastelky). Halilová je precitlivělá na uzavřenost svých objektů a jejich domovů, dokáže vyhmátnout neukotvený lidský pohled s falešnou asertivitou namířený do studené čočky fotoaparátu. Odhaluje každé napodobování vzorů. Kritici nejčastěji píší o sociologickém rozměru jejího díla (rychlý přechod chudého Lotyšska do zóny Evropské unie, okaté přijetí mcdonaldizace v hlavním městě, nacionalismus), ale na to nemusíme brát ohled.

Vincenc Lichnovský

...Ještě jednou se pokusme vše shrnout. Nedostatečná orientace v ději ostatně ještě nic neznamená, o ničem nerozhoduje a nijak extra nepřekáží. Tato píseň vznikla za Evropské Unie peníze, na jejím vzniku a propagaci taktéž participovaly „Fakt“, „Supereexpress“, „Viva“ a Polská Televize. Obsahuje mnohé zlepšováky, které mají vytvářet intelektuální podmínky pro lidi mentálně chromé či vyšinuté z důvodů na sobě nezávislých a od sebe neodvislých. Naším cílem bylo pro každého srozumitelnou knihu zplodit, knihu, která se čte sama, nad kterou nemusíš se potit. Za autorku vybrali jsme dívku pěknou a poměrně vysokou, aby tato kniha čtenáře jakkoli zajímala a zaujala. Otvory v autorčině těle byly slepeny lepidlem Lancome do v těle otvorů. Proto také nemenstruuje, nepotí se a nemočí, díky čemuž je tato kniha ještě více srozumitelná a zajímavá. V ruce drží gumové mimiho „My Baby“ 153 zlotých. Kup ho a buď stejná jako ona. Tato kniha vznikla za Evropské Unie peníze. Klade si za cíl intelektuální integraci hloupých lidí v Polsku...

Z polského originálu Paw Królowej vybrala a přeložila Bára Gregorová.

Knihu vydá audionakladatelství Tympanum.

Thomas Bernhard
Mráz
Přeložil Radovan Charvát
Prostor 2007, 384 s.

Nejstarší román představuje Thomase Bernharda již v jeho úplnosti, ale přece jen v jiné, než jakou známe z pozdějších próz, v nichž se jeho psaní stává svého druhu minimalismem. Úporné a zároveň virtuózní „vědecké“ myšlení rozvíjející se z ústřední postavy, kterou toto myšlení přivádí k šílenství, sice dominuje textu, text sám se ale rozbíhá do dalších směrů a dává více prostoru pozorujícímu vypravěči i vedlejším postavám. Celková struktura vykazuje různorodější členění, výroky malíře, který v nehostinném prostředí horského městečka šíří skeptický obraz světa, ducha i duše, mají spíše ráz fragmentu než ucelené promluvy. Škoda, že takovému dílu nebylo dopřáno více redakční ostražitosti: epizodní kořalečník je v závěru omylem vydáván za kohosi jménem Schnapsbrenner, jinde chybí odsazení, které by naznačilo logický časový posun. Mráz, to je orgie nepřímé řeči, strhující kletba, která se přes svůj rozsah vystříhala přílišného vysvětlování, která dokumentárně a s příznačnou bezohledností ukazuje, co může způsobit izolace člověka do světa pojmů, v níž se „mozek změní v pouhý stroj“ na dės z možnosti a sebepozorování. – Hranice nesrozumitelnosti nezřídka připomíná básně Vladimíra Holana. Mráz však potírá spekulaci o příbuzném literárním démonu cynickými slovy, že „nic napsaného nesouhlasí“.

Jonáš Hájek

Philip Pullman
Zlatý kompas – Jeho temné esence
Přeložila Dominika Křestanová
Argo 2007, 394 s.

Ukrojit z vlny zájmu o Harryho Pottera a také z očekávané velkolepé podzimní premiéry filmové adaptace této knihy (název byl upraven podle toho filmového) se pokusilo nakladatelství Argo vydáním prvního dílu fantasy série Jeho temné esence. Poprvé u nás celá trilogie vyšla před pěti lety, tehdy však ve velmi nekvalitním překladu Jiřího Dolanského (jako Jeho šerá hmota). Tentokrát se úkolu chopila zkušená Dominika Křestanová a výsledkem je čtivý a napínavý román, jehož četbou si mnozí fanoušci tohoto typu literatury mohou ukrátit čas čekání na překlad posledního Pottera. Nejde ale o žádné druhořadé čtení – Pullman ve své trilogii propojuje různé paralelní světy (tento díl se odehrává ve světě podobném tomu našemu, lidé tu však mají své zvířecí daemony, bez nichž nedokážou žít) a rafinovaně si hraje s pojmy dobro a zlo (čtenář stejně jako hrdinka do poslední strany netuší, na čí straně kdo stojí). Autor navíc příběh vrství tak, že jedna ze základních zápletek se rozuzlí již v polovině knihy a dále se rozvíjí jiná, lehce načrtnutá na jejím začátku. Pullmanův román si prostě s Potterem nezádá, a vzhledem k tomu, že vyšel v roce 1995, můžeme těžko mluvit o plagiátu. Jeho temné esence tak jsou dalším literárním dílem, které může číst jak dospívající, tak i dospělý člověk.

Jiří G. Růžicka

Brian M. Fagan
Malá doba ledová – Jak klima formovalo dějiny v letech 1300–1850
Přeložil Pavel Vereš
Academia 2007, 289 s.

Otázka, kolik faktorů může ovlivnit období, jímž se historiograficky zabýváme, je snadnější než odpověď na ni, neboť vždy můžeme z téměř nekonečného přediva determinant vybrat jen omezený počet. Úkol o to obtížnější, pohybujeme-li se na půdě komparativní metody. Brian Fagan se zaměřil na klima nejen jako na antropogenní faktor, ale jako na zprostředkovaně působící sílu, kterou už bychom dnes nenazvali determinantou. Historikové klimatu to mají ještě těžší než jejich kolegové z jiných oblastí. Jeden z důvodů je velmi prostý: meteorologická a klimatická data jsou zaznamenávána – a to ještě jen v euroatlantické oblasti – zhruba dvě stě let. Čím dále do minulosti, tím jsou poznatky bližší dohadům, neboť například kronikářské zápisy jsou v tomto směru jen chabou oporou. Ale ani současnost, kdy jsou po ruce pozorovaná data, není nijak snadné pro historika klimatu pochopit, neboť kolísání klimatických změn osciluje spíše v řádu měsíců než roků a navíc se mění místo od místa. Historii klimatu tedy teprve čeká zvědečtení. Přesto je Faganova kniha poutavým čtením. Když v roce 1939 poprvé použil glaciolog François Matthes výraz malá doba ledová, patrně netušil, že se ho tak vehementně chopí historikové. Je jen škoda, že výborný překlad Pavla Vereše je shozen nepečlivou redakční prací Michaely Brožkové – například o číslo posunutý poznámkový aparát ztěžuje orientaci v systému odkazů.

Michal Janata

Milan Pokorný
Románová epopej v žánrových a meziliterárních souvislostech
Academia 2007, 168 s.

Pozoruhodná monografie se zabývá románovou epopejí z hlediska druhově žánrového a komparatistického, přičemž se ve střední části zaměřuje na slovenské autory 50. až 70. let 20. století, kteří vytvořili díla s rysy románové epopeje. První část se věnuje vymezení žánru a pojmu románová epopej či vztahu eposu a románu, resp. románu a románové epopeje. Jako ústřední díla tohoto žánru jsou uvedeny Vojna a mír a Tichý Don. Autor nabízí také vysvětlení pojmu románová epopej, jak se objevuje v různých slovnících a encyklopediích. V druhé části se podrobně zabývá zejména trilogií Vladimíra Mináče Generácia a dále romány Život bez konca Františka Švantnera či Hromový zub Alfonze Bednára. Zatímco Slováci měli v druhé vlně válečné prózy od konce 50. let epopej Generácia a další rozsáhlé prózy, Češi dávali přednost rozsahem mnohem menším dílům. Poslední oddíl Románová epopej v meziliterárních souvislostech připomíná např. trilogii Marie Pujmanové Lidé na křižovatce, Hra s ohněm a Život proti smrti ve srovnání s Mináčovou trilogií a také i v Česku populární (jistě i díky Jakubiskovu filmu) diologii Petra Jaroše Tisícročná včela a Nemé ucho, hluché oko. Kniha je i zamyšlením nad tehdy logickou provázaností slovenské a české literatury. Svým záběrem a objevností může oslovit mnohé zájemce o literární dějiny a teorii.

Milan Valden

Robert Merle
V rozpuku mládí – Dědictví otců 2
Přeložil Miroslav Drápal
Mladá fronta 2006, 451 s.

Druhý díl velkolepého románového cyklu Dědictví otců (české vydání má dohromady 3200 stran) sleduje dospívání mladého šlechtice Petra ze Sioraku. Hlavní hrdina je v archaicky laděném vypravování (skvělý překlad Miroslava Drápa) popisován jako vychytralý mladík, který vtípem a rozumem vytěží z každé situace pro svou osobu to nejlepší. V úvodní scéně příběhu lstí oklame lupiče, a zajistí si tak náklonnost mocného muže, který je mu nápomocen při příjezdu do malého městečka Montpellier. Pouť za účelem studia lékařství podniká spolu s bratrem, který svou mlčenlivostí a morálními zábrany tvoří jakýsi protipól k nespoutané a hýřivé povaze hlavního hrdiny. Celý příběh se odehrává v době vyhořelého sporu mezi katolíky a hugenoty, a tak čtenáře nepřekvapí scény tajných obřadů a důmyslných lstí jako obrana proti inkvizici. Zmíněna je zde i mladá šlechtična, která je do žaláře zavřena jen za to, že odmítla pojmout vepřové maso, čímž vzbudila podezření z hugenotského vyznání, a protože nedoznala svou vinu, byla podrobena mučení (zápletka Formanova filmu Goyovy přízraky). Spíše než náboženské problémy řeší Petr a jeho bratr zákruty milostných vztahů, které jsou představovány s živočišnou barvitostí tak často, že čtenář může usuzovat na značnou zhýralost svých předků. Je ale bezpochyby osvěžující vstoupit do světa hostinců, pitek a baculatých služek, obzvláště takhle v létě.

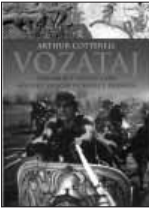
Zuzana Malá

Peter Bichsel
Povídání pro děti
Přeložila Petra Koryčánková, ilustroval Fero Lipták
Host 2006, 70 s.

Soubor vyprávění Švýcara Petera Bichsela k nám doputoval v českém překladu dlouho po svém vydání (1969). Kniha byla oceňována kritikou, získala prémii Německé výroční ceny pro mládež (Deutsche Jugendbuchpreis) a byla přeložena do řady jazyků. Můžeme se ptát, co je na ní tak neobvyklého kromě toho, že se dá obtížně zařadit do poetologických škatulek. Bichsel je často nazýván mistrem krátkých textů, což sedí i na tento soubor. Jeden z nich začíná slovy: „Mám ten příběh od jednoho muže, co vypráví příběhy. Mockrát jsem mu říkal, že jeho příběhu nevěřím.“ „Lžete,“ říkal jsem mu, „vymýšlíte si, fantazírujete, podvádíte.““ Autor záměrně prozrazuje vypravěčský způsob: je jím pochybovačství o věčných pravdách, hravost a jazyková nápaditost. Hrdinové, dá-li se to tak říct, jsou převážně muži a starci, kteří vybočují z „normálního“ života. Jejich devízou je vzpoura, která se odehrává v tichosti: nechtějí často už nic od života, odevzdávají se samotě a učí se čínsky, pochybují o objevení Ameriky, mění svévolně významy slov anebo vynalézají vynalezené. Smutkem a zároveň průzračnou fantazií je nabit příběh Zachar nechává pozdravovat, který vypravěč rozvinul ze vzpomínky na jednu větu svého děda z raného dětství. Překlad Petry Koryčánkové byl nominován na Zlatou stuhu 2006, kniha je skvostně vypravena expresivně pojatými malbami Fera Liptáka a stala se událostí překladové literatury pro mládež.

Jana Čeňková

Arthur Cotterell
Vozataj
Přeložil Gerik Císař
BB art 2006, 384 s.

Arthur Cotterell, rektor Kingstonské koleje, splatil dluh literatury s válečnou tematikou všem čtenářům, kteří čekali, až bude řádně probádána i oblast jedné z nejstarších válečných technik. Autor k zmapování bojových vozů přistoupil pečlivě, samotná příprava a psaní zabraly deset let. Vzhledem k jeho inklinaci k starověkým dějinám se nelze divit, že publikace Vozataj je nahuštěná fakty z dob antiky, starověké Číny, Indie. Cotterell, byt píše o válkách, rozšiřuje téma i o kulturní kontext, propojení s náboženstvím a mýty a v neposlední řadě i o všední život obyvatel. Kniha je sice spíše faktografická než strhující (jak slibuje přebal), avšak čte se i přes svoji odbornost dobře. Svůj podíl na tom má bezpochyby dobře promyšlená struktura, která krok po kroku čtenáře seznamuje se vznikem válečných vozů, s jejich uplatněním v boji (a to v různých říších a dobách), také technologií, a následně se pokouší přinést odpověď na jejich postupný zánik, respektive přesah do kultury, zábavy a sportu. Knihu doprovázejí desítky ilustrací, náčrtů a map.

Lukáš Gregor

Třetí letošní číslo filosofické revue se věnuje Janu Patočkovu. Na začátku souboru textů se setkáváme s vhodně vybraným a dosud v úplnosti nepublikovaným Patočkovým textem O dvojím způsobu filosofování. Prvním typem je tu myšlena subjektivní filosofie, kdy filosof kierkegaardovsky vychází ze své vlastní existence a odtud, ze středu sebe sama se snaží zachytit (třeba i nesystematicky) celek života. Druhým typem je univerzální filosofie, která je nesena teoretickou snahou o uchopení celku. Patočka zjevně straní subjektivnímu přístupu spojenému se sebepochopením. Výstižný portrét načrtl německý filosof W. Biemel. Patočka je v něm zobrazen nejen ve své filosofické hloubce a encyklopedických znalostech, ale také jako člověk přátelský a spolehlivý, vždy odevzdáný pravdě a rozumu. Radim Palouš, Patočkův žák, ve svém příspěvku vyzdvihuje filosofovu otevřenost, která je s to vhlédnout „do jádra toho, co jest“. Patočka byl vlastně také myslitel krize světa, a tak se promýšlení problémů s epochálním filosofem hodí i nám v období, kdy se vyrovnáváme s globalizací. E. Kohák a J. Zouhar se konečně zamýšlejí nad Patočkovou filosofií dějin, probírají zejména jeho celoživotní vztah k T. G. Masarykovi.

Jiří Olšovský

Aleš Zach
Nakladatelské Kladno
– z dějin kladenské knižní kultury
 Středověká vědecká knihovna v Kladně 2007, 180 s.

Knihu je rozdělena na výkladovou část (Kladenský nakladatelský příběh), bibliografii Nakladatelská kladnensia a slovník Osobnosti nakladatelského Kladna (autoři Eva Wróblewská a Jiří Mika). Spolu s kvalitně reprodukováným výtvarným materiálem – knižními obálkami, ilustracemi, nakladatelskými a edičními značkami, dobovými snímky města a osobností – se skládají v promyšlený obraz života jednoho českého města v přesně ohraničeném časovém rozmezí od 70. let 19. století do konce 40. let 20. století, kdy se na dvě generace odmlčelo nejen svobodné nakladatelské podnikání. Zdaleka ne všechno, co kniha zaznamenává, odeznělo se svou dobou. Na některé tisky narazí návštěvník dnešních antikvariátů, například na svazky Spisů Rabíndranátha Thákura vydávaných J. Šnajdrem. Spis jiného kladenského nakladatele, sládka Otakara Zachara, Z dějin spiritismu v minulosti s výzdobou Josefa Váchala z roku 1914, se dočkal nedávno reedice. Výraznou kapitolu do dějin nakladatelského Kladna vepsalo Nakladatelství mladých Petra Paška z let 1941–48, jež za války spolupracovalo s členy Skupiny Ra a po letech ožilo v exilu (v curyšském nakladatelství Konfrontace, které reeditovalo dva tituly). Nejpersvědčivějším důkazem, že literární a knižní život v Kladně neodumřel, je ale tato kniha. Svou skladbou a vnějším vybavením by mohla sloužit jako vzor pro další publikace tohoto zaměření.

František Knopp

Alexandr Sergejevič Puškin
Bělkiny povídky
 Přeložil Bohumil Mathesius
 Garamond 2007, 234 s.

Pro další z řady dvojazyčných publikací sáhl editor k jistotě té nejklassičtější klasiky, a to jak z hlediska výběru autora, tak překladatele. Spojení A. S. Puškina a B. Mathesia prakticky nenese žádná rizika, slibuje zaručenou a mnohokrát potvrzenou kvalitu, kromě toho nabízí čtenářský zážitek, který ani v nejmenším neoslabuje doba, jež uplynula od vzniku těchto prozaických textů. Bělkiny povídky (1930) obsahují pět samostatných novel: Výstřel, Metelice, Majitel pohřebního ústavu, Staniční dozorce a Slečna selka, které před čtenáře stavějí obrazy lidských situací a typů. Spojnicí je jen postava stylizovaného vypravěče, jistého Ivana Petroviče Bělkina, o kterém se však toho čtenář příliš nedozví (s výjimkou stručného životopisu a ujištění, že většina jeho literárních prací skončila v nenávratnu). Hlavní role spočívá na bedrech protagonistů následujících textů. Zdaleka však nejde o prvoplánově realistické příběhy z ruského života, zejména v příběhu majitele pohřební služby je otázka reality zcela podružná a vlastně nepotřebná. Puškin sice vychází z pozice romantika, ale do svých povídek propašuje tu existenciální úvahu, onde sřízavý ironický úsudek. Nejsou to texty nikterak rozsáhlé, napsané však s bravurou velkého vypravěče, schopného využít nejen znalostí, ale především fantazie, s jejíž pomocí stále znova své čtenáře překvapuje.

Magdalena Wagnerová

odjinud

Digitální, plnotextovou a plnoobrazovou podobu časopisu **Karla Krause** *Die Fackel* (37 ročníků, 922 čísel od dubna 1899 do února 1936, celkem 24 500 stran) na DVD-ROM nabízí frankfurtská vydavatelsko-distribuční firma Zweitausendeins ve svém katalogu č. 208 (červenec–srpen 2007).

Brněnská konference o díle **Josefa Šafaříka** (1907–1992), autora *Sedmi listů Melinovi* (1948), posloužila Davidu Hanákovi jako podnět k srovnání Šafaříkova filosofického systému se systémem jiného filosofa – **Vladimíra Čermáka** (1929–2004), autora „monumentálního díla“ *Otázka demokracie* (1992–99). Výsledek srovnání publikoval Hanák v revui pro kritické myšlení *Distance* č. 4/2006.

Vzpomínkou na **Vaška Káňu** (1905–1985), „jediného opravdového socialistického realistu“, jenž se za tzv. normalizace zařadil mezi literáty-disidenty (byl postižen zákazem publikační činnosti), doprovodil **Ludvík Vaculík** v Literárních novinách č. 30/2007 celostránkovou ukázkou z Káňova autobiografického románu *Válkou narušení* (Čs. spisovatel 1951). – V následujícím čísle LtN **Josef Moník ml.**, čtenář **Vaculíkem** vybrané ukázky, uznale konstatoval, že „dnešní doba těžko vyprodukuje tak silný text“.

Medailon **Josefa Kainara** napsal do letošního 5. čísla časopisu *Český jazyk a literatura* **Bohuslav Hoffmann**.

Čtyři otázky na téma *IV. sjezd Svazu československých spisovatelů* v červnu 1967 zodpověděl **Miroslavu Balaščíkovi** v Hostu č. 6/2007 **Pavel Kohout**. – V témže Hostu hovořili o události před čtyřiceti lety **Ludvík Vaculík**, **Jiří Gruša** a **Antonín Brousek**.

Dvěma nekrology – od **Olega Pastiera** a **Ondřeje Mrázka** – se slovenský **Romboid** č. 5/2007 rozloučil s **Egonem Bondym**.

V rozhovoru v letním dvojčísle *Xantypy* se **Vlastimil Třešňák** zmínil i o svém kolegovi ze švédského exilu **Bohumilu (Bobu) Krčilovi**, jehož snímky z různých částí světa a písemná pozůstalost jsou k vidění v Galerii hl. m. Prahy – Domě U Zlatého prstenu (do 16. 9.) a v právě vydaném svazku edice *Fototorst* (ed. **Jitka Hlaváčková**).

Do diskuse o tom, jak a zda vůbec překládat písňové texty **Boba Dylana** (Aluze č. 1/2006, Souvislosti č. 4/2006, Host č. 6/2006), dodal **Norbert Holub** v Hostu č. 6/2007 vlastní překlad Dylanovy písně *Boots of Spanish Leather* (*Boty ze španělské kůže*).

František Knopp

Rakousko

Snadno a rádo se referuje o rakouském deníku *Der Standard*. Elegantní, na starorůžovém papíře tištěné noviny patří k nejserióznějším a nej kvalitnějšími periodikům, která znám. Vydavatel, malíř a šéfredaktor **Oscar Bronner** založil také dodnes existující časopisy *Trend* a *Profil*. Musíme zmínit i jeho otce, skladatele, spisovatele a kabaretistu **Bernarda Bronnera**, který společně s hercem **Helmutem Qualtingerem** vytvořil nezapomenutelnou dvojici. Společenský význam, ostrost a kvalita jejich humoru je srovnatelná s Osvobozeným divadlem. Dramatické životy šéfredaktorovy rodiny a **Helmuta Qualtingera** by si zasloužily mnohem více prostoru. *Der Standard* lze označit za liberální, dle podtitulku nezávislé noviny, které od svého založení v roce 1988 našly více než tři sta padesát tisíc čtenářů. Jako jedni z prvních vytvořili internetovou verzi, která funguje zcela samostatně, i když úzce spolupracuje s kmenovou redakcí. Tyto internetové stránky s více než 1 300 000 návštěvníků patří v Rakousku k nejúspěšnějším. Pro předplatitele existuje také úplná internetová verze tištěné podoby. Liberálně laděné redakční příspěvky jsou pravidelně doplňovány články hostujících autorů, kteří takto rozšiřují politické rozpětí obsahu. Každé pondělí

vychází v angličtině většinou osmistránkové minivydání *New York Times*. Mezinárodní spolupráce v rámci *Project Syndicate* umožňuje redakci zveřejňovat komentáře známých osobností. Vloni vybrala redakce svých padesát oblíbených a viděnihodných rakouských filmů, které vydala na DVD. Víkendový *Der Standard* je pochopitelně rozsáhlejší než ve všední den. Inzertní část je zcela samostatná, mezi jednotlivými články se reklama vyskytuje velmi zřídka. Přehledné a snadno oddělitelné jsou komentáře, rozborů či články věnované Vidni, hospodářství, kultura a cestování.

Martin Burian

soutěž

Paměť a dějiny

Napište nám, jak se jmenuje časopis, jehož je **Jacques Le Goff** od roku 1967 spoluvydavatelem. Jeden ze čtenářů, kteří správně odpovědí, získá knihu **Jacques Le Goffa Paměť a dějiny**. Uzávěrka soutěže je **15. 8. 2007**.

Pište na adresu redakce, nebo na e-mail **soutez@tydenikA2.cz**.

knihy v redakci

Jodi Picoultová: Desátý kruh / Ikar 2007, 354 s. **Alan Alda: Nikdy si nedávejte vycpat svého psa – všechno, na co byste se chtěli zeptat Hawkeyho Pierce, ale neměli jste příležitost** / Ikar 2007, 268 s. **Ivan Blatný: Domovy** / Odeon 2007, 123 s. **Jaroslava Hlavsová: Čeština na každý den – 365 slov, v nichž se často chybuje** / Víkend 2007, 143 s. **Alexandra Robbinsová: Tajemství hrobky – lebka a kosti, elita a skryté cesty k moci** / Mladá fronta 2007, 211 s. **Alexandre Dumas: Madame Lafarge** / Brána 2007, 212 s. **Amy Reeder Hadley: Kočičí zlato – první díl** / Klokán 2007, 168 s. **Richard A. Knaak, Jae-Hwan Kim: Warcraft, Sluneční studna – díl 1, Dračí lov** / Klokán 2007, 168 s. **Raymond Chandler: Loučení s Lennoxem** / Albatros 2007, 387 s. **Friedrich Nietzsche: O pravdě a lži ve smyslu nikoliv morálním** / Oikoymenh 2007, 59 s. **Jakub Čapek: Jednání a situace** / Oikoymenh 2007, 215 s. **Leo Strauss: Obec a člověk** / Oikoymenh 2007, 255 s. **Alex Goldfarb, Marina Litviněnková: Smrt disidenta – otrávení Alexandra Litviněnka a návrat KGB** / Jota 2007, 407 s. **Michail Michailovič Bachtin: François Rabelais a lidová kultura středověku a renesance** / Argo 2007, 489 s. **Philip Pullman: Jedinečný nůž – Jeho temné esence** / Argo 2007, 309 s. **Trevanian: Léto s Kátou** / Argo 2007, 206 s. **Slávek Hamadák: Živý nedopalky** / TAH 2007, 80 s. **Josef Hlaváček: Cvičení z estetiky** / Gallery 2007, 160 s. **Alexandra Robbinsová: Tajemství hrobky** / Mladá fronta 2007, 216 s. **Dagmar Hochová: Mot Hai Ba** / Hermann & synové 2007, 192 s. **Helmut Newton: Work** / Slovart 2007, 280 s. **Peter J. Carroll: Liber Null & Psychonaut** / Vodnář 2007, 186 s. **Walter Miller: Chvalozpěv na Leibowitz** / Laser-books 2007, 360 s. **Phil Sparrowhawk: Tráva** / Volvox Globator 2007, 240 s. **Kate Bravermanová: Zařikávání Fridy Kahlo** / Jota 2007, 200 s. **Kolektiv, Václav Bůžek, Pavel Král: Člověk českého raného novověku (16. – 17. stol.)** / Argo 2007, 488 s. **Petr Horáček: Encyklopedie listnatých stromů a keřů** / Computer Press 2007, 752 s. **Michel Foucault: Slova a věci** / Computer Press 2007, 316 s.

INZERCE

Milíčova 13, Praha 3
www.argo.cz, argo@argo.cz
distribuce www.kosmas.cz

JOHN WILLIAMS

Pět hospod, dva bary a noční klub

Přeložila Zuzana Koubková, 198 Kč

Kniha *Pět hospod, dva bary a noční klub* současného welšského spisovatele **Johna Williamse** je sou-

borem osmi povídek, odehrávajících se v multikulturní čtvrti Butetown v současném Cardiffu. Hrdiny povídek jsou postavy cardiffského podsvětí, gangsteři, pasáci, prostitutky, drogoví dealeri i drobní kriminálníci. Ve svých povídkách prokazuje **John Williams** nejen znalost rodného Cardiffu, ale také svého milovaného žánru.

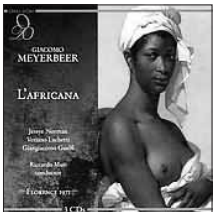
Za mořem
Beyond the Sea
Režie Kevin Spacey, 2004, 121 min.
Blue Sky Film Distribution 2007

Většina amerických životopisných filmů si s sebou nese prokletí průměrnosti. Ne že by tyto snímky nebyly řemeslně dobře natočené, často s velmi kvalitním hereckým obsazením, na druhé straně v nich abscentuje osobitější tvůrcovo uchopení. Druhý režijní počín herce Kevina Spaceyho se snaží s průměrností bojovat (snoubení minulosti s přítomností, představ a reality, stárí a mládí). Ve výsledku nelze jeho film označit za vítězství, ale bezpochyby alespoň čestné druhé místo. Předností snímku je vykreslení atmosféry poloviny minulého století, nejrůznějších nočních lokálů a města. Styl odpovídá době, tudíž se pracuje s měkkým svícením, kontinuálním střihem a takto jsou koncipována a snímána i hudební čísla, mnohdy vysloveně muzikálového charakteru. Spacey jako vypravěč (film i napsal) dokáže udržovat tempo, pečlivě se věnuje i vedlejším postavám. Jeho láska a obdiv k Bobbymu Darinovi je z díla cítit, což jej sice zbavuje plastičnosti a větší kritičnosti, avšak o to méně je snímek odosobněný. Spacey (hraje i hlavní roli) postavou Darina žije, zpívá, dokonce i tančí. Za mořem nepojednává pouze o hudbě, ale také o síle lidského odhodlání a vůli bojovat až do samého konce. S originálními postupy či neobvyklým uchopením se zde nesetkáme, ale i tak se na snímek dobře dívá. Navíc najdeme na disku film o filmu.
Lukáš Gregor

Schůzka
Rendez-vous
Režie André Téchiné, 1985, 82 min.
Levné knihy 2007

Schůzka je typický francouzský artový film, bohužel se všemi jeho zápor, a to i přesto, že André Téchiné získal za jeho režii v roce 1985 cenu v Cannes. Ve snímku sledujeme podivný milostný trojúhelník, v jehož středu stojí půvabná Nina (Juliette Binocheová). Ta ve svých osmnácti letech přijíždí do Paříže okusit slasti velkého světa. Díky své otevřenosti, tvrdohlavosti (ale i promiskuitnímu chování) dostane malou roli v divadle. Jednoho dne se však setká s realitním agentem Paulotem, trochu naivním mužem, který se do ní zamiluje. To se stane i jeho spolubydlícímu Quentinovi, který je však ostřílený milovník. Postupně odhalujeme poněkud romantickou (v literárním smyslu) historii Quentinovy povahy. Jeho příběh je jak vystřižený z Utrpení mladého Werthera, navíc okořeněný Shakespearovou hrou Romeo a Julie. Nina váhá, protože miluje oba muže, nicméně spát chce jen s jedním. Snímek je plný citátů, rádoby uměleckých záběrů a rozháraných dialogů. Naštěstí má jen snesitelných 80 minut. Na DVD najdeme pouze film opatřený českými titulky.
Jiří G. Růžička

Giacomo Meyerbeer
L'Africana
Opera d'Oro – Allegro 2007

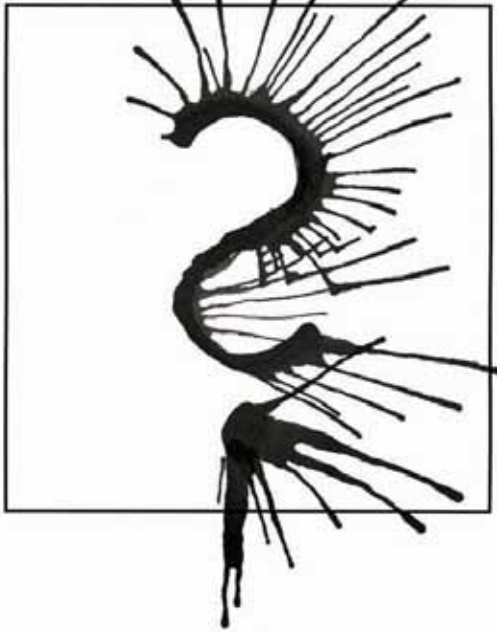
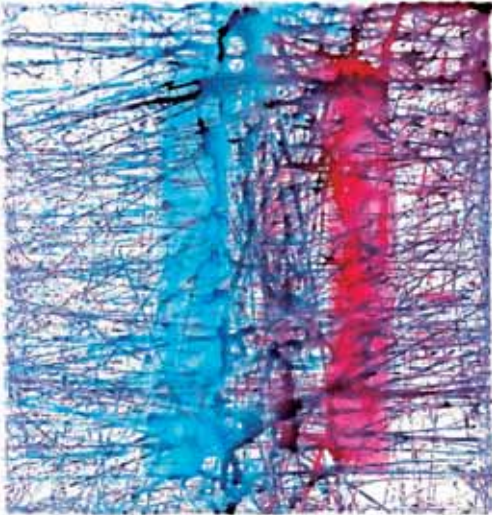
Meyerbeer byl hlavním představitelem žánru grand opera. Původem byl Němec, působil v Itálii, největšího úspěchu dosáhl v Paříži operami Hugenoti, Prorok a Robert ďábel. Dnes jsou uváděny zřídka a publikum už tolik neoslňuje. Hudebně i dějově jsou povrchní, nicméně mají bohatou melodičnost a náročné pěvecké party. To vše najdeme i v jeho poslední opěře Afričanka, uvedené rok po skladatelově smrti. Žádná Afričanka však zde nevystupuje, titulní postavou je indická princezna, hinduistka. Hlavním mužským hrdinou je mořeplavec Vasco da Gama, ale příběh je jinak zcela smyšlený. Opera obsahuje vedle líbivé hudby i krásná místa, například Vaskovu árii O paradiso ve 4. aktu. Nahrávka je záznamem představení z Florencie z roku 1971 v nastudování Riccarda Mutiho. Zvukově není kvalita nejlepší, jak je ostatně u nahrávek této značky zvykem; nicméně jde o živou nahrávku. Kvalita hudebního a pěveckého provedení zde nekvalitu zvukovou plně nahradí. Muti řídí orchestr a sbor živě, dramaticky i lyricky, takže v mnoha pasážích je posluchač nevyrovnanou operou stržen, k čemuž samozřejmě přispívají i výkony hlavních představitelů: Veriana Luchettiho jako Vaska, Giangiacoma Guefiho jako Neluska, Mietty Sigheleové jako Inez a zejména tehdy mladé vycházející operní divy Jessye Normanové v titulní roli Seliky. Je dobře, že se tato nahrávka znovu vynořila ze stínu hudebních archivů.
Milan Valden

Velvet Revolver
Libertad
Sony/BMG 2007

Kapela postavená z bývalých členů Guns 'n' Roses a Stone Temple Pilots debutovala před třemi lety přesvědčivým albem Contraband. Deska Libertad není vůbec špatná, i na ni se však vztahují určitá schémata hudebního průmyslu. Třeba to, že teprve druhé album ukáže potenciál kapely. Třináctka skladeb zde nedosahuje úrovně, kterou nasadil Contraband. Určitě to není vina producentova; Slash a spol. se po střeleném nápadu angažovat Pharrella Williamse a nedobré zkušenosti s Rickem Rubinem uchýlili pod křídla zkušeného Brendana O'Briena a čistě zvukově je tak nová deska lepší než kytarami poněkud přehuštěný debut. Projevuje se to hlavně u pomalejších skladeb, The Last Fight i Can't Get It Out Of My Head jsou skvělé, stejně jako bonusová Messages. Mají melodický nápad, jehož síla se projeví až na několikátý poslech. Také rokenrol Get Ot The Door evidentně těží z toho, že Velvet Revolver nechali materiál oproti Contraband „volněji dýchat“. Jenže dobrá půlka písniček je ve srovnání s debutem o poznání slabší, zvuk nezvuk. Když se kapela v roce 2002 dávala dohromady, pomáhal jí se skládáním někdejší mozek Guns 'n' Roses Izzy Stradlin. Všechno šlo tehdy nakonec do stoupy, byť se podle Slashe mohlo jednat o „nejlepší album Guns všech dob“. A to je právě to. Srovnáme-li Libertad s demoverzemi písniček nové Axlovy skupiny, nevyhrává.
Ondřej Gabriel

INZERCE

Burianův olomoucký Hatrick

od 3. července do 31. srpna 2007

Martin Burian

Narodil se v roce 1960 v Přerově. Od dětství navštěvoval LŠU v Olomouci – výtvarný obor. Vyučil se v oboru ruční sazeč a v roce 1982 dokončil studium SUPŠ v Brně, obor grafika. Vystřídal řadu zaměstnání. Nyní žije a pracuje v Rakousku. Pro nakladatelství Periplum doprovodil kresbami knihy Desetiletí a Podvratné a závratné a jiné fejetony Tomáše Ticháka. Dříve kreslil pro Literární noviny, nyní pro Listy. Kresby, obrazy a další podrobnosti naleznete na www.burian-martin.com a www.listy.cz.

Fialová

Studio Koráb | Havelkova 4 | Olomouc

Dobrovolná omezení přinášejí často větší volnost. Řadu obrazů na téma FIALOVÁ jsem namaloval pouze dvěma barvami – azurovou modří a karminovou červení. Na bílém podkladu vznikají – podle mého názoru – překvapivé příběhy. Olomoucký hatrick otevře příjemným posezením za doprovodu vynikajícího kytarového dua Hradil + Tichák 3. července 2007 od 10 hodin. Pánové vyhověli mé prosbě a repertoár doplní o skladbu Červencové ráno.

Hospoda U Musea

Inventura

Café Restaurant Caesar | Horní náměstí | radnice | Olomouc

Není na škodu se občas ohlédnout zpátky a pokusit se udělat si pořádek. Na několika příkladech Vám chci ukázat, čím jsem se v uplynulých letech zabýval. Výstavu uvede v Galerii Caesar 3. července 2007 v 18 hodin fotograf Vladimír Obr.

STUDIO KORÁB

Otazník

Ponorka – Hospoda U Musea | tř. 1. máje 8 | Olomouc

Můj nejoblíbenější znak je otazník. Znáte nějaký univerzálnější a sympatičtější symbol pro naše lidské společenství? Kresby černou tuší si můžete prohlédnout v této oblíbené hospodě. K tanci a poslechu hraje FREE JAZZ TRIO. Na výslovné přání majitele Ponorky pana ing. Brázdy zde budu 3. července 2007 od 20 hodin performovat, happeningovat, instalovat, případně i šaškovat.

Nedůsledný kronikář nedůsledné doby

Proč číst Martina Amise

Román Londýnská pole je druhým dílem volné londýnské trilogie Martina Amise. I přes určitou exhibující sebestřednost stylu je zřejmé, že autor je jedním z nejpovolanějších zapisovatelů apokalyptického světa přelomu tisíciletí.

KAROLÍNA RYVOLOVÁ

Knihy Martina Amise patří k těm, které si získávají buď extatické obdivovatele nebo zatvrzelé odpůrce. Čtenáři totiž mohou autorův ostrovtip a jazykové kejklířství vnímat jako aroganci a mít dojem, že na ně pohrdavě shlíží nebo je dokonce zcela ignoruje.

Zakouší-li čtenář takové pocity, je důležité, aby si ujasnil svůj poměr k autorovi. Budu jeho styl akceptovat, protože pod verbální výšivkou tuším váhu závažného sdělení, nebo jej zavrhuju jako exhibicionistu? Amisův rukopis může místy iritovat, ale jedno je jisté – za šilenými gagy, opulentní nutkavou výmluvností a pečlivě pěstovanou sebestředností jeho románových opusů se odkrývá něco důležitého. Byla by chyba vzdát se Amisova poselství z konce tisíciletí v podobě nedávno česky publikovaných *Londýnských polí* jen proto, že nám místy leze na nervy. To důležité je za horizontem.

Apokalyptický Londýn

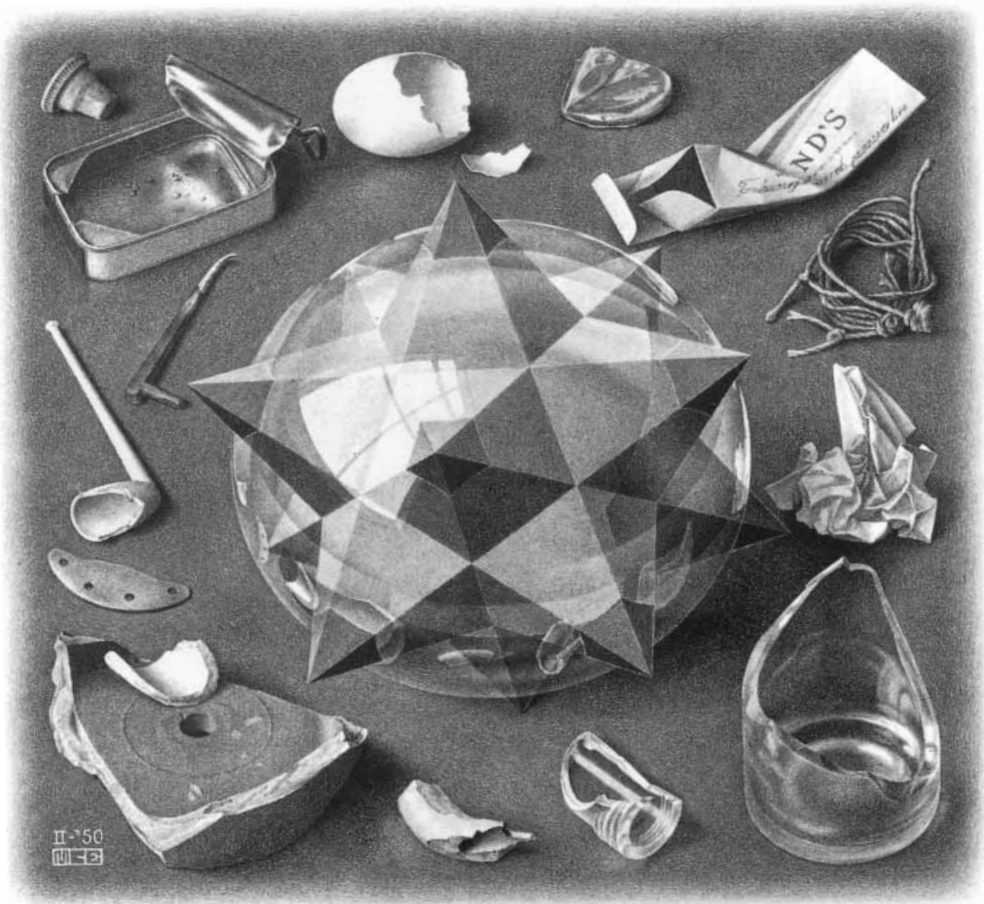
Londýnská pole (1989) drží druhé místo v Amisově volné londýnské trilogii, kterou otevírají *Peníze* (1984, česky 2001) a uzavírají *Informace* (1995). Jejich dějištěm je především Londýn, který zde působí jako nekorunované hlavní město západního světa, středobod, k němuž je vše magneticky přitahováno, a kde se události dostávají do varu. Je to Londýn a není to Londýn – obestírá ho podivné bezčasí, je plný heren, perverzních pokřivenců, špinavých peněz a pornografie. Metropole na Temži z londýnské trilogie může být obrazem rozkladu západního světa v předvečer milénia – v očekávání Armageddonu propuká chaos à la Homo homini lupus.

Jednotlivé části trilogie dále spojuje humor, jazykový i situační, často černý a nezřídka naprosto úchylný („Třískl za sebou vstupními dveřmi. Stál u dřezu a vypil hodně teplé vody. Pak se cítil líp. Upadl. Potom zniče-honic, a v žádném zvlášť plánovaném pořadí, Keith nechal odříhnout ženu, vzal děcko ven vyčurat a ošoustal psa.“ – s. 383). Dále jsou to výstižná jména postav, například egoistický a požívačný John Self v *Penězích* nebo krutý primitiv a podvodnický packal Keith Talent v *Londýnských polích*. A ve všech třech knihách také tvoří vedlejší linii příběhu nebo dokonce ústřední konflikt kariéra literáta. Amis, který je součástí literárního světa a ke své roli se zná skrze postavy psavců s iniciálami M. A., psaní znevažuje a činí z něj jednu z mnoha komodit na trhu. Trilogii nesvazují společní hrdinové, společné je téma devalvace hodnot a atmosféra ustrnutí v chaosu před bouří.

Milénium pominulo a zdánlivě se nic nezměnilo. Kdo z lidí to ale dopředu věděl a kdo nepohlížel na přelom tisíciletí s obavami (vzpomeňme komický strach expertů, že se zhroutí světová počítačová síť). Odhlédneme-li od značné zábavnosti Amisových knih, autorovi se podařilo postihnout poměrně nedefinovatelnou úzkost lidstva v momentě nevědomosti, a to je rozhodně jedním z důvodů, proč je dobré číst *Londýnská pole*.

Sixová má ráda sex

Protagonisté Amisových románů často bezohledně sledují vlastní cíle. V případě Nicoly Sixové, oka hurikánu v *Londýnských polích*, s hypertrofovanou sexualitou, schopností vidět do budoucnosti a odporem k sobě samé je to bezohlednost paradoxní. Jejím přáním je totiž zemřít, a protože to nedokáže udělat sama, musí si najít vykonavatele. Tím by se mohl stát buď zmiňovaný krutás Keith Talent nebo poddajný Guy Clinch. A zatímco

M. C. Escher: Řád a chaos, 1950

je Nicola vlétá do svého velice rafinovaného milostného scénáře, na jehož konci doufá, že se jeden z nich stane vrahem, na okraji dění se pohybuje spisovatel Sam a píše knihu.

Amis v tomto bodě celkem zajímavě řeší odvěkou záhadu, odkud vševědoucí vypravěč všechno ví. Smrtelně nemocný, literárně i psychicky vyčerpaný Sam se šťastnou náhodou stane správcem Nicolových deníků a rádobypřítelem Keitha i Guye, kteří – každý z jiného důvodu – věčně vysedávají v hospodě U Černého kříže. S nezučastněnou precizností si zaznamenává rozhovory vedené s aktéry, vetře se do jejich domácností, šmejdí v jejich osobních věcech a píše román, který se skutečně děje. Spolu s Nicolou dokonce občas zvrhle postrčí události směrem, od kterého lze očekávat nějaký zajímavý zvrat.

Nakonec to tedy není milostný trojúhelník, ale spíš osudový čtyřúhelník – komplikovaný vztah se čtyřmi vrcholy, který kopíruje tvar (Černého) kříže. Nicola a Sam stojící na prahu smrti nemají co ztratit, jejich vazba proto není poznamenaná přetvářkou, spíš zvráceností společné konspirace. Ženáč Guy naopak může ztratit vše, pokud lze rozchod s chladnou manželkou Hope a zákeřným batoletem Marmadukem považovat za takovou ztrátu. Nicola ho naláká na příslib romantické lásky, nemožné s ním manipuluje a doufá, že jeho bolestná sexuální frustrace ho nakonec přiměje k činu; a Guy v zajetí citu plní její podmínky jako středověký rytíř.

Nastíněnou zápletku, osazenou postavami v různých stadiích duševní zmrzačenosti, bude postmoderní čtenář nejspíš přijímat s nadhledem, ovšem portrét Keitha Talenta knihu posouvá do kategorie velké literatury. Talent a jeho rodina jsou vynikající studií sociálního prostředí někde na pomezí dělnické třídy a galerky a Amis je vykresluje pomocí všech dostupných prostředků. Soustředí se na stupidní banalitu Keithova jazyka („Fíková! Klídek, Nicky! Máme tady všechno možný. Hele, ty čuráku! Guyi...“ – s. 52) přes usoplené upínání se k pseudohodnotám (Keithova posedlost šipkami se mění v náboženství a jeho Deník šipkaře alias Příběh Keitha Talenta nese zázna-

my typu „Pomalu z chlastem.“ nebo „Potíš s šipkama je, že nejsou dobrý, dyž si našťavej.“ – s. 418) až po všudypřítomné zautomatizované násilí („Jestliže hodláte používat násilí, držte se žen. Držet se slabých.“ – s. 15; „Keith [Kathino] těhotenství víceméně uvítal: rád žertoval, že to byl docela šikovný nový způsob, jak dostat ženu do nemocnice.“ – s. 16).

Pokud se tedy čtenář po prvních několika stovkách stránek cítí unaven občasnou samoučelností Amisova stylu, snad by jej mohl vzít na milost právě proto, že se mu podařilo postihnout trestuhodné vyprázdnění jazyka používaného ne jako nástroj komunikace, ale jako pustou frajeřinu.

Bombastický jazyk, pokulhávající zápleтка

Martin Amis se hlásí k odkazu Vladimira Nabokova a jeho próza skutečně vykazuje některé nabokovovské rysy. Je tu nespolehlivý a marnivý vypravěč, který pro čtenáře trouse indicie nutné k rozklíčování, a fascinující jazyková brilance, avšak jako fabulátor se Amis zdá být vinen nectností, kterou Kafka u spisovatele považoval za neodpustitelnou: netrpělivostí. Příliš rychle se nechává unést nápadem a okamžitou touhou dovést jeden konkrétní verbální veleteč k naprosté dokonalosti, a zápleтка v důsledku dozrává děr.

Proč Nicola mučí Guye, když vidí do budoucnosti a vraha předem zná? Jak Sam poprvé kontaktoval Nicolu, když původně měl jen její deníky? V zájmu spravedlnosti je třeba říci, že v takovém závalu slov může něco uniknout nejen autorovi, ale i čtenáři. Amis je nesmírně nápaditý v jednotlivých epizodách, ale na rozdíl od Nabokova neudrží pohromadě celou složitou stavbu díla. Není třeba se nad tím mrzet – Nabokov svou roli svědka dějinných událostí splnil a přelom tisíciletí si žádá kronikáře rychlejšího, drzejšího a příznačně nedůslednějšího, než byl autor Lolity. Třeba Martina Amise.

Autorka je romistka a anglistka.

Martin Amis: Londýnská pole.

Přeložil Ladislav Šenkýřík. Volvox Globator, Praha 2007, 562 stran.

objednávka předplatného **A2** kulturní týdeník

předplatné	noviny do schránky	noviny v elektronické podobě a přístup do archivu	čtvrtletní 13 čísel	půlroční 26 čísel	roční 52 čísel
☐ TIŠTĚNÉ	X		280 Kč	520 Kč	988 Kč
☐ ELEKTRONICKÉ		X	195 Kč	364 Kč	650 Kč
☐ STUDENTSKÉ	X	X	221 Kč	429 Kč	832 Kč
☐ KOMPLET	X	X	312 Kč	611 Kč	1196 Kč
☐ SPONZORSKÉ PŘEDPLATNÉ (roční) ☐ SPONZOR STŘÍBRNÝ 2 600 Kč / ☐ SPONZOR ZLATÝ 5 200 Kč / ☐ SPONZOR PLATINOVÝ 10 400 Kč					

Fakturační adresa

Titul Jméno Příjmení Organizace
 Ulice PSČ Město
 Telefon e-mail

Adresa pro zaslání (pokud se liší od fakturační, např. adresa obdarovaného)

Titul Jméno Příjmení Organizace
 Ulice PSČ Město
 Telefon e-mail

Platbu provedu

- ☐ Složenkou A (na základě údajů ze složky, kterou od nás obdržíte, lze platit převodem)
☐ Fakturou uveďte prosím IČ DIČ
☐ prostřednictvím SIPO, uveďte prosím spořicí číslo

Pro uplatnění studentské slevy prosím zašlete potvrzení o studiu (fax nebo e-mail v jpg)

Objednávky přijímá jménem vydavatele firma SEND Předplatné, P. O. Box 141, 140 21 Praha 4
 tel. 225 985 225, fax 225 341 425, SMS 605 202 115, e-mail send@send.cz, www.send.cz

jsem A2sexuál

**literatura / hudba / společnost / film / politika / divadlo
 výtvarné umění / recenze / rozhovory / esej / nové knihy
 cd a dvd / komentáře / beletrie / zkratka / kulturní tipy
 glosy / reportáž / par avion / komiks / galerie**

MONSTRKABARET FREDA BRUNOLDA UVÁDÍ
HOVORY Z REZIDENCE
SCHLECHTFREUND

ovšem

Česká justice je jako starý parní válec. Valí se kupředu, tu přejede viníka, sem tam nevinného, občas mu dojde pára před cílem. Justiční omyl je – bohužel – možný, soudní systém by ale měl být schopen se s ním vyrovnat rychleji než v případě Yekty Uzunoglu. Anabáze obviněného kurdského lékaře, která trvala třináct let, v minulém týdnu nakonec dospěla k happy endu. Více než Uzunoglu si ale česká média všimla případu jiného. Téměř šestaosmdesátiletá Ludmila Brožová-Polednová byla zamlada prokurátorkou v procesu s Miladou Horákovou, dnes – sedmapadesát let od popravy politicky a téměř osmnáct let po listopadu 1989 – by měla za justiční vraždu konečně stanout před soudem. Jistě je na místě otázka, „proč to trvalo tak dlouho?“. Z odpovědi se dá různě a nepochybně ne v obou případech stejně. Zatímco v případě Uzunoglu jde možná o „pouhou“ institucionální neschopnost, kauza Brožová-Polednová a minulé případy všech jí podobných, končící zpravidla zamítnutím, osvozením nebo amnestií, jsou bohužel příznakem neochoty české veřejnosti vyrovnat se s vlastní minulostí. Doufejme tedy, že tentokrát pára postačí. Bylo by to v kauze

pachatelů zločinů komunistického režimu teprve podvanácté.

Dina Podzimková

Během čtyřiačtyřiceti hodin se na dvou opačných místech Evropy definitivně uzavřelo životní i tvůrčí působení dvou filmových klasiků – Ingmara Bergmana a Michelangelu Antonioniho. Pomyslné žezlo nejstaršího žijícího režiséra však stále drží vitální a tvůrčí Portugalec Manoel de Oliveira (příští rok v prosinci nepochybně v plném zdraví oslaví svých stěží uvěřitelných sto let). Určitou útěchou smutnic českých cinefilů může být skutečnost, že nám jeden filmový klasik stále zůstává: pětadevadesátiletý Otakar Vávra. Tomu další představitel současné formy české senilní kinematografie (volná linie vede zhruba od Vojtěcha Jasného přes Drahomíru Vihanovou až k panu Svěrákovi staršímu) Jiří Menzel navrhuje v předmluvě k jeho druhé vzpomínkové knize, nazvané Podivný život režiséra, prostý pomníček s nápisem „Otakar Vávra se zasloužil o český film“. To nepochybně. Doufejme tedy, že se nestor Vávra stane nejen nejstarším režisérem planety, ale že také stihne natočit svůj jubilejní padesátý snímek.

Ondřej Kavalír, Aleš Stuchlý

Nikdo vás nebere vážně, cítíte se frustrován(a), a chcete přesto ostatní přesvědčit, že váš názor je správný? Snadná pomoc, citujte stejně naladěné kamarády a dávejte jim přídomky dokládající, že jde o správné pokrokové lidi. Aspoň taková je taktika šéfredaktora internetových Britských listů Jana Čulíka, který „odhalil lež“ premiéra Topolánka o zdravotních důsledcích případného radaru na Brdech. Ostatní česká média si ale o hodnotě jeho odhalení myslí své, a tak se v Čulíkových článcích jeden den kupříkladu dočtete: „Díval jsem se na Lidové noviny, Hospodářské noviny a Právo, ale o Topolánkově lhaní v parlamentě nic nenapsaly, píše překvapen pan Uwe Ladwig, který je teď pár dnů v Praze. Bude se zjevně muset ještě hodně naučit o mentalitě a praxi českého tisku.“ A jiný den zase: „To je neuvěřitelné, ten člověk neví, že vůbec nejhorší možná věc v demokracii je lhát v parlamentě?“, ptá se Uwe Ladwig, bývalý ředitel jedné elektronické nadnárodní firmy, Němec s mnohaleitou zkušeností života v západní demokratické společnosti.“ Jeden nemůže odolat, aby svou glosu neukončil takto: „Čulíkův způsob argumentace je nepřijatelný, řekl nám Friedrich Ganz, učitel z Vídně s celoživotní zkušeností s rakouskou demokracií.“

Jiří T. Král

Vládou nedávno schválený antidiskriminační zákon by měla zanedlouho posuzovat Poslanecká sněmovna. K jeho přijetí nás sice tlačí Evropská unie, ale těžko posuzovat, jak dopadne. Již loni podobný návrh neprošel Senátem. I pokud bude ale přijat, zůstane tu problém jeho naplnění. Zákaz diskriminace by měl platit na vše možné, včetně přístupu k bydlení. Jak ale popsala v působivé reportáži na aktualne.cz Eliška Bártová, dosaďná praxe v mnoha městech spočívá právě v tom, že jsou do nevyhovujících podmínek přestěhováváni lidé na základě své příslušnosti ke „špatně přizpůsobivé“ skupině obyvatel. Byty, které městu zbudou, dokážou přece úřady využít efektivněji. Třeba prodat soukromé firmě, nebo dát potřebným z řad radnice. Že jsou s lidmi, kteří žijí vlastním, ale i cizím přičiněním v chudobě, potom problémy? Není důvod se znepokojovat. Zastánci tvrdí ruky zatím ve volbách vítězí. „Pozitivní diskriminace je cesta do pekel“, myslí si místostarosta Břeclavi Pavel Dominik. „Zvolili jsme cestu odebrání dětí a trestů. Je to jedna z mála věcí, které umíme dělat, a které nám zákon umožňuje.“ Zákon tu možná bude brzy nový. Úředníci a politici ale zůstanou. Zda jim může zákon napravit hlavu, je těžko říct.

Filip Pospíšil

A2 kulturní týdeník, Americká 2, 120 00 Praha 2, tel. 222 510 205, 222 510 151, redakce@tydenikA2.cz, prijmeni@tydenikA2.cz, tydenikA2.cz. Vydává Kulturní týdeník A2, s. r. o. Šéfredaktorka Libuše Bělunková. Zástupce šéfredaktorky Filip Pospíšil. Redakce Filip Horáček, Karel Kouba, Marta Ljubková, Jiří G. Růžička, Ondřej Slaček, Aleš Stuchlý, Petr Vaňous. Báseň na s. 5 vybírají Petr Borkovec a Vratislav Färber. Editorka Věra Becková. Design a typografie Helena Šantavá. Grafická úprava a sazba písmy Andulka © Storm Type Foundry a Botanika © Suitcase Type Foundry Marek Naglmüller. Manažer Jan Vávra. Počítačová podpora Lukáš Fairašl. Sekretariát Marcela Mojžíšová. Distribuce Josef Piša – distribuce@tydenikA2.cz. Inzerce Milan Greguš – inzerce@tydenikA2.cz (222 510 227). Tisk Moravská typografie, a. s. Předplatné zajišťuje jménem vydavatele SEND Předplatné (225 985 225). Rozšiřuje Mediaprint & Kapa Pressegrasso, spol. s r. o. Registrace MK ČR E 16272, ISSN 1801-4542. Vychází s podporou Ministerstva kultury ČR, International Visegrad Fund a Nadace Český literární fond. Nevýžádané rukopisy se nevracejí.